

T.C.
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

HOCA RIZA SARRAF
DİVAN-I SARRAF
ÇEVİRİ YAZILI METİN-SÖZLÜK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tuğba TADAL
1310061002

Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı
Programı: Türk Dili ve Edebiyatı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Vahit TÜRK

KASIM 2015

T.C.
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

HOCA RIZA SARRAF
DİVAN-I SARRAF
ÇEVİRİ YAZILI METİN-SÖZLÜK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tuğba TADAL
1310061002

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Vahit TÜRK
Jüri Üyeleri: Prof. Dr. Günay KARAAĞAÇ
Prof. Dr. Hacı Ömer KARPUZ

KASIM 2015

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
KISALTMALAR	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
GİRİŞ	1
İran Türklüğü	1
Azerbaycan'ın İkiye Bölünmesi ve Güney Azerbaycan Coğrafyası	3
Azerbaycan Edebiyatı	4
Güney Azerbaycan Türkçesi	5
Divan-ı Sarraf'ın Söz Varlığı	10
Hoca Rıza Sarraf	12
Divan-ı Sarraf	15

I. BÖLÜM

Metin (Çeviri yazı)	19
---------------------------	----

II. BÖLÜM

Sözlük	179
SONUÇ	213
KAYNAKÇA	214

ÖNSÖZ

İran, coğrafi konumu itibariyle pek çok devletin gözdesi olmuş ve tarih boyunca birçok milleti içerisinde barındırmıştır. XIX. ve XX. yüzyılda yaşanan siyasi ve sosyal olaylar İran coğrafyasının bölünmesine neden olmuştur. Bu bölünme dil, edebiyat ve kültür alanını da oldukça etkilemiştir. Özellikle Azerbaycan'ın ikiye bölünmesi kuzey ve güneyde kültür ve edebiyat farklılığına neden olmuştur. Bölgede var olan Fars edebiyatının yanı sıra Azerbaycan edebiyatı da varlığını göstermiştir.

Hoca Rıza Sarraf, Azerbaycan Türkçesini ve kültürünü Güney Azerbaycan bölgesinde yaşatmak istemiştir. Böylece bilinen tek eseri olan “*Divan-ı Sarraf*” adlı eserini edebiyatımıza kazandırmıştır. Biz de çalışmamızda “*Divan-ı Sarraf*” ı ele almış ve çeviri yazı ile aktarımın ardından sözlük çalışması yapmış bulunmaktayız.

Çalışmamızın “*Giriş*” kısmını teşkil eden bölümünde alt başlıklar bulunmaktadır. “*İran Türklüğü*” başlığı ile İran'ın coğrafi konumu, XIX. yüzyıldaki siyasi ve sosyal olayları belirtilmiş, “*Azerbaycan'ın İkiye Bölünmesi ve Güney Azerbaycan Coğrafyası*” ile Azerbaycan ülkesinin bölünmesinin nedenleri ve sonuçları verilmiş, “*Azerbaycan Edebiyatı*” başlığı altında da bu bölünmenin edebiyata yansımaları gösterilmiştir. Bir diğer alt başlık ise, “*Güney Azerbaycan Türkçesi*”dir. Burada Azerbaycan Türkçesinin Türkiye Türkçesinden ayrılan fonetik ve morfolojik farklılıkları metinde geçen örneklerle belirtilmiş, bununla birlikte metinde bulunan söz varlığı unsurlarına yer verilmiştir. Ses ve şekil bilgisi incelemesinin ardından “*Hoca Rıza Sarraf*” ve “*Divan-ı Sarraf*” başlıklarıyla şairin hayatı hakkında bilgi verilerek metnin hangi konular etrafında şekillendiği gösterilmek istenmiştir.

“*Giriş*” bölümünün ardından çalışmamızın esasını teşkil eden iki bölüm yer almaktadır. I. Bölümde çeviri yazıya aktarılan “*Metin*” yer almaktadır. Metin aktarımında orijinaline sadık kalınmıştır. Okunamayan parçalar orijinal şekliyle çalışmamıza konulmuştur. II. Bölüm ise, “*Sözlük*” kısmıdır. Bu bölümde Arapça

Farsça sözcüklerin ve tamlamaların metinde kullanıldıkları anlamlarına yer verilmiştir.

Çeviri yazıya aktarılan “*Metin*” ve “*Sözlük*” bölümünün ardından “*Sonuç*” a gidilmiş ve metin hakkında genel bir değerlendirme yapılmıştır. Bu değerlendirmeden sonra çalışma boyunca yararlanılan kaynaklar dipnotla gösterilmiş “*Kaynakça*” kısmında belirtilmiştir.

Yüksek lisans öğrenimim boyunca gerek tezin bulunması gerek okunması ile ilgili destek ve yardımlarını esirgemeyen engin bilgi ve tecrübeleriyle her zaman yolumu aydınlatan saygıdeğer ve kıymetli tez danışman hocam Prof. Dr. Vahit Türk’e teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Tuğba TADAL

KISALTMALAR

a.:	Arapça
a.g.e.:	Adı Geçen Eser
a.g.m.:	Adı Geçen Metin
a.t.:	Azerbaycan Türkçesi
c.:	Cilt
f.:	Farsça
s.:	Sayfa
TDK:	Türk Dil Kurumu
yay.:	Yayın

Enstitü : Sosyal Bilimler
Anabilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı
Program : Türk Dili ve Edebiyatı
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Vahit TÜRK
Tez Türü ve Tarihi: Yüksek Lisans, 2015

KISA ÖZET
DİVAN-I SARRAF
Tuğba Tadal

Çalışmamız iki ana bölümden meydana gelmektedir. Bölümlere geçmeden önce yapılan “Giriş” kısmı, İran coğrafyasının tanıtılması ile başlanmış daha sonra İran Türklüğü hakkında bilgi verilmiştir. İran Türklerinin siyasi ve sosyal durumu hakkında verilen bilgilerin ardından Azerbaycan coğrafyası da tanıtılmış olup Güney Azerbaycan bölgesinin oluşumuna neden olan sosyal ve siyasi nedenler açıklanmıştır. Coğrafi ve ekonomik durumların ardından Azerbaycan edebiyatı hakkında bilgi verilerek Azerbaycan şair ve yazarlarına yer verilmiştir. Bu bölümün devamında ise Güney Azerbaycan Türkçesinin fonetik özellikleri, morfolojik özellikleri ve söz varlığı öğeleri metinden örnekler verilerek açıklanmıştır. Çalışmamızın şairi olan Hoca Rıza Sarraf hakkında kaynaklarda çok az bilgiye rastlanılmış olup Hoca Rıza Sarraf’ın dil ve üslubu hakkında metinden örnekler verilerek bilgi verilmiştir. Hemen ardından “Divan-ı Sarraf”ın hangi konular ele alınarak işlendiği ve biçimsel özellikleri, dil ve üslubu “Giriş” bölümünde belirtilmiştir.

Giriş bölümünün ardından çalışmamızın ilk bölümünde Güney Azerbaycan şairi olan Hoca Rıza Sarraf’ın bilinen tek eseri olan “Divan-ı Sarraf” adlı eseri çeviri yazı ile günümüze aktarılmıştır. Aktarma işlemi sırasında okunamayan kelimeler orijinal haliyle bu bölümde yer almaktadır. I.Bölümde çeviri yazı ile günümüze aktarılan metnin II. Bölümü “Sözlük” kısmıdır. Bu bölümde metinde geçen ve anlamı bilinmeyen Arapça ve Farsça sözcüklerin Türkçe karşılıkları verilmiştir. Arapça ve Farsça sözcükler ile birlikte anlamı bilinmeyen Arapça ve Farsça yapıtlı tamlamaların da metnin içindeki anlamlarına bağlı kalınarak Türkçe karşılıklarına yer verilmiştir.

Anahtar kelimeler: Güney Azerbaycan, Divan-ı Sarraf, Hacı Rıza Sarraf, Azerbaycan Türkçesi.

Bilim Dalı Sayısal Kodu:

Institute : Institute of Social Sciences
Department : Turkish Language and Literature
Programme : Turkish Language and Literature
Literature Supervisor : Prof. Dr. Vahit TÜRK
Degree Awarded and Date : Master - 2015

ABSTRACT

DIVAN-I SARRAF

Tuğba Tadal

Our work consists of two main parts. Before the section "Introduction", with the introduction of Iran's geography has been begun, then some information about Iran Turkishness has been given. After the information about Iran Turks' political and social situation, Azerbaijan's geography has been introduced. Then the social and political reasons that led to the formation of South Azerbaijan have been explained. Following the geographical and economic conditions, the information about Azerbaijan literature, poets and writers have been given. After this part, South Azerbaijan Turkish's phonetic, morphological features and vocabulary items have been explained, giving examples from the text. There have been very little information about our study's poet, Hoca Rıza Sarraf in the literature, his language and style have been explained by examples. Afterwards, the theme of "Divan-ı Sarraf", its formal characteristics, language and style have been pointed out in the "Introduction". In the first part of our work after the introduction, the South Azerbaijani poet Hoca Rıza Sarraf's only known work "Divan-ı Sarraf" has been transcribed.

Words can not be read during the transcription have been written in this section with their original forms. After the transcription of the text in the first part, the second part is "Glossary". In this section, the meaning of the unknown words in Arabic and Persian in the text have been written in Turkish. With Arabic and Persian words, the Turkish meaning of the unknown Arabic and Persian phrases have been given according to their meanings in the text.

Key words: South Azerbaijan, Divan-ı Sarraf, Hacı Rıza Sarraf, Azerbaijan Turkish.

Science Code:

GİRİŞ

İran, tarih boyunca pek çok Türk devletine ev sahipliği yapmış, coğrafi konumu itibariyle her zaman gözde olmuş ve güçlü devletler tarafından istila edilmek istenmiştir. Bununla birlikte İran ülkesinde var olan iç savaşlar bölünmeye neden olmuştur. Güçlü devletlerin bu durumu kullanması ile ülke bölünmek zorunda kalmıştır. Rusya ile imzalan anlaşma sonrasında Azerbaycan; kuzey ve güney olarak ikiye ayrılmıştır. Bu ayrım Azerbaycan'ı hem siyasi hem sosyal hem de edebi alanını oldukça etkilemiştir. “Güney Azerbaycan” olarak adlandırılan bölge, Azerbaycan ülkesinin XIX. ve XX. yüzyılda meydana gelen sosyal ve siyasi olaylarının bir yansıması olarak ülkenin güney ve kuzey şeklinde ikiye bölünmesinden oluşmaktadır.

İran Türklüğü

İran yurdu tarih boyunca pek çok devlete ev sahipliği yapmıştır. Bunların en güçlüleri Türk devletleri olmuştur. Nüfusunun önemli bir kısmını Türkler oluşturmuştur. Bu bölgede yaşayan ve “İran Türkleri” olarak adlandırılan Türk boyları İran'da oldukça önemli sanatsal ve kültürel faaliyetlerde bulunmuşlardır.

Coğrafi konum itibariyle bakıldığında İran Türkleri, doğuda Hazar Denizi ve Türkmenistan, kuzeyinde Aras nehri, batıda Türkiye ve Irak ile çevrili olan, güneyde Tahran havalisine kadar uzanan bu en eski Türk yurdunda yaşamaktadır¹. Kaçarlar, Karapapaklar, Bayatlar, Halaçlar, Türkmenler, Özbekler, Azeriler İran'da yaşayan Türk boylarından bazılarıdır.

Araştırmacılar tarafından Türklerin bu bölgeye Farslardan önce geldikleri ön görülmektedir. Ebülğazi Bahadır Han, “Türklerin Soy Kütüğü” olan “Şecere-i Terakime” adlı eserinde bu bölgenin Türklüğü ile ilgili şöyle diyor: “Oğuz Han'ın zamanından tâ Çingiz Han zamanına kadar Tin ve İtil ve Yayık, bu üç suyun yakasından Kıpçak'tan başka il yok idi. Dört bin yıla kadar o yerlerde oturdular. Onun için o yerlere Deşt-i Kıpçak derler.”²

Metinde adı geçen “Tin Nehri”, “Don Nehri” olarak da adlandırılır. Moskova'nın güneydoğusundan başlayarak, yine metinde adı geçen “İtil Nehri” ne kadar

---

¹ KAFKASYALI, Ali, “*İran Türk Edebiyatı Antolojisi 1.*”, Atatürk Üniversitesi Basımevi, Erzurum, 2002, s.18.

² a.g.e. s.18.

uzanmaktadır. “İtil Nehri” ise; Moskova’dan başlayarak Hazar Denizi’ ne dökülmektedir. “Yayık Nehri”, Ural dağlarının bittiği yerden başlayarak Hazar denizine dökülmektedir. Şecere-i Terakime’ye göre bu geniş coğrafyaya ilk gelenler Türk boyları olmuştur.

Tarihi kaynaklar burada devlet kuran pek çok Türk boyunun yanında Farslar tarafından sadece dört devletin kurulduğunu göstermektedir. 1. Akamenis Devleti (M.Ö. 559- 330), 2.Sasani Devleti (M.S. 226-652), 3. İrani Fars Pehlevi Rejimi 1925-1979, 4. Fars İran İslam Cumhuriyeti (1979-günümüz)³.

İran yurdu, İslamiyet’ten önce din ve mezhep savaşlarıyla karşı karşıya kalmıştır. İslamiyet’in kabulünden sonrasında da güçlü devletlerin cazibe merkezi olmuştur. İran Türklüğü, Şah İsmail ile kültür ve sanat alanında en parlak dönemini yaşarken Pehleviler ile birlikte bu durum tersine dönmüştür.

İran’da yaşanan iç savaş nedeniyle Ruslarla “Türkmençay Anlaşması” imzalanmıştır. Bunun sonucunda ise; Azerbaycan kuzey ve güney olarak ikiye bölünmüştür. Kuzey Azerbaycan Türkleri Rus politikasına uyum sağlarken, Güney Azerbaycan Türkleri kimliklerini korumak istemişlerdir. Siyasi ve sosyal olaylar edebiyat ve yayın alanını oldukça etkilemiştir Pehlevi hanedanı döneminde, yani 1925’ten sonra İran’da Türklüğün kültürel etkinlikleri hemen tümüyle yasaklanmıştır⁴. Yayın faaliyetlerine yapılan yasaklamalara rağmen İran’da Doğunun büyük edebiyatı olan Fars edebiyatına karşı Horasan Türk edebiyatı pek kısa bir zaman içinde sönmüş, Türkmen edebiyatı XVIII. yüzyılda ve İran dışında gelişmiş, Halaç edebiyatı ise ilk ürünlerini yaşadığımız dönemde vermiş, Kaşkay edebiyatı zengin olmakla birlikte pek az tanınmıştır.⁵ Fars edebiyatına karşı duracak Azerbaycan edebiyatı olmuştur. Ancak siyasi olayların edebi hayata yansımalarının bir sonucu olarak kuzey bölgesinde asimilasyon faaliyetleri olmakla birlikte güney bölgesinde ise basın-yayın faaliyetlerine yasaklar getirilmiştir. Bu yasaklara rağmen Güney Azerbaycan Türkleri dillerini korumaya çalışarak eser vermişlerdir.

---

³ a.g.e. s.18.

⁴ DOERFER, Gerhard, “İran’da Türkler” ,Türk Dili Dergisi,TDK yay.Sayı 431,Kasım 1987.

⁵ a.g.m., s.243.

Azerbaycan'ın İkiye Bölünmesi ve Güney Azerbaycan Coğrafyası

Azerbaycan'ın bugünkü şekliyle Güney ve Kuzey Azerbaycan olarak adlandırılması XVIII. ve XIX. yüzyılda yaşanan siyasi olaylara dayanmaktadır. Tarihte pek çok Türk devleti tarafından yönetilen Azerbaycan, XV. yüzyıla doğru Orta Asya'dan göç almaya başlamıştır. İlhanlı, Karakoyunlu, Akkoyunlu devletlerinin göçleriyle bölge Fars kültür ve edebiyatıyla karşılaşmıştır. 1501 yılında Safevi devletinin kurulması Azerbaycan halkını diğer Türk topluluklarından önemli ölçüde ayırmış ve kısmen Farslara yaklaştırmıştır⁶.

Safevi devleti Türkmen kökenli olmasına rağmen devlet memurlarının Fars kökenli olması bununla birlikte hanedanın tavizsiz tutumları ve Şii⁷ anlayışları ülke halkına sorunlar yaratmaya başlamıştır. Safevi devletinden sonra gelen Avşar ve Kaçar hanedanları döneminde de temelde Türklük şuuru ve Şii mensubiyeti önemini korumaya devam etmiştir⁸. Avşar soyundan olan hanedanın başına getirilen Nadir Şah, İran'ın Şii sorununa çözüm aramaya çalışmıştır. Dini olayları siyasi bir yöne taşımaya özen göstermiştir. Ancak Nadir Şah'ın ölümüyle birlikte bir nebze de olsa düzelen Azerbaycan ülkesini İran'ın iç savaşı etkilemiştir. İran ve Çarlık Rusya arasında geçen savaşlar ülkenin bölünmesine neden olmuştur. 1813 Rusya ile yapılan "Gülistan Anlaşması" ve 1828' de imzalanan "Türkmençay Barış Anlaşması" ile ülke bugünkü Kuzey Azerbaycan ve Güney Azerbaycan olarak ikiye bölünmüştür.

Aras nehri sınır kabul edilmiş Kuzey Azerbaycan bölgesi Rusya'ya verilmiştir. Güney Azerbaycan bölgesi ise İranlılarda kalmıştır. Güney Azerbaycan olarak adlandırılan bölgenin kuzeyinde Aras nehri, doğusunda Hazar denizi, güney doğusunda Tahran, Kum, güneyinde Irak, Melayer, Nihavend, Hamedan, batısında Bicar, Tekan, Soğukbulak ,Irak ile Türkiye sınırlarının ihata ettiği ve Tebriz Erdebil, Urmiye, Miyandap, Morağa, Salmas, Merend, Miyana, Enzeli, Makü, Eher, Herovabad, Zencan, Kazvin ve Hemedan⁹ vilayetlerini içine alan geniş bir

---

⁶ DOĞAÇ, Cemil, "*Güney Azerbaycan Türklerinde Kimlik Sorunu*", Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, Sayı 12, s.267-283.

⁷ Şii kavram olarak "Hz. Ali" ye yandaş olan kimseler" anlamına gelmektedir. Genel anlamda Ehl-i Beyt, Hz. Ali ve evlatlarının taraftarlarına denir.

⁸ DOĞAÇ, Cemil, "*Güney Azerbaycan Türklerinde Kimlik Sorunu*", Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, Sayı 12, s.267-283.

⁹ KAFKASYALI, Ali, "*İran Türk Edebiyatı Antolojisi 1.*", Atatürk Üniversitesi Basımevi, Erzurum, 2002.

coğrafyayı ihtiva etmektedir. Bununla birlikte içerisinde pek çok Türk halkını barındırmaktadır.

Azerbaycan Edebiyatı

Ülkenin ikiye bölünmesi siyasi bir olay olmasına karşı pek çok alanda da etkili olmuştur. Rusya'ya bırakılan kuzey bölgesi yenileşme ve modernleşmeye başlamış buna bağlı olarak da edebiyat anlayışı da değişmiş, gelişmiştir. İran sınırları içerisinde kalan güneyde ise; Eski edebiyat anlayışı, Halk edebiyatı yüzyıllardan beri sürüp giden oluşumuna devam ettirmiş daha yavaş bir şekilde değişmiştir.¹⁰ Devam eden süreçte Horasan edebiyatı, Türkmen edebiyatı, Halaç edebiyatı ilk ürünlerini verip zaman içinde yazılı ürünleri yok olmaya başlamıştır. Bunun nedeni doğunun hayran olduğu Fars edebiyatının baskısıdır. Fars edebiyatıyla karşılaştırılabilecek bir düzeye yalnızca Azerbaycan Türk edebiyatı ulaşmıştır.¹¹

Kuzey halkının yenileşme çabalarına karşı güney halkı asimile olmaktan kendilerini korumaya çalışmışlardır.[İran'ın şiddetli baskıları ve milliyetçi politikaları yayın ve edebiyat hayatına, kültürel yaşama getirilen yasaklara rağmen kendilerini korumayı amaçlamışlardır.] Bu sebeple İslam devleti kurmak için ayaklanan halka direnemeyen Şah çareyi ülkesini terk etmekte bulmuştur. Bu süreçte oluşan serbestlik ortamında Güney Azerbaycan Türkleri kendilerini ifade etme fırsatı bulmuşlardır. Dönemin tek dergisi olan “Varlık” basın-yayın faaliyetlerine ortam sağlamıştır. Bu dönemde pek çok şair ve yazar edebi hayata atılmıştır.

Dönemin bazı şair ve yazarları: Mehemedeli Safvet (1878-?), Eli Fitret (1890-1946), Abbas Vasık (1898- 1989), Habib Sahir (1909-1989), Me'sum Ezimi (1920 - ?), Haşim Terlan (1923- ?), Yahya Şeyda (1924- ?), Eli Tude (1924- ?), Mir Mehdi Etimad (1900- ?), Mir Hidayet Hisari (1920- ?), Firuz Sadıqzade (1931-?)...

Çalışmamızın şairi Hacı Rıza Sarraf (1854-1907) da bu dönemde bilinen tek eseri olan divanını yazmıştır.

---

¹⁰ AKPINAR, Yavuz, “*Azeri Edebiyatı Araştırmaları*”, Dergah Yayınları, İstanbul, 1994.

¹¹ DOERFER, Gerhard, “*İran'da Türkler*”, Türk Dili Dergisi, TDK yay., Sayı 431, Kasım 1987.

Güney Azerbaycan Türkçesi

Güney Azerbaycan Türkçesi; *Azerî, Türkî, Azerî-yi Türkî* gibi isimler almaktadır. Etnik adlandırma ile *Oğuz*, coğrafi adlandırma ile *Güneybatı*, dil bilimsel sınıflandırmaya göre *dağlı* grubunda yer alır¹².

Azerbaycan Türkleri Güneybatı Oğuz lehçeleri grubunun batı kesiminin kendi içinde dallanma ve ayrışımından doğu kolunu temsil eden bir lehçe ve bu lehçeyi oluşturan ağızlar topluluğudur¹³.

Güney Azerbaycan Türkçesi, Azerbaycan Türkçesinin genel özelliklerini sergilemektedir. Metinde geçen Azerbaycan Türkçesine ait fonetik ve morfolojik özellikler şu şekildedir:

1.Ses Bilgisi (Fonetik) Açısından:

a) Ön sesteki y- ünsüzünün düşmesi sözcükler geride kalan ünlü başlar ve Türkiye Türkçesinden farklı bir görünüme girer¹⁴:

yüz (surat, yüz) >üz

*koysun **üzün** şebih peyember ayakına* [3/9]

***üzün** görem bedenim kan içinde rahat olur*[17/22]

b) Kimi sözcüklerde genişleme, daralma, düzleşme veya yuvarlaklaşma biçiminde değişimler görülür:

sana> sene

*ey veliyullah ‘āzā u ādem **sene***[2/13]

*zeyneb **sene** kurbān niye bu hāle kalubsan*[8/5]

bana>bene(mene)

*sāki **mene** peymāne getürme dahi besdür*[62/4]

*nevrūzdur o gün **mene** ‘abd-i hucestedür*[64/4]

---

¹² EKER, Süer, ”*Farsçanın Kıskacında Güney Azerbaycan Türkçesi*”,Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi,Sayı 9,güz 2008.

¹³ KORKMAZ,Zeynep, “*Türkiye Türkçesinin Temeli Oğuz Türkçesinin Gelişimi*”, TDK Yayınları,Ankara,2013.

¹⁴ KORKMAZ,Zeynep,a.g.e., s.180-184.

ev>iv

ali sen öldün ivim yıhıldı[23/18]

c) Türkiye Türkçesinde p- ile başlayan bazı sözler, Azerbaycan Türkçesinde b- ile başlanmaktadır:

parmak>barmak

*baş bedende **barmak** elde el bilekde mû-be-mû* [58/17]

d) Azerbaycan Türkçesi b-<m- değişimi açısından daha çok m-nin yanındadır:

ben<men

mende nağd-i 'aşkı hârc itmekde şarrâfım özüm [58/22]

men derd-i 'aşkı güzeldde bulmam bu şehirde [66/7]

bin<min

*onı her günde **min** yol târ u mâr itmek ne lazımdır* [67/1]

*bir egri kaç oynatmaga virdim göze **min** cân* [68/3]

bu<mu

*gice gündüz gerek **mundan** şora kan ağlayam sensiz* [24/13]

***mundan** artuñ meni gel hâne harâb itmegilen* [46/17]

e) Türkiye Türkçesinde p- ile başlayan bazı Farsça sözcükler, Azerbaycan Türkçesinde b- ile başlamaktadır:

pazar< bazar

*dut evvelünde nağd-i cân **bazar-ı** 'aşka koy kadem* [12/14]

*o **bazara** bu **bazara*** [44/10]

f) Eski Türkçedeki t-'lerin çoğu Azerbaycan Türkçesinde korunmuştur:

teg "gibi"

*gül-**teg** boğazını zencir idüp yara* [48/15]

ķara bahtım-tek salup başa ķara ma'cir gelür [50/13]

tik->dik-

yola göz tiküp seni gözlerem[18/15]

ikisin bir bire tikiün ikini bir eylediün[78/8]

g) Eski Türkçedeki k->ğ-, k->g- değişimi düzenlidir:

köç>göç

nevha göç kerden alğa 'aleyhim e's-selām ez-kerbelā-yı pür-belā[42]

eyyām-ı tarab göçdi nedür zemzeme-i rüd[62/2]

keç->geç-

dilen dilün fedāsı gece geçdi yarıdan[70/8]

kaşdan geçe bu bulmup düşüp ahır yüze zülfün[88/1]

h)u->ü-: Türkiye Türkçesinde u- ile gösterilen birçok sözcükte u->ü- değişimi görülür:

bul->bül-

bülösen sekāne benim sene[49/19]

ı) İç seste bulunan -n- sesinin bazı kelimelerde düştüğü görülür:

sonra>sora

saniyen mundan şora ey hüsrev-gerdün medār[58/10]

i) İç ve son seslerde -k->-h- , -k>-h sızıcılaşması görülür:

batmış anasızluh oduna beske bu cānım[7/18]

kime diyüm oda yahıldı[23/17]

odunda derdim kalup sıhıldı[23/17]

meni ayrılıh hayāli eyleyüp zi-bes müşevveş[25/4]

mundan artılıh meni gel hāne harāb itmegilen[46/17]

yahşi bahı salmıdu berk-i gül-tek ahır her biri[58/18]

k) 3. Teklik Şahıs İyelik eklerinin ve belirtme hali ekinin küçük ünlü uyumuna uymadığı görülmektedir.

çün muḥabbet bezmi ḥalvetdür ‘am oğlı yā ‘alī[58/1]

büker ana belini nev-civān oğul ölimi[22/4]

ananun ölse civān oğlı hiç yūzi gözlemez[22/23]

l) Azerbaycan Türkçesinde büyük ünlü uyumunun büyük ölçüde korunduğu görülmektedir:

ümīdi vardu çün sene ya murtażā‘ali [1/28]

men seni el-ḥak bu gündən ötri ḳurbān besledim[12/3]

bu ḳanlu gözlerün aç birce baḫ anan yüzine[22/19]

baḫ bu şarrāfun rızā gözden aḫan göz yaşına[42/21]

2.Şekil Bilgisi (Morfoloji) Açısından:

a)Eşitlik eki +CA, Türkiye Türkçesine oranla daha fazla kullanılmıştır:

bir+ce: “bir kez” anlamında kullanılmaktadır. Metinde 19 defa tekrarlanmıştır.

‘ali birce ayaḫ saḫla[16/1]

gel eyle birce temāşa bu ḳān ḫınaya baba [17/7]

birce aç gözlerün ey ḳalbimün āramı ‘ali [20/15]

dil+i+nce : “dili gibi”

ḫāzret-i şugra dilince eyle beyle ‘arz-ı ḫāl [5/17]

dem-be-dem suğra dilince ḳıl mükerrer [6/20]

kadd+ü+nce: “boyun gibi”

eger şarrāfa bir ḫaşşaş ḳaddünce ola lüḫ fūn[85/8]

b)Soru edatı mI/ mU kullanılır. Cümleye soru ifadesinden daha çok tonlama ve vurgu belirtir:

felek arām mı aldı[37/25]

*dubāre ‘arz-ı hāl idüm olur **mi** derd-i ser sen*[54/6]

*bir uzun ‘ömrü aḥir yoh **mi** gülmez gözime*[94/2]

c) Azerbaycan Türkçesi, Türkiye Türkçesinden farklı olarak şimdiki zaman için ayrı ek kullanmamaktadır. Geniş zaman ekleri, geniş zaman ve şimdiki zamana taksim edilmiştir. Dar ünlülü (-ır,-ir,-ur,ür) şekilleri şimdiki zamana, geniş ünlülü (-ar,-er,) şekiller ise Türkiye Türkçesindeki geniş zaman karşılığı olarak gelecek zamana tahsis edilmiştir¹⁵.

ölürem harāyıma gel baba [18/1]

baba gel gör oḡlun cān virür[18/14]

beyle kim bād-ı şabādan ruḥ-ı cān perver gelür[50/3]

Aşağıdaki örneklerde ise –Ar ekinin geniş zamanı karşıladığı görülmektedir:

*baḡ**maram** firdevs ü cennetdür ‘am oḡlı yā ‘ali* [58/5]

sensiz virār yḡar daḡıdur ḡalb-i ‘ālemi [75/11]

bī-nevā şarrāfi gördüm şūr-ilen aḡlar didim [79/9]

e) Duyulan geçmiş zaman, şekilce Türkiye Türkçesi ile benzerlik göstermekle birlikte anlamca daha çok görülen geçmiş zamanı karşılamaktadır:

*bat**mış** anasızluḡ oduna beske bu cānım*[7/18]

*‘ahd ey**leşem** burada gerek teşne virem cān*[9/2]

*ol**muş**am zülfün kimi üftāde ḡoş geldün oḡu*[12/19]

f) Türkiye Türkçesinde “-ınca, -dığı zaman” anlamına gelen zarflar, bu yazı dilinde -AndA ekiyle kurulur:

*yaz**anda** muttaşıl göz yaşı tökdün muttaşıl yazdın*[53/19]

*sal**anda** turre-i şebriniñ sāye meh-rūya*[89/10]

*olubdu sūrete cevher baḡ**anda** ma ‘nāya*[91/16]

---

¹⁵ TÜRK, Vahit, “Türkçede Şimdiki Zaman Kavramı, Çekimleri ve Ekleri”, Türk Dünyası Araştırmaları, s.10,Haziran 1999.

Divan-ı Sarraf'ın Söz Varlığı

Azerbaycan Türkçesi, Türkçenin Oğuz kolunda bulunmaktadır. Bu kolu oluşturan lehçeler ile hem birleşmeler hem de ayrışmalar mevcuttur. Ortak olan sözcüklerin dışında Azerbaycan Türkçesine ait sözcüklere rastlamak mümkündür. Divan-ı Sarraf metninde de Azerbaycan Türkçesine ait söz varlığı unsurlarına yer verilmiştir:

ahtar-: aramak

*her taraf iskender dil-i āb-ı hayvān **ah tarur**[4/6]*

*taḫat u tāb **ah tarur** şabr u karar ister gönül[4/11]*

*vādi-i hayretde leylā **ah tarur** mecnūn-ı di[39/18]*

apar-: alıp gitmek, götürmek

*gitmez **aparsalar** gülzāra zeyneb[45/11]*

*ne 'ilāc ideyim kime yalvarum dağdup yıhup **aparup** gidüp[93/3]*

*leb-i lā' lūn **aparmış** ebrūvi āb-ı hayvān[94/4]*

çat-: gelmek, ulaşmak, yetmek, varmak

*gidüb ser- menzil-i 'aşka **çatupsan**[29/4]*

*egüpdür başını göz güşesi-ilen baş başa **çatmış**[77/5]*

danış-: “konuşmak”

*bir **danış** koyma yetişsün derd u ğam aş la mene[14/15]*

***danışdı** tuḫi-yi zebān leylā[23/12]*

***danışmak** hāletün var şoh bet hūsn-i ayāz eyle[92/7]*

döz-: dayanmak, tahammül etmek¹⁶

*ġam-ı firaḫa **dözüp** ġam-ğüsārsız ḫalsun[16/13]*

*düşmen-i cefā sene diye sen **döz nice dözüm**[72/8]*

*dünyānı alur tahtına çıḫsa **döze** zülfün[85/3]*

---

¹⁶ RZAYEV, Anar, “Azerbaycan Türkçesinin Söz Varlığı”, Akçağ yay., Ankara, 2005.

harda: nerede?

*dillen görüm aḥir ‘ali **harda** yihulupsan*[18/10]

*bes **hardasan** aḥir meni imdāda çağırdun*[18/12]

duyun cān ağlayam düşmen mene harda aman virdi[50/7]

hemişe: her zaman, hep

*va hüseyin adın **hemişe** dilde ezber eylerem*[38/16]

*sen **hemişe** bāliš nāz üste koy başun ‘alı*[53/6]

kömek: yardım

***kömekden** nā-ümīd oldum*[30/25]

lay lay: ninni

*söyle gelsün anası oğlına **lay lay** disün*[31/10]

***lay lay** aşğarım ey vay aşğarım* [32/4]

*‘alı **lay lay** balam lay lay*[33/6]

nefer: kişi

*genc-i gāmda bir **nefer** yoḥ menle hem-āvāz ola*[4/4]

*bir **nefer** bād-ı şabādan özge yoḥdur maḥremim*[53/19]

özge: başka

*senden **özge** bir nefer yoḥdur ne kardaş ne ‘amu*[14/5]

*bu sözden **özge** söz bülmem*[31/9]

sın-: kırılmak, bitmek; yenilmek

*diyem cefā-ile **sındırdılar** eger belimi*[21/3]

***sınup** sīnem nefes batdı*[28/5]

bu sınıḫ sīneme verdün ne güzel seng-i cefā[75/2]

tap- : bulmak

*gıtdi nā-ḥoşluk vüçūdumdan ‘alı **tapdım** şifā*[5/8]

*sen-ilen teselli **tapar** gönü*[46/23]

men ahtardım araşdım bir nigār nāzenin tapdım[74/1]

toy: düğün

toy-ı oṭākun bağlu kalub[26/8]

yahşi: “güzel”

eyledün aserde yahşi māyil-i ğam gönüm[14/18]

yahşi elvan eyledün kan-ile bu gül bedeni[20/7]

Hoca Rıza Sarraf

Hoca Rıza Sarraf Tebriz’de doğmuştur. Hicri takvim ile 1271 de doğmuş, 1325’de vefat etmiştir. Divan edebiyatı ve mersiye şiirlerinde başarılı bir Güney Azerbaycan şairidir. Dini konulara hakimiyetinden, özellikle de Kerbelâ olayı üzerine yazdığı tarihi bilgilere dayanan şiirlerinden, mükemmel bir medrese tahsili aldığı gözükmetedir¹⁷. Yazdığı gazelleriyle Azerbaycan şairlerine örnek olmuştur. Büyük Azerbaycan şairi Şehriyar, Rıza Sarraf’ın gazellerinden beslenmiştir. Şehriyar onu “Azeri edebi irsinin dahilerinden biri” olarak adlandırmıştır¹⁸. Gazellerinin dili oldukça ağır ve Farsça ve Arapça sözcükler ve tamlamalar oldukça fazladır:

zi-beske ateş-i ahım yanup şerārelenüp

bitüpdü çerağa odur çarḥ özi sitārelenüp

rakib gör olı her gözde olmaya nokta

senün gözünde ki nokta yakııdu karalanup

ḥārabe gönüm olup meşḳ-i nāz-ile ma‘mūr

binüp müdir eline şāk-i dil avārelenüp [60/12,13,14]

ķara olsun yüzün ey zülf-i kec şimşāda baş virme

şel olsun ellerün mişāta düzdür şānedan el çek

gel ey göz merdümi huş-yāra iken bed-mestlük itme

---

¹⁷ KÖSOĞLU, Nevzat(Hazırlayan), “*Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatı Antolojisi*”, Ankara, 1993, c.1, s.162.

¹⁸ YILDIZ, Alim, “*Çeşitli Yönleriyle Kerbelâ*”, Asitan yay., Sivas, 2010, c.2., s.243.

*h at a d ide h at alu cilve-i mest aneden el  ek
dur ey h al-i siyeh göz g şesinde eyleme mesken
utan yolsuz yola gel g şe-i meyh aneden el  ek [71/2,3,4]*

Rıza Sarraf, n vhe ve sinezenleriyle (mersiye) Azerbaycan edebiyatında önemli bir yere sahiptir. Kerbel  olayı  zerine, Hz. Muhammed (s.a.v.) ve Hz. Ali (r.a.)  l m  üzerine insan ruhunun derinliklerine nüfuz eden növheleri vardır.

*kurb n olum gitme  ali birce dayan dur
göz yaşıma bah g r nice arduca rev ndur
kardaş ne anam var ne bacım h ar u zelilem
bu nergis-i mestün kimi bim r u  alilem
gel salma nazardan meni raħm eyle daħilem
aħir sene bu derd-i dilim şerh u bey ndur
sensin  ali kardaş g l-i g lz r-ı medine
gitsin pozulur revn k-ı b z r-ı medine [7/1,2,3,4]*

Hz. Muhammed (s.a.v.) ve Hz. Ali (r.a.) dışında Kerbel  şehitleri ve Hz. Hüseyin'e yazdığı növheler oldukça tesirlidir. Kerbel  ruhunu derinden yaşıyan Rıza Sarraf bunu Şiirlerinde sık sık karşımıza çıkarmaktadır.

* arş-ı zeyn üsten kadem koydu o  isa dem yere
t ze c n kılsun  ata hem d n-i haħka hem yire
mim kametlen -tek p haħemullahı muħkem yire
haħem olur muħkem ger olsa evvelünde harf-i mim
zerre zerre doldurup ez-bes v c dın ş r-ı haħ
kerbel  deştin idüb ş r hüseyini t r-ı haħ [35/2,3,4]*

*sen mene bir yoldaşdun
ağlar gözümde yaşdun
hem oğul hem-ğardaşdun
ekberim uyan yavrım uyan
topraklara koyma yüzün
gel mene rahım eyle özün
aç birce bu kanlu gözün
ekberim uyan yavrım uyan [20/11,12,13,14]*

Şaire göre, Hz. Hüseyin (r.a.) bir aşk yolcusudur, aşıktır. “Ruz-ı ezelde” Allah (c.c.) verdiği sözü yerine getirmiştir. Hz. Hüseyin’i “şehitlerin şehidi” olarak adlandırmaktadır.¹⁹ Yazdığı münacatıyla Hz. Hüseyin’in şehit olma arzunu, şehitliğin sevabını ve önemini bizlere göstermektedir:

*hazretüñ bu ‘arşada ahtarmam āb-ı hayāt
teşne-i vaşlum gönül cāmın dolı kan isterem
taşt u şüst içre kızıl kanım ahar yahya kimi
kerbelā meydanı olmış kan-ilen deryā kimi
zeynebin olsun perişān hātır-ı leylā kimi
pāy-i bend zülf-i ekberdür perişān isterem [36/3,4,5]*

*bezm-i vahıtdür mene bu ser-zemin-i kerbelā
terk-i keşret itmege bir nāvek-i peykān isterem
bir tarafda kākül-i ekber boyanmış kan-ile
bir tarafda aşğarım sirāb olur peykān-ile
bir taraf cānu virdi ‘abbāsım leb-i ‘atşān-ile
bir taraf öz cismimi hāk-ile yeksān isterem [36/13,14,15]*

---

¹⁹ YILDIZ, Alim, “Çeşitli Yönleriyle Kerbelā”, Asitan yay., Sivas, 2010, c.2., s.245.

Divan-ı Sarraf

Hoca Rıza Sarraf hakkında günümüze değin kapsamlı bir çalışma yapılmamıştır. Bilinen tek eseri, bizim de çalışmamızın konusu olan “Divan-ı Sarraf” dır. İlk defa 2005 yılında Bakü’de basılmıştır.

“Divan-ı Sarraf” içinde 97 adet Azeri Türkçesiyle yazılmış manzume barındırmaktadır. Sarraf, divanına Hz. Ali’ye yazdığı kasidesi; “kaşide-i der medh-i hazret-i emirü’l - müminin ‘aleyhisselâm” ile başlamaktadır.

ey gülşen-i hakikate bir turfe-i bağbân

v’ey mahfil-i hidâyete nür-i hedi ‘ali

nâ-yeb menâb mahkeme-i şer‘-i muştafa

kayim-i makâm muştaba-i ıştıfâ ‘alî[1/6,7]

Sarraf, eserinde Kerbelâ hadisesini tümüyle yansıtmıştır. “Kerbelâ” olarak adlandırılan bölge Irak sınırları içerisinde yer alan Hz. Hüseyin’in şehit edildiği yerdir. Hem dini hem de siyasi bir olay olmakla birlikte Müslümanlar için unutulmayacak olan bir hadisedir. Hz. Osman’ın şehit edilmesinden kısa bir süre sonra Hz. Ali halife olmuştur. Şam emiri Hz. Osman’ın katillerinin kendisine verilmesini istemiştir. Ancak bu durum iç savaşa neden olmuş ve Hz. Ali şehit düşmüştür. Muaviye, Hz. Ali’nin ölümünden sonra kendisini halife ilan etmiştir. Bir süre bu şekilde devam eden ancak onun ölümünden sonra oğlu İbn Muaviye, Hz. Ali’nin küçük oğlu Hz. Hüseyin’in biatını kabul etmemiştir. Kerbelâ denilen yerde Hz. Hüseyin ve İbn Muaviye karşılaşmıştır. Yezid’in kumandanı Şimr su yollarını kesmiş ve Hz. Hüseyin’in ordusuna büyük azaplar göstermiştir. Tüm bunlara rağmen yolundan dönmeyen Hz. Hüseyin, altı kardeşi, iki oğlu, İmam Hasan’ın iki oğlu, umumiyetle yetmiş iki kişi şehit edilmiştir.²⁰

Yaşanılan bu hadise bir çok şairin şiirlerine yansımıştır. “Divan-ı Sarraf” tüm bu olaylara bağlı kalınarak, Kerbelâ ruhu yaşanılarak yazılmıştır.

Bu ruh, Azerbaycan şairlerinde mersiye şiir türü olan növhe ve sinezenlerle ortaya çıkmıştır. Növheler XV. ve XVI. yüzyılda hemen her tarihi olay hakkında yazılsa da bu yıllardan sonra tamamıyla Kerbelâ üzerine yazılmaktadır. Özellikle XIX. yüzyılda

---

²⁰ KÖSOĞLU, Nevzat(Hazırlayan),”Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatı Antolojisi”, Ankara, 1993, c.1.

növheler “Kerbelâ şiiri” olarak adlandırılmaya başlanmıştır. Güney Azerbaycan sahasında Sarraf’ın növheleri oldukça etkileyicidir. Növhelerinin dili yalın, üslubu oldukça akıcıdır:

*ol yetişüp hasret-ilen kardaşa bahdı
bahdukça ciger kanı gözinden yüze ahdı
kardaş kanın ondan ş ora ruhsarına yahdı
var hüsni görüp kanın o veche hüsni üste
‘arz eyledi kardaş seni kim saldı bu hâle
bir ağlayanun yoğ bataram derd u melâle[37/4,5,6]*

Yazdığı manzumelerinde Hz. Hüseyin için yakarış, onu her daim onu yad etme isteği göze çarpmaktadır:

*itdüm hüseyin mezârını çoğ iller ârzü
elhamdülillâh oldı müyesser her ârzü
pervâne-tek firağ oduna yandı mürğ-i dil
imdi vişâl bizümdür eyler pür-ârzü
bu türbet-i hüseyine nice meşk-i ter diyem
eyler bu ‘ıtrı ‘anber ü müşk-i ter ârzü[3/1,2,3]*

*ey hüseyin ey tâcidarım eyne ente ya ahî
gitdi elden ihtiyârım eyne ente ya ahî
kalmışam vâdi-i sinede bûd-ı gül mey-i bes men
seslerim bu hâlet-ilen virmeyesin bir ses mene
sen bilürsin senden özge dâd-res yoğ kes mene
dâda yet ey gam-güsârım eyne ente ya ahî [38/1,2,3]*

Divan-ı Sarraf'da Kerbela olayı tarihine uygun bir düzen içinde işlenmiştir. Sarraf'ın manzumeleri sadece Hz. Hüseyin'in şehit edilmesinin değil, Hz. Abbas (Hz. Ali'nin en büyük oğlu), Hz. Ali Ekber (Hz. Hüseyin'in en büyük oğlu), Ali Asgar (Hz. Hüseyin'in en küçük oğlu), Hz. Zeyneb (Hz. Hüseyin'in ablası)'in Kerbela meydanında şehit edilmelerini de konu edinmiştir:

ķurbān olum gitme 'ali birce dayan dur
göz yaşıma baķ gör nice arduca revāndur
ķardaş ne anam var ne bacım ģar u zelilem
bu nergis-i mestūn kimi bimār u 'alilem[7/1,2]

bacı raķm itdi 'ali asgarıma ķavm-i 'adū
ģüya gördile gül ģoncesi-tek teşnedür
balāma ģaramla virdi dem-i peykān-ıla su
mende baķdım cigerim od dutup oldandı bacı[31/2,3]

geçer ahım oģı daşdan
üzüldüm ķavm u ķardaşdan
atam ģayder kimi başdan
yaralandım bacı zeyneb[34/3,4]

Növhe ve sinezenlerin dışında İran Türk Halk edebiyatı örnekleri arasında gösterilen "lay lay" türü annelerin çocuklarını uyutmak için söyledikleri ezgili şiirler yani ninnilerdir. Sarraf, üç manzumesinde "lay lay" türüne yer verse de bu şiirler bir annenin çocuğunu uyutmak için söylenmesinden ziyade, yine üzüntü ve kederle yazılmış növhe şiirlerini anımsatmaktadır:

meni dimezdim atasan

kırmızı kana batasan

lay lay diyüm koy yatasan

lay lay aşğarım ey vay aşğarım[32/6, 7]

elimden kim seni aldı

beyle topraklara saldı

anan yahşi meler kaldı

'ali lay lay balam lay lay[33/5,6]

Divan'da yer alan gazellerin dili ağırdır.Farsça ve Arapça yapılı tamlamalara gazellerinde ve kasidelerinde sıkça rastlamak mümkündür:

bir egri kaç oynatmaga virdim göze min cān

bunlan beyle eyler gine menden gele kaç göz[65/3]

ey din yoğdur kıyāmet kamet-i dildāri gör

her kıyametden kıyametler nümāyan eylemiş[68/9]

Sarrafi'nin bilinen tek eseri olan Divan'ı, bizlere Kerbelâ ruhunu yeniden yaşatmak için tarihsel akış bozulmadan yalvarış, yakarışlarıyla etkileyici bir üslupla yazılmış Güney Azerbaycan edebiyatının önemli eserleri arasında yer almaktadır.

I.BÖLÜM

[15a]

bismillahirrahmanirrahim

[1] **kaşide-i der medh-i hazret-i emirü'l- müminîn 'aleyhisselâm**

1. ey şehriyâr-ı memleket-i evliyâ 'ali
v'ey şehsüvâr-ı ma' reke-i evşiyâ 'ali

ey maşdar-ı celâl hüdâvendî zü'l-celâl
v'ey mazhar-ı cemâl ü cemîl- i hüdâ 'ali

ey zât-i pâki kâinât
v'ey pâk-i zâti âyine-i haq-nümâ 'ali

v'ey memba'-i kerâmet ü deryâ-yı 'ilm ü hilm
v'ey ma'den-i şehâvet ü baħr-i 'atâ 'ali
5. ey derd-i rec 'izz ü şeref-i şâh-ı lev-keşf
v'ey mâh-ı burcu mihr ü vefâ vü şehâ 'ali

ey gülşen-i haqîkate bir turfe-i baġbân
v'ey maħfil-i hidâyete nûr-ı hedi 'ali

nâ-yeb menâb maħkeme-i şer'-i muştafa
kayim-i maqâm muştaba-i ıştıfâ 'ali

ey hâne-i zad-hâne-i haq v'ey şeh be-haq
ey haş-ı maħrem ü harem-i kübriyâ 'ali

ey pâdişâh-ı mülk kaža-i kişver-i kader
v'ey dad-hâh rûz-ı cezâ murtaza 'ali
10. hable'l-metîn imâm-ı mübîn pişvây-ı din
şandal-ı nişîn bargeh-i etkiyâ 'ali

ey 'ākifān kūşe-i tevḥid-i mizbān
v'ey ṭaifān-ı kā'be-i vaşla şafā 'ali

ey sakinān-ı 'ālem-i lahūte muḳtedā
v'ey sakinān-ı kūy-ı ḥaḳḳa reh nümā 'ali

ey gevher-i vilāyete bir pür-bahā şadef
v'ey aḥter-i imāmete nūr-ı bahā 'ali

[15b]

emründedür zamān u mekān emr-i kün feġān
ḥükmündedür senün hemme-i māsivā 'ali

15.senlen ucaldı bıdḳ-ı dīn-i muḥammedī
ey şaḥib-i şerī 'at şaḥib-i livā 'ali

islāmın itti güç kılıcun rast-ı ḳaddini
olsun o ḍarb-ı şestveh ruḥum fedā 'ali

ey nā-ḥüdāyı keşti deryā-yı lā-mekān
v'ey ibtidāyı ḥilḳati bī-intihā 'ali

bedrū'l-rücū veli-i ḥüdā şāh-ı lāfeti
kehfū'l-vāri şehnişe müşgöl-i güşā 'ali

sensin vaşī-i ḥatm-i resūl nefsi-i 'aḳl-ı küll
sensin veli-i ḥalıḳarḳ ü semā 'ali

20.sensin münir-i meş'al ve'ş-şems ve'd-ḍuḥa
sensin emr-i mesned 'izz ü 'alā 'ali

sensin kilid-i ḳıfl der genc-i ma'rifet
sensin ümīd ü melcā şāh u gedā 'ali

şānunda geldi āye-i buluġ-ı peyimbere
vaşfunda nāzil oldu senün innemā ‘ali

sensin ḥabīb-i ḥazret-i ma‘būda cā-nişīn
sensin ṭabīb-i derd-i dil bī-devā ‘ali

men ‘ayn- ḥaḫ dīmēm dīrem ġayn-ı ḥaḫsın
müşrikdür ‘ayn- ḥaḫ diye her kim saña ‘ali

25. bī-şek ü şübhe ḥilkāt-i ervāḥ ins ü cān
olmuş senün vücūduva va beste ya ‘ali

oldun muḥabbet ehline mışbāḥ künt ü kenz
itdün ḥaḫiḫat ehline keşf ü ġitā ‘ali

şarrāf naḫd-i ‘ömrin idüp şarf ma‘şiyet
ez-bes görüp metā‘anı çoḫ kem baha ‘ali

rūy-ı siyāh-ile zer nāḫış ‘ayar-tek
ümīdi vardu çün sene ya murtażā ‘ali

[2]izā ḫaşıde der medḫ-i en ḥazret

1. ey cemāli mażhar āyat-ı kübriyā ‘ali
v’ey celālinden celāl-i ḥaḫ hüveydā ya ‘ali

feyz-i cūdından vücūd-ı māsivā mevcūd olup
ey vücūd-ı māsivāya feyz-i ‘uzma ya ‘ali

nūr-ı ḥaḫ ayine-i zātunda olmuş cilveger
ey şifātullah mirāt-ı tecellā ya ‘ali

levh-i hüsünde yazılmış âyetullah-ı nür
şüretinde kelime-i meşkut-i ma'nā ya 'ali

[16a]

5. sen bu maḥluḳata bāb' ilmi meftūḥ eyledün
şāhidimdür sūre-i innā feteḥnā ya 'ali

elif ḳaddün ḥalkalay nefiyi işbāt eyledi
kelime-i tevḥide sensin elif illā ya 'ali

men nice vaşf eyleyüm ḥālik sene meddaḥdur
doldurup ḳurānı evşafün serāpa 'ali

kem u keyf zātuyı derk itmez evhām u 'uḳul
zāt-i pākündür mürekkebden müberrā ya 'ali

ger diyem mümkün ise sen-tek beşer mümkün degül
vardısam vācib olur küfrim hüveydā ya 'ali

10. eyle mümkün sen ki vācibdür vücūdu nā'lime
ey vücūdı 'illet-i ḡāi-yi eşyā ya 'ali

nār-ı ḳahrūndan olur nār-ı cehennem şu'lever
nūr-ı mihrundan dolup firdevs-i 'ālā ya 'ali

pertev-nūr cemāl bî-mişālünden senün
muḳtebesdür āfītāb-ı 'ālem-ārā ya 'ali

ey veliyullah 'āzam u ādem sene
bendedür sensin bu maḥluḳata mevlā ya 'ali

ḥāce-i ḳanber emrū'l-mümīnin ya 'süb-din
fātiḥ-i ḥiyber şeh-i dünyā vü 'uḳbā ya 'ali

15.ey kelāmullah nāṭıķ ve’y kilid-i künt u kenz
āşikār olmuş sen-ile genc ü ihfā ya ‘ali

bāb-ı şebr ü şibr ibn-i ‘am ḥayru’l-beşer
şāhib-i mihrāb ü minber zevc-i zehrā ya ‘ali

ey der-i baḥr şeref-i şāhnişe-i mülk-i necef
ser ḥaķ senden olup ‘ālemde peydā ya ‘ali

padişāh-ı kevn-i imkān cism-i maḥluķāta cān
server-i merdān emir-i mülk baḥta ya ‘ali

ķudretullah hüccetullah cā-nişin-i muştafā
āye-i raḥmet velī ḥay-ı yektā ya ‘ali

20. ‘ālim-i ‘ilm selvānı ma‘nā-yı ümmü’l- kitāb
vāķıf-ı esrār sır-ı leyl-i eserī ya ‘ali

ırvetü’l-veşķay şer‘ ü tācidār-ı innemā
ķıfl-ı genc hel ata mışdaķ-ı ṭah ya ‘ali

işe ve illā mekān peyveste eyler arzu
dergāhun esfel maķamın ‘arş-ı ‘ulyā ya ‘ali

āb olur ateş ser-i kūyun hevāsından senün
ḥak-i pāyundur ‘aceb gügerd-i ḥamra ya ‘ali

asitān dergeh-ı pākün çeragān itmege
meş‘al-i ḥurşid ele almış mesiḥa ya ‘ali

25.sen şafhullaha virdün zengi miḥtandan şafā
ism-i pākündür senün esma-i ḥüsnā ya ‘ali

nār-ı nemrūdı idüp lütfun hilyeyle gülistān
pür-azer görmeyüp azerden onı da ya ‘ali

felek miħnnetden tapup nūh-ı necullah-ı necāt
onda kim itti ser-i kūyunda mevā ya ‘ali

[16b]

sen zebihullaha müşk-i ‘aşkı ta‘lim eyledün
virmemiş başın alup tāk-ı fedeynā ya ‘ali

ħazret-i mūsaya mevlā sen tecellā eyledün
nūr-ı ħüsnünden senün maħv oldı mūsa ya ‘ali

30.olmasaydı ħazret-i ‘isa ile hemdem

ħarda rūħullah iderdi mürde-i iħyā ya ‘ali

ķasım e’r-rezzāk sensin ħān-ı cūdından senün
ķavm-i isrā-ile geldi men u selvā ya ‘ali

mihr-i rüyün itdi mūsadan yed-i beyzā ‘ayān
eyledi fir‘avunı ķahrın ğark-ı deryā ya ‘ali

mizbān oldın ħabībullaha sen mi‘rācda
degilim münkir idem ħāşā vü kellā ya ‘ali

nāzenin adın süleymān eyledi naķş-ı nigīn
oldı cin ü inse her fermānı mecrī ya ‘ali

35.beytü’l-aħzān içresin ya‘ķūba oldun hem-nefes

miħnet-i hicre idüp şabr u şekibā ya ‘ali

doldurup afākı ħüsnün şavt mā-hazel beşer
ħüsn-i yūsuf zerredür ħüsnün yanında ya ‘ali

icmällullah cemälün olsa zāhir-i perdeden
perde-i 'işmetde almaz bir zeliā ya 'ali

her gūzel ma'ūa bir 'āı beyābān gerd olup
sen meni ferhād-ı irīn ays-ı leylā ya 'ali

'ara-i maşerde arrāfun yeti feryādına
cūn senūn medūn ider imlā vū inā ya 'ali

40.malab u manzūru āha iltifātundur senūn
yo yakın gōnlūnde bir űzge temennā ya 'ali

fıkr ű zıkrı rūz u ebde virdi ya mabūb olup
kimdū senden űzge bir mabūb rilād ya 'ali

ōzi bir mūr-ı muar defter-i pāy-i mel
cō sa'ādettūr eger mabūl olunsa ya 'ali

[17a]

[3]pı va 'a-yi zebān-āl

1. itdūm ūseyin mezārını cō iller ārzū
elamdūlillāh oldı mūyesser her ārzū

pervāne-tek fira oduna yandı mūr-i dil
imdi viāl bizūmdūr eyler pūr-ārzū

bu tūrbet-i ūseyine nice mek-i ter diyem
eyler bu 'ırı 'anber ű mūk-i ter ārzū

buldı bu asitānede 'ayn-ı ayāt var
itdi mūcāvır olmaı iskender ārzū

5. çün cilve-gāh-ı ‘aşqdu mūsa kimi göñül
erni diyüp tecellī ḥaḳ eyler ārzū

bu ser-i zemīn mārye reşk-i behiştür
itmez firāta teşne olan kevşer ārzū

ruḥu’l-emīn bu buḳ‘a-i ‘arş-ı āsitanede
ferş itmeke hemīşe ider şehper ārzū

ḳurbān getürmege bu minā-yı muḥabbete
peyveste öz civānın ider hācir ārzū

ḳoysun yüzün şebih peyember ayakına
her kim ider ziyāret peygamber ārzū

10.ḳan ağlayun bu merḳad-i şeş-gūşe şahiḳi
eyleyüp ḳurı dudakla çeşm-i ter ārzū

çün mest-i cām-ı ‘aşḳdı şahrā-yı ‘aşḳda
başın virüp iderdi ten biser-ārzū

el çekdi mülk ü maldan ehl ü ‘iyālden
cānān yolunda itmedi sīm ü zer ārzū

geçdi ‘alī aşḳar şīrīn zebāndan
gördi belā ḥadengin ider aşḳar ārzū

tīr-i belā gölinde ḳılup sīnesin siper
tiğ-i cefā gölinde idüp ḥancer ārzū

15.zeyneb görüp cenāzesini yirde bī-kefen
itdi o na‘şa çekmege bir mi‘cer ārzū

zencire şimr bağladı gördi sekîneni
eyler kemend-i zülf-i ‘ali ekber ârzû

mende bu âsitanede göz yaşı isterem
sarrâf olan hemîşe ider güher arzû

[17b]

[4]izâ zebân-ḥâl

1. ḳabr-i pākün ya ḥüseyn müddetdi var ister gönül
zâre gelmiş bir maḳam âh u zâr ister gönül

ma‘şiyet-i karim mene tevfiḳün her ki yâr olur
nokṫa-i mücrim gider dil-i maḥrem-i esrâr olur

ḳabr-i ekber ‘âşık-ı manşûre pâyidâr olur
pâyidâr ölmeklige bir pâyidâr ister gönül

genc-i ḡamda bir nefer yoḡ menle hem-âvâz ola
az ḳalupdur mürḡ-i ruḫım cisminden pervâz ola

5. iste bu cānim ser-i kūyunda pây-endâz ola
dut elimden ḡam güninde ḡam güsâr ister gönül

her ṫaraf iskender dil-i âb-ı ḥayvân aḫtarur
zulmet-i ḡamda gezerlâ‘l-i bedehşân aḫtarur

cān viren ‘âşık kūy-ı cānānda cānân aḫtarur
cān nişâr itmeklige bir cān-ı nişâr ister gönül

eyleyüp şevḳ-i vişâlün vâlih ü hayrân meni
vadî-i ḥayretde ḳoyma beyle sergerdân meni

korhıram salsun ayağdan miğnet-i hicrān meni
hicr elinden cāna gelmiş vaşl-ı yār ister gōñül

[18a]

10.pertev-nūr hayāliyle dolup řahrā-yı dil
göz yařı-tek mevce gelmiř cūř eder deryā-yı dil

tur-ı ‘aşkunda münācāt itmeke mūsa-yı dil
tağat u tāb ağtarur şabr u şarar ister gōñül

haclegāh şasımı her lağza kim yād eylerem
ni kimi gūllem nevāya dād u feryād eylerem

‘ıyş u ‘ışret mülkini āh ile berbād eylerem
cün ten-i tab-dār u řeřm-i eşk-bār ister gōñül

hağrım olmuş periřān sünbül ü süsen kimi
halktan kesmiř ‘ālayık-riřtesin sūzan kimi

15.çođ sever řabrun řeke ađūře pirāhen kimi
cān virüp vaşla yite pervāne-vār ister gōñül

tünd-bād hicr-ile solmuř gūlistānım benim
gūřřadan olmuř řazān-ı gūlberk-i řandānım benim

nuđk yođ dilden dūřüp mürg-i hořu’l-đanım benim
būlbül-i řüride-tek fařl-ı bahār ister gōñül

seyl-i ğamdan az řalup būnyād-ı cism olsun řarāb
zevrāk-ı cismim o seyl işe şalup misl-i řabāb

mağfil-i vaşlun hayāliyle olup bağrım kebāb
iğtiyarım yoğ nidiyim bī-iđtiyār ister gōñül

20.şür-ı ‘aşkun şöhreti ez-beske ‘âlem-gîr olup
bî-nevâ şarrâf odur mecnûn bî-zencîr olup

âb u hâk-i ğamla güya tıynetim tahmîr olup
mihnet-i derd ü muşîbet her ne var ister gönül

[18b]

[5]nevha ez-zebân fatıme-i suğrabe-hâzret-i ‘ali ekber

1. gözlerim sensiz töker kan yaş ‘ali hoş gelmesün
gel bacun kurbân sene kardaş ‘ali hoş gelmesün

beski olmuş idim ‘ali öz tâlî‘imden nâ-ümîd
hâtra gelmezdi aşla ne bu sâ‘at ne bu dîd

kevkeb-i bahtım meni itti bu günde rû-sefîd
virdi burc-i mirhâtımdan baş ‘ali hoş gelmesün

gerçi bezm vaşldur ne meclis endüh u ğam
çekerim bunlan bile âh pey-â-pey dem-be-dem

5. belki âhım eylesün te‘sîr söndürsün kalem
ayrılık tarihîm çeken naqqâş ‘ali hoş gelmesün

eşk-ilen olmuş leb-â-leb kâse-i çeşmim çü meşk
çeşme-i hürşîd ider bu kâseye peyveste reşk

çün çıhar deryâ-yı dilden budur şehvâr-ı eşk
koy ideyim tâ başuva şâbaş ‘ali hoş gelmesün

nûr-ı vaşlundan tapup âyine-i kalbim şafâ
gıtdi nâ-hoşluk vücûdumdan ‘ali tapdım şifâ

ser-bülend itdün meni ey yūsuf- mıŝr-ı vefā
lütf-ı haq olsun sene yoldaş ‘ali hoş gelmesün

[19a]

10.ne anam var bister-i ğamda pür-sitārim ola
ne bacım var ğam güninde yār u ğam-ĥārım ola

senden özge bir nefer yoĥdur hevā-dārım
cān virüp derdün alaydım kāŝ ‘ali hoş gelmesün

bu ümīd-ilen apardım men teb-i ‘aşka penāh
nā-hoş olsam ekberim eyler ‘iyādet ğāh ğāh

sende imdi halime bir nev‘ ilen eyle nigāh
olmasun rāz-ı nihānım fāŝ ‘ali hoş gelmesün

resmdür her kim yetim olsa olur ‘ālemde ĥor
men kimi olmaz velikin kavm ü qardaŝdan kenār

15.yalkuz ivde bir enīsim yoĥ özüm derde duĥār
aĝlamum neyleyem men külbāŝ ‘ali hoş gelmesün

nuĥka gel mah-ı maĥrem geldi ŝarrāf olma lāl
eyleme hergiz bu baĥıl ‘ömr-ilen baĥıl-ı ĥayāl

ĥazret-i ŝuĝra dilince eyle beyle ‘arz-ı ĥāl
gel bacun qurbān sene qardaş ‘ali hoş gelmesün

[6]nevĥa ez-zebān faĥıme-i suĝra

1. eyleme sefer semt-i kerbelāya qardaş
salma bacuyı miĥnet ü belāya qardaş

qoymaram seni ‘ıraqa yoĥtu tākātım firāqa

senden özge yoĥdu bir nefer penāhım
gitme gitsen evc ider semāya āhım

[19b]

kıl teraĥĥum eyemenim ümīd-gāhım
gitme gelem mişlını nevāye ħardaş

koymaram seni ‘ıraĥa yoĥtu tākātım firāĥa

derd elinden ħametim dönüp hilāle
çün hilāl māh-ı ħam batup melāle

5. koyma ħasret bu marīzeni vişāle
salma hicrān tārĥını araya ħardaş

koymaram seni ‘ıraĥa yoĥtu tākātım firāĥa

sen gidersen neylesün bu baĥt-ı ħara
mürġ-ı ruĥım çıĥsa cismden kenāra

söyle ħardaş kim koyar meni mezāra
kim oĥur bes ħabrim üste āye ħardaş

koymaram seni ‘ıraĥa yoĥtu tākātım firāĥa
ne anam var derdime muvāzib olsun

ne bacım var menle bir muşāĥib olsun
kimdü men-tek cām-ı mürġe tālīb olsun

nüş ħılsun gelmesün gilaye ħardaş
koymaram seni ‘ıraĥa yoĥtu tākātım firāĥa

10. imdi buldum var sekīnenün anası
o giyipdür egnine sefer libāsı

men yetimem oy eküm felek cefâsı
hem-dem olsun her ana balaya ardaş

oymaram seni ıraa yotu âatim firâa

ıl nazâre gülyüzümde renk-i zerde
salma derd-i hicr-ilen dubâre derde

oy benimde salsun ey ‘ali seferde
serv-i addün başım üste sâye ardaş

oymaram seni ‘ıraa yotu âatim firâa

sen gelince virmerem ‘izâre aza
giymerem hiç egnine libâs tâze

15.bamaram ne sünbüle ne serv ü nâza
el götürem rüz u şeb-i du‘âya ardaş

oymaram seni ‘ıraa yotu âatim firâa
imdi ki yaluz meni oyup gidersen

cânımı peykân-ı hicre tüş idersin
sen gelince olsa ger bacun nidersin

mâyil olma bir bile cefâya ardaş
oymaram seni ‘ıraa yotu âatim firâa

bu izâ-yı şâh-ı kerbelâ dü yekser
aqla şarrâf eyle nâle ün semender

20.dem-be-dem sura dilince ıl mükerrer
gitme gelem mişlni nevâye ardaş

[20a]

koymaram seni 'ıraķa yoħtu tākātim firāķa

[7]izā ez-zebān cenāb-ı faṭıme-i suġrabe-ħazret-i 'ali ekber

1. ķurbān olum gitme 'ali birce dayan dur
göz yaşıma baħ gör nice arduca revāndur

ķardaş ne anam var ne bacım ħar u zelilem
bu nergis-i mestūn kimi bimār u 'alilem

gel salma nazardan meni raħm eyle daħilem
aħir sene bu derd-i dilim şerħ u beyāndur

sensin 'ali ķardaş gül-i gülzār-ı medīne
gitsin pozulur revnāķ-ı bāzār-ı medīne

5. bu ħālete aġlar der u divār-ı medīne
ķan aġlamayum men nice baġrım dolu ķandur

senden şora bir kes men ile hem-nefes olmaz
ġayr ez-ġam u endūh u belāda ders olmaz

bu derd u muşibet mene dünyāda bes olmaz
düşdühce anam yāda işim ah u fiġāndur

ķün eylemişim derd u belā ile 'alāķa
bu bister-i ġamdan daħi men durmam ayāķa

[20b]

her giz dimerem gel meni yandurma firāķa
baħ gör dōze bulam 'ali ondan şora yandur

10. bundan şora ķardaş seni salduħca ħayāle
olam ser-i zülfün kimi pīçide melāle

müşgil görirem birde yetem bezm-i vişāle
cismim eriyüp yirde kalan bir qurı cāndur

gitsen cigerim lāle şaffet-kan olu sensiz
ma‘müre-i ‘ıyşım ‘ali virān olu sensiz

bu şehir-i medīne mene zindān olu sensiz
gel gitme gözüm nūrı ayağ sağla aman dur

salduhca senün hāl ü hatt u niyāda vaṭanda
bundan şora gelem ‘ali feryāda vaṭanda

15. hiç kimse ğarib olmaya dūnyāda vatanda
ğurbet ğamı bimār ğamı ‘aşka yamāndur

bu derd-ile men olmayam ahir ne revādur
çün şerbet-i vaşlun dil-i bimāra şifādur

fikr-i hām zülfün mene zencir-i belādur
zikr-i leb-i lālün mene bir ruḥ-ı revāndur

batmış anasızluğ oduna beske bu cānım
kalmup ğam-ı hicrāna daḥi tāb u tuvānım

vardur yiri dūnyānı dü tā eşk-i revānım
tufān-ı belā çeşme-i çeşmimden ‘ayāndur

20. şarrāf gine karum eya kādır ü ğaffar
gözden tökerem gözyāşı çün dirhem ü dinār

bu kesbden öz merḥametünle meni kırtar
sermāyesi ğam kesbi elem-sudı ziyāndur

[21a]

[8]nevha der husûs var deşden âl-i ebâbekr belâ-yı pür –belâ

1. çün deş-i belâ menzil olup mir-i hicâza
zeyneb o zamân göz yaşına virdi icâza

‘arz eyledi kardaşından oldun bele dil-gîr
tapdı neye bu renk şerîfun beyle tağyir

ne bâ’iş olup ahun ider ‘âleme teşir
keşf eyle gönül sırrını bu mahrem-i râza

vehindü kardaş sarı gel teksâr olupsan
men der-be-der ‘aşkı ğam u derde salupsan

5. zeyneb sene kurbân niye bu hâle kalupsan
artar sene bahduķca ğam üsten ğam tâze

bu deş-i ğam efza dü meger ‘aşk minâsı
bir özge hevâdur görirem âb u hevâsı

başdan bilürüm var başımun çoķlu belâsı
cân ol menzilde nolur gitse güdâza

şâh-ı şühedâ açdı leb-i lâ’l-i güher-bâr
fermâyiş idü biz yine ki hâher-iĝam-hâr

şahrî-yı belâdur bu dolanmaz bura aĝyâr
bî-ĝâneni koymazla gire meclis-i râza

10.burada batacaķ kana bacı-gil kimi cânlar
nâ-haķ yire bu çölden aķar su kimi kanlar

men şevķ-ile başın virü bu tâze civânlar
‘üryân kalu yetmiş iki şad-pâre cenâze

bu çölde batar kıana gül sünbüle ekber
leylâ olu divâne beray-ı dil ekber

bir nev' - ilen aşüfte olur kâkül-i ekber
'aşk ehli düşer arzû-yı durr u dırâza

bu yirde batar yasa bacı kıasım anası
bu günde olur oğlunun ahir toy u yası

15.damadun olur toy günü öz kıanı hınası
hasret kıalu bî-çâre gelin hacle-i nâza

'abbâsı görürsen çekilüp kıadd-i 'alem-tek
her derd u ğamun bir yana ey bacı bu ğam-tek

zulm-ile düşer kıolları bir cüft kıalem-tek
şadhayf uzun kıadde o bazû-yı dırâza

var özge muşibet çoğ ider kıalbüve te'sir
gelmez dile ama iderem remz-ile takrîr

mende direm neyzede avâz-ile tekbir
başsız duraram ondaki kıan içre namâza

[21b]

20.şarrâf at öz naķduyı kesb-i zerdin it
bul kıadrini yaz nevħa sözi dürr-i şemîn it

teyid-i hüseyin olmaya her kimde yakın it
müşğüldü kıalem-i safħaya bir kelimeni yaza

[9]izā der vürūd-ı bīkr-i belā

1. bu çölde bacı miḥnet-i hicrān senün olsun
ağlar göz-ile zülf-i perişān senün olsun

‘ahd eylemişem burada gerek teşne virem cān
başsız bedenim ıssı kum üste kala ‘üryān

menlen yata bu çölde gerek yetmiş iki cān
şām içre bacı menzil-i virān senün olsun

bu deşt-i belā olmuş ‘aceb bezm-i müretteb
ğam-ı cāmın idü bile mey-i miḥnetle leb-ā-leb

5. taḫsim olunup āl-i peyimber bacı zeyneb
‘abbās benim ‘ābd-ı nālan senün olsun

terk eyler ‘adu hürmet-i ḳurān u kitābı
yağmaya gider faṭımanun taḳat ü tābı

men asğarı ağuşe alum sende zibānı
bu şart-ile peykān benim efkān senün olsun

bu çölde batar kākül-i ekber bacı ḳana
tīr-i ğama leylānun olur cismi nişāna

[22a]

men ölmemişem gelme gelen ah u fiğāna
menden şora bu nāle vü efğān senün olsun

- 10.görsen başımı ekber-ile nizede hemser
vir başuva gel nāleye salma yire mi‘cer

olmuş bacı cān rüz-ı ezel beyle muḳarrar
bu deştmene kūh u beyāban senün olsun

her zulm ü sitem gelse bacı olma perişān
peymāne-i ğam-nūş eyle tā sīnem ya peymān

damadımun öz cismi olur anına ğaltān
cān tāze gelin derd ü ğamı cān senūn olsun

içdim bacı peymāne-i peymān belānı
tā gūlşen ideyim anımla deşt-i belānı

15. bu yirde men öz yanıma alam şühedānı
virānede bir cem' -i perişān senūn olsun

cem' it başuvā silsile āl-i resūlı
ser-i silsile ıl 'ābid-i bimār-ı melūlı

kūl ūste oyar bacı kesük başımı hūlī
tennūr benim sīne-i suzān senūn olsun

şarrāfa rızā lazımedür gevher-i ma' nā
ne ışr ne terkib ne sūret ne heyūlā

taḫşil-i kemālet idüp ābil-i inşā
tā rūz-ı cezā ravzā-yı rizvān senūn olsun

[22b]

[10]nevḫa ez-zebān cenāb-ı seydi'ş-şühedā münāsibbe et-tāsuv'ā

1. hele gūlşenūn gūli solmayup
hele sākıd u ardaşun ölmeyüp

anam ağlama bacım ağlama
anam ağlama bacım ağlama

anamun ‘azize kıızı bacım
hele olma m yil-i derd u ɡam

koşunum durar hamı yer-be-yer
hele yatmayupdu eser-i ‘ilm

5. hele Şahib-i ‘ilm olmayup
hele itmey bile kolın kalem

hele m Őg-i kan-ile dolmayup
anam ağlama bacım ağlama

hele kumlar  stine d Őmey p
bacı ekberün kadd-i n risi

g n o g nde z lm-ile kalmayup
hele p ra p re cen zesi

hele h ymelerden ucalmayup
g ge leylin n bal  vay sesi

10.hele kara z lfini yolmayup
anam ağlama bacım ağlama

hele yasa batma  oğ ağlama
duttum ibtid  seyyid   yasem n

hele pozmayupla tefağımı
hele revn k  var es sumun

hele koyma indi ‘am oğlı vay
diye nev‘ arusunı k sımun

hele bezm-i 'ıyş1 pozulmayup
anam ağlama bacım ağlama

15.hele olmayup iki nürsun
cigerün başı hele yanmayup

hele zülf-i kākül-i ekberim
bacı al kıana boyanmayup

[23a]

hele aşğarım yatup ağlama
hele zılm oğ-ilen uyanmayup

hele ğam bisātı kurulmayup
anam ağlama bacım ağlama

bacı zeyneb ağlama sākıt ol
dime sākıt olmağa yoğ yiri

20.hele ağlama kalur ağlama
halkun zamānede çoğ yiri

hele yoğ başımda kıılıc yiri
bedenimde hele oğ yiri

hele ehl-i kīne yorulmayup
anam ağlama bacım ağlama

bu diyārda ey anam bacı
hele zılm-lüccesi daşmayup

hele leşger sitem-i cefā
size cevr ü zılm-ilen aşmayup

25.hele hayme-gāhım alışmayup

hele 'ıtretim çöle kaçmayup

hele kim sekine soyulmayup

anam ağlama bacım ağlama

[...]

hele hest-i 'aşk-ile hestsin

hāmiden 'alākanı kes rızā

hele kim hüseyin perestsin

bu söz-ile vir ona ses rızā

hele şādık u kardaşun ölmeyüp

anam ağlama bacım ağlama

[11]ez-zebān 'ali ekber der huşūs vedā' māder

1. gel helāl eyle meni 'āzim-i meydānım ana
bir daқиka sene bu haymede mihmānım ana

çün virüp sürür leb-teşne mene üzn-i cihād
eyleyüp hātr na-şādımı bir harf-ile şād

kalımayup hasretim 'ālemde budur 'ayn-ı murād
hāk-i pāyunda fedā-yı reh cānānım ana

büte söz ü güdāz içre alup keşmekeşim
şāfa çıhdım eridü kalmadı bir gılluğışım

5. bī-edeb sanma meni beske varımdur 'ataşım
kuruyup gonçe dudakım odı handānım ana
[...]

ana cān şabr eyle birce teselli özüve
görsen onda kim öz kanıma galţānım ana

[23b]

[24a]

duta her kimse ‘ali ekber ‘ālemde ‘azā
şeh leb-teşne virür ecrin onun rûz-ı cezā

yaz dubāre bu sözi defter şarrāfa rızā
gel hilāl eyle meni ‘āzm-i meydānım ana
[...]

[24b]

pādişāh-ı kerbelā kalmuş beyle ferd ü vaḥīd
öldürüp ‘āvān u enşārın bugün kavm-i yezīd

10.olgilen emr-i şehādetden ötür sende şehīd
eyle bu mazlūma baş u cān-ile imdād oğul
[...]

[25a]

naqd-i ‘ömrin itme ey şarrāf iyn u ān
‘āşıkāne şi‘ir yaz vir ehl-i ‘aşka tāze cān

görmeyüp ‘ālemde hergiz bir nefer virmez nişān
ümmi leylā-tek ana ekber kimi nā-şād oğul

[12]nevḥa ez-zebān cenāb-ı ümmi leylā be-cenābşebh-i peygamber ‘ali ekber

1. olmusan cān virmege āmāde hoş geldün oğul
git boyun kurbānı ey şehzāde hoş geldün oğul

yatmadım on sekiz yıl bir sen kimi cān besledim
ḥun-ı dil şarf eyleyüb lā‘l-i bedehşān besledim

men seni el-ḥak bu günden ötri kurbān besledim
yaḥşi vaḳtimde yetişdün dāda hoş geldün oğul

zaḥmetün çekdim yetürdim men seni bu ḥaddüve
imdi var bir ḥāhişim virem kâsem öz ceddüve

5. bir kabağımca yiri eylüm temāşa kaddüve
hasretim tā kalmaya dünyāda hoş geldün oğul

beske cām ‘aşkıyla sermest ü medhüş olmusan
şāhid-i bezm-i muhabbetlen hem-āğüş olmusan

durma git çün zevk u şevk-ilen kefen-püş olmusan
razıdur bu gitmege leylāda hoş geldün oğul

[25b]

varsa ger başunda sevdā-yı belā cem‘iyyeti
vir başun başdan ‘ali kes derd-serden ülfeti

beske ebrū-yı güç cāna neyle var nisbeti
āşinā ol hançer-i fulāda hoş geldün oğul

10. çekme zahmet bir beyle ālat-ı cenge olma bend
kaşlarun ‘üryān kılıcıdur zülf-i perçinun kemend

ğam yeme doğransa cismün rīze rīze bend bend
gelme hergizni kimi feryāda hoş geldün oğul

dāyim isterdün ola feyz-i şehādet haşılun
lillahü’l-hamd oldı hāşıl-ı ‘ākıbet kām-ı dilun

hançer-i hün-riz elinde muntazırdur kātılün
rahm kıl rahm itmeyin cellāda hoş geldün oğul

dut evvelünde naqd-i cān bazar-ı ‘aşka koy kadem
cān-ilen al her tarafından gelse kālā-yı sitem

15. bahma al her kıymete olsa metā‘ derd u ğam
yoğ ziyānun birbile sevdāda hoş geldün oğul

gerçi bu ğurbet vilāyetde ğaribem bī-kesem
kalmışah avaru girdāb üzre pür-ħār u ħasem

rāzıyım bunlan beyle bu cānuva olsun ħasem
peykerun başsız ħala saħrāda ħoř geldün oğul

şebt olup rüz-ı ezel ħün adıma tomār-ı ğam
görmedim ‘ālemde hergiz derd u ğamdan fariğım

dut elimden ħaddimi aħir büküpdür bār-ı ğam
olmışam zülfün kimi üftāde ħoř geldün oğul

[26a]

20.aferin bu şab‘uva řarrāf aceb ser-i řārdur
sözdü bu ya lülü-ter ya dürr-i řehvārdur

beske şerrindür damadım ħabul tekrardur
olmusan cān virmege amāde ħoř geldün oğul
[...]

[26b]

[13]

1. ey ‘ařķ bisātında zebihullah ber ħaķ
isma‘il oğul ‘ařķda yitmez sene muşlak

vir ħamet-i mevvün-ile imdi yire revnāķ
görsün ki budur şive-i resm-i uruş-rah

girem sen-idün mūnis u hem řoĥbetim aħir
ğitsen ğidecekdür sen-ilen ‘izzetim aħir

ğit durma yetişdi sene çoĥ zaĥmetim aħir
ağrıtdı başun derd-i dilim olmadı kütāh

5. řarrāf periřāndur hele fikr u ħayālün
asūde degülse görirem yoĥdu mecālün

bunlan böyle dünyānı dutup sihr-i celālün
terk eyleme yaz olsa müyesser gine geh gāh
[...]

[27a]

vararum memleket-i dilde bugün ‘aşk ‘ilmin
korhımaram katlime şayyād gamun kılsa kimin

görirem şafha-yı rüyunda şehādet raķamın
hatt-ı reyhān ile yazmış hatt-ı reyhanün oğul

leşger-i hüsne dil mülkini tārāc eyledün
tākāt u şabr u kararara meni muhtāc eyledün

10.tir-i müjgāna ‘ali senmi amac eyledün
dimedün kana batar nāvek-i peykānun oğul

olmusan cām-ı mey ‘aşk-ıla sermest ü harāb
görirem nergis mestün olub ālude-ḥāb

ateş-i hicr-ile gönlüm kuşunu eyle kebāb
nūşdur cānıma nīş-i gam-ı hicrānun oğul

şād idim vaşl-ile saldun gam-ı hicrāna meni
eyledün şu‘le-i şem‘-i gama pervāne meni

bilürem gerçi firāķun götürür cāna meni
raziyım itmege cānāna fedā cānun oğul

15.burc-ı tevhide bir bedr-i münevversin ‘ali
ser-be-ser āyine-i hüsni peyembersin ‘ali

men ne vechile diyüm yūsufa benzersin ‘ali
vardı çoḫ firāķ sen- ilen meh ken‘ānun oğul

onı mısr içre alup satdıla cüzzi semene
seni cān naqdine alam gene virmezler meni

kūy-i qurbān ki ‘aşk içre ne benzer o sene
ola qurbānı anan sen kimi qurbānun oğul

gerçi bu şehirde olmuş hamı aşnāf-ı sūhan
seni teyid-i hüseyin eyledi şarrāf-ı sūhan

20.oğı bu mısr‘ayı çoğ virme daği laf-ı sūhan
düşmemiş yir yüzine serv-i hıramānun oğul

[27b]

[14]nevha ez-zebān cenāb-ı sekine be-cenāb-ı ‘ali ekber

1. gitme bu meydana sensiz teng olur dünyā mene
ya anam leylāya bağ rahm eyle kardaş ya mene

istesen kardaş sekine hana virān olmasun
sünbül gisū yüzünde koy perişān olmasun

bu gözüm yaşı ‘ali sensiz nice kan olmasun
yüz virür bu çölde yüz min miñnet-i ‘uzma mene

katlüve amādedür şaf şaf girüh gine cū
gitme gitsen öldürür āhir seni kavm-i ‘adu

5. senden özge bir nefer yoğdur ne kardaş ne ‘amu
mihribān olsun bu gün virsün teselli tamına

tökmerem ruhsāre-i zerd üzre kan yaş neylerim
gitmerem şāma kesük başunla bir baş neylerim

itmerem cevri ü cefādan şüküh kardaş neylerim
serzeniş itse eger ‘ala mene edna mene

sen benim ārām-ı cānım mihribānım sen ‘ali
‘ālem-i ma‘nāda ruḥım sen revānım sen ‘ali

lāle-gün ruḥsār-ıla çün gülistānım sen ‘ali
çoḥ münāsibdür diyülse bülbül-i şeydā mene

10.cān virür lā‘l-i lebün her dem mene ‘isa kimi
māt u mebhut olmuşam bu ‘arşada mūsa kimi

[28a]

cilve-i ḥüsnün tecellā eylemiş sina kimi
kerbelā şahrāsı olmuş vadi-i sinā mene

çün bisāt-ı ‘aşqda sensin emir-i silsile
mende bu ‘aşq-ilen olam destgīr-i silsile

şimr dün eyler meni bicā esīr-i silsile
turfe-i zencir belādur zülf-i ‘anbera mene

men ezel-i gün āşına oldum belā-yı ‘aşq- ile
eyledüm ülfet senün-tek āşinā-yı ‘aşq- ile

15.elde var fırsat ‘ali men mübtelā-yı ‘aşq-ile
bir danış koyma yetişsün derd u ğam aşla mene

men ‘ali sensiz yakın-i bī-gāneye ram olmaram
ağlaram şubḥ u mesā hicründe āram olamaram

sen men-ilen gitmesen men daḥil-i şām olmaram
mesken u me‘vā olur āhu kimi sahra mene

dāyim eylerdim sen- ile şād u ḥurrem gönlümi
eyledün aserde yaḥşi māyil-i ğam gönlümi

bağlaram imdi ser-i zülfünde muhkem gönlümü
tā görüp hasret çeke mecnūn sene leylā mene

20. bahma şarrāfım zelilem rū-siyāhım ya hüseyin
senden özge yoḥ penāhım bī-penāhım ya hüseyin

dut elimden ğarḳ-ı deryā-yı günāhım ya hüseyin
iltifātun olsa neyler yüz beyle deryā mene

[28b]

[15]nevḥa ez-zebān ḥatun-ı mu‘azzama cenāb-ı sekine be cenāb-ı ‘ali ekber

1. ‘ali birce ayaḥ saḥla
belā gerdanum ḳardaş

dizim gelmez gelem ardunca
dur ḳurbanum ḳardaş

‘ali hergiz dimem gitme
gidüp maḳşūduma yitme

meni de nā-ümīd itme
dayan ḳurbānum ḳardaş

5. dözem sensiz ḳararım yoḥ
elimde ihtiyārım yoḥ

ġamım çoḥ ġam-ġüsārım yoḥ
dayan ḳurbānum ḳardaş

‘aceb saldun meni gözden
dönermiş aḥir öz özden

mükedder olma bu sözden
dayan urbānum ardaş

uçar ruım fıraqundan
ıhar cān iştıyāundan

10.öpüm oy bir ayakundan
dayan urbānum ardaş

bacun bu ser ü azāde
alun zülfün-tek üftāde

elinden dut yetiş dāda
dayan urbānum ardaş

bu bülbül aldı gülşensiz
ala müşgildü şivensiz

ayıtmam aymeye sensiz
dayan urbānum ardaş

15.seni imdi yola salam
yol üste münazir alam

virüp cān-ı derdūvı alam
dayan urbānum ardaş

belā gerdanum ardaş

[16]nevha ez-zebān ‘ali ekber be-cihet imdād hāsten ez hazret-i imām hüseyin

1. alupdı ekberuvı kavm-i kīn araya baba
fedā kademlerüve tiz yetiş herāya baba

durma gel amandu baba
ekberün civāndu baba

döküpdü cismine bī-ḥadd cerāḥatkāri
yaralarımından olur çeşme-i çeşme kancarı

gün istisi meni dilden salupdı gül-bārı
hamide kadd-ile sal başım üste sāye baba

5. durma gel amandu baba
ekberün civāndu baba

ne kadar derd u belā geldi şabr u tāb eyledim
susuzluk ateşine bağrımı kebāb eyledim

ayağımı elimi kan ilen hizāb eyledim
gel eyle birce temāşa bu kân hınaya baba

durma gel amandu baba
ekberün civāndu baba

henüz vardu ramaḳ cism-i nā-tüvānımda
çoḡ isterem olasan bir daḳıka yanımda

- 10.yüzüm yüzünde virem cān ölen zamanda
tilāvet eylesin başım üste āye baba

durma gel amandu baba
ekberün civāndu baba

buyur ğarib āmana ihtiyārsız kıalsun
kıararın aldıla elden kıararsız kıalsun

ğam-ı fıraķa dözüp ğam-ğüsārsız kıalsun
salur ananı balā-yı dehrde belāya baba

durma gel amandu baba
ekberün civāndu baba

15.gelüpdü yanıma ceddım cenāb-ı peyğamber
dutup elinde iki cām-ı bāde-i ğüşer

birin virüp mene sağlu birin seni ğözler
ĥoş āmed itmege gel birce muştafāya baba

durma gel amandu baba
ekberün civāndu baba

başım kıılıclanup öz başıma aĥar kıanım
yakın eyle baba tiz gelmesün çıĥar cānım

[29b]

çoh aĥtarur cān seni iste çeşme-i giryānım
kıoyam bu ĥalet-ile yüz o ĥak-i pāya

20. durma gel amandu baba
ekberün civāndu baba

sene egerçi bu gelmek ziyāde-i zaĥmet olur
velik-i ekbere sermāye-i sa'ādet olur

yüzün görem bedenim an iinde rahat olur
yeter bu ekberüvi ‘ayn-ı müdde‘āya baba

durma gel amandu baba
ekberün civāndu baba

yolumı kesdi baba küfiyān-ı kīne-i Şi‘ār
meni ılıclarnan rīze rīze doğradılar

25.abul-i zamet eyle na‘Őımı özün gel apar
özüm gelem degü mümkün asem-i hüdāya baba

durma gel amandu baba
ekberün civāndu baba

geirtme ‘ömrüvi Őarrāf beyle afletlen
ayāl-i ekbere pīide ol muabbetlen

o hāleti yāda sal kim dirdi asretlen
alupdı ekberüvi avm-i kīn araya baba

durma gel amandu baba
ekberün civāndu baba

[17]izā der uŐuŐ Őehādet-i Şibh-i peygamber ‘ali ekber

1. yaralandım ey Şeh-i kerbelā
ölürem harāyıma gel baba

o gelen ademlerüve fedā
ölürem harāyıma gel baba

yetiŐüp vücūduma o zi-bes
dağılupdu sīne batup nefes

bu nefesde vir mene birce ses
ölürem harāyıma gel baba

5. sene çün yitüp çoḡ ezīyetim
udu çoḡ var mu ḥacāletim

budur ol aḥir zaḥmetim
ölürem harāyıma gel baba

meni kaşd idüp dögülür ecel
budu fikri derk ideāl-i bāl

o gelince sen başım üste gel
ölürem harāyıma gel baba

bu gün isti bu cigerden söz
‘aşaşım dem-ā-dem ider bir öz

[30a]

10. bedenim yaralu özüm susuz
ölürem harāyıma gel baba

baba virdü zikrim olup te‘āl
meni gel bu ḥalde yāda sal

başımı götür dizün üste al
ölürem harāyıma gel baba

bedenim yaraları kan virür
bu kan özge ḥālī nişān virür

baba gel gör oḡlun cān virür
ölürem harāyıma gel baba

15.baba eyle ekberüve kerem
yola göz tiküp seni gözlerem

başım üste gelmesin ölmerem
ölürem harāyıma gel baba

görüp ehl-i kīn baba-tek meni
yıḥub atdan öldürecek meni

gel amandu gölgeye çek meni
ölürem harāyıma gel baba

bu ḥüseyin ‘izā seyyidü yaz rızā
özi beyte beyt virür cezā

20.bu sözi dubāre di dut ‘izā
ölürem harāyıma gel baba

[18]ez-zebān ḥazret-i imām ḥüseyin va ‘āzım şedden an büzügvār

1. ḳurbān kesilüm adıva lebbeyk ‘ali lebbeyk
geldim yetişim dāduva lebbeyk ‘ali lebbeyk

bir geldi sesün ḥaymelere şabrım alındı
āram-ı dilim şışe kimi daşa çalındı

birde bu oğulsuz atavı yāda sal indi
sensiz ‘ali yoḥ ḳalbimün āram u şafāsı

rahm it mene ey gözlerimün nūr-ı ziyāsı
baḥ bu ivi berbaduva lebbeyk ‘ali lebbeyk

5. al ḳana boyanma ḥalka bulam hevesün var
dād itme bu bī-kes kimi bir dād-resün var

vir başuyı ĥaņcer demine tā-nefesün var
‘acz eyleme cellāduva lebbeyk ‘ali lebbeyk

teĥire düşüp gelmegim olma ‘ali dil-gīr
bir at getürün olmadı itdüm o duta ĥayr

ey şayd-ı ĥaram eyledi kimler seni naĥcīr
la‘net gele řayyāduva lebbeyk ‘ali lebbeyk

[30b]

girem sen oĥul öz özüvi terk kılupsan
pervāne kimi şem‘-i viřāle yaĥulupsan

10.dillen görüm aĥir ‘ali harda yıĥulupsan
ķurbān ķadd-i řimřāduva lebbeyk ‘ali lebbeyk

sen imdi degüldün meni feryāda çağırdun
bu bī-kes u bī-dādresi dāda çağırdun

bes hardasan aĥir meni imdāda çağırdun
gel gelmişem imdāduva lebbeyk ‘ali lebbeyk

řarrāf ĥayāl eyleme řarrāf-ı sūĥansın
ya inneke dime şayraf-ı naķd-i miĥensin

söz řāĥibi bir özge dü billāhi ne sensin
salmış o senün yāduva lebbeyk ‘ali lebbeyk

[19]izā ez-zebān ḥāzret-i seyyidü'ş-şühedā(ḥitāb be-cenāb-ı 'ali ekber)

1. bulaşup kana 'aceb zülf-i perişānun oğul
ola küll başına senden şora dünyānun oğul
- sen-idün zeynebimün maṭlab u manzūrı 'ali
koydun ağlar gözüle yaḥşi o rencūrı 'ali
- dur gidek ḥaymeye ey gözlerimün nūrı 'ali
gözi yollarda ḳalup ḥaymede leylānun oğul
- seni leb teşne şehīd eyledi bu ḳavm-i 'adu
gülşen-i cismüve virdi dem-i peykān-ile su

5. mende indi iderem ḳan ile tecdīd-i vuзу
ḳarışur ḳanıma bu çölde kıızıl ḳanun oğul
- merḥaba 'aşḳuva ey şibh-i resūl-i medenī
itmedün maḥzar-ı cānānda şermende meni
- yaḥşi elvan eyledün ḳan-ile bu gül bedeni
serv-tek düşdi yire serv-i ḥırāmanun oğul
- maḥfil-i ḳurbda öz cismim olup ğayr mene
küfeden şāma virür cezbe-i haḳ seyr mene
- bu keş-a-keşde 'ali menzil olur deyirmene
evc ider nālesi eflāka mesihānun oğul

- 10.sīnemi nāvek-i derd u ğama amac iderem
zeynebün tākāt u aramnı tārāc iderem
- mende bu çölde kesük baş-ile mi'rāc iderem
ḳab-ı ḳavseynim olur tāk-i kilisenün oğul

[31a]

sen vefā gülşeninün bir gül-i nevrestesisin
şühedā destesinin ‘aşkıda ser-destesisin

olmaya men kimi bir silsile-i pā-bestesisin
ne girāndur görirem dīde-i giryānun oğul

nūş kıldun reh-i cānānda belā-yı cāmın ‘ali
çekecekdür bu işven şāma serencāmı ‘ali

15. birce aç gözlerün ey kalbimün āramı ‘ali
gör ne ahvāle salupdur meni hicrānun oğul

nūr-ı dīde bu kemān-ı kıddime bir eyle nazār
tīr-i aha yaralu sīnemi çoḡ itme siper

tökmeze zeyneb-i mazluma eger eşk-i başār
yandurur ‘ālemi ah-ı dil-i sūzānun oğul

ey olan serv-i kıdd-i ziyet meydān-ı belā
kā‘be-i vaşlda kıldun ne güzel sa‘yı vü şafā

[31b]

eyledün cānuvi min meni şevk ile canāna fedā
dergeh-i haḡda maḡbuldu ḡurbanun oğul

20. aḡla şarrāf-ile bu meclis-i mātemde rıza
göz yaşun ḡarc olur güher yerine rüz-ı cezā

ah odumdan buyurup oḡlana şāh-ı şühedā
bulaşup ḡana ‘aceb zūlf-i perişānun oğul

[20]izā ez-zebān an ḥazret der ser-na ş 'ali ekber

1. ey gül kimi kana batan
ekberim uyan yavrım uyan

kan içre nāz-ile yatan
ekberim uyan yavrım uyan

ḥaymelere geldi sesün
geldim olam dād-resün

ölmemisin var nefesün
ekberim uyan yavrım uyan

5. ey küşte-i tīg-i sitem
hicrün idüp ḳaddimi ḥam

gözler yolun ehl-i ḥarem
ekberim uyan yavrım uyan

şām itme leylā gündüzün
çoḥ muntazır ḳoyma gözin

indi helāk eyler özin
ekberim uyan yavrım uyan

ey serv-i gül-i pirehenim
bağ-ı behişt ü çemenim

10.sensiz gülüm soldı benim
ekberim uyan yavrım uyan

sen mene bir yoldaşdun
ağlar gözümde yaşdun

hem oğul hem-ķardařdun
ekberim uyan yavrım uyan

toprağlara ķoyma yüzün
gel mene rağm eyle özün

aç birce bu ķanlı gözün
ekberim uyan yavrım uyan

[32a]

15.geldim ciger dađlamaķa
oğul diyüp ađlamaķa

gözlerivi bađlamaķa
ekberim uyan yavrım uyan

ķalmıř elim üste elim
başa yitüp çün ecelim

şabr eyle ķoy mende gelim
ekberim uyan yavrım uyan

tığ-i cefā ĥame kimi
cismün yazup nāme kimi

20.senlen varam řāma kimi
ekberim uyan yavrım uyan

řarrāf diner ģamım
naķķād-i naķd elemim

bu sözde řābit ķademim
ekberim uyan yavrım uyan

[21]nevha ez-zebān cenāb-ı ümmi leylā der ser-na ş(ḥazret-i ‘ali ekber der ḥayme-gāh)

1. idüpdü gül kimi şad-pāre kim bu gül bedeni
bu ḥāletün gül-i yasım baturdı yasa meni

ey gül üzlüler çemen-i mahrūlar encümeni
anan öleydi ‘ali görmiyeydi beyle seni

diyem cefā-ile sındırdılar eger belimi
oğul bilür benim oğlı ölen anadilimi

büker ana belini nev-civān oğul ölimi
anan öleydi ‘ali görmiyeydi beyle seni

ey gül üzlüler çemen-i mahrūlar encümeni

5. benim bu nişāda sen māye-i vaqārımdun
karar-ı baḥş-ı dil-zār bī-ḳarārımdun

ḥanımlıḳum sen-ilen gitdi ‘itibārımdun
anan öleydi ‘ali görmiyeydi beyle seni

ey gül üzlüler çemen-i mahrūlar encümeni

[32b]

‘aziz-i ‘ālem-idim çün senün ‘azizüvidim
bu günki gündün ötür dayim eşk-rizüvidim

ana degüldüm ‘ali belki bir kenizüvidim
anan öleydi ‘ali görmeyeydi beyle seni

ey gül üzlüler çemen-i mahrūlar encümeni

elim yetişmeri bu çölde ḳavm u ḳardaşıma
sen aç gözün ‘ali bir baḥ bu ḳanlı göz yaşıma

10.evim yıhıldı felek tkdi yahşı kl başıma
anan öleydi ‘ali görmiyeydi beyle seni

ey gül zller emen-i mahrlar encümeni

ne Őr-ı ‘aşk koyar ah  nlden usanum
ne göz görür ki görüm hletn ‘alava yanum

ne diz gelür ki durum birce başuva dolanum
anan öleydi ‘ali görmiyeydi beyle seni

ey gül zller emen-i mahrlar encümeni

o bülbülüm ki benim gülşen  gülüm sen-idün
gelende Őhbete Őrin-i dilim dilim sen-idün

ata ana bacı kardeş hamı elim sen-idün
anan öleydi ‘ali görmiyeydi beyle seni

ey gül zller emen-i mahrlar encümeni

15.dirdim ölsem eger yoĥ ğamım kəlam nigern
mezrım ste gelr ekberim oĥur krn

kza haylim n-kesin bu lde virdi niŐn
anan öleydi ‘ali görmiyeydi beyle seni

ey gl zller çemen-i mahrlar encümeni

nice anan olu kayd-ı hayt-ilen beste
ne Őm-ı baĥtdur olmaz bu zr-ı dil hste

sen ölmüsen ‘ali men gelmişem başın üste
anan öleydi ‘ali görmiyeydi beyle seni

ey gül üzlüler çemen-i mahrûlar encümeni

bu kanlu gözlerün aç birce baḡ anan yüzine
tapa tesellî bu ḥâletde belki öz özine

20.gidüp civānı elinden olupdu kül gözine
anan öleydi ‘ali görmiyeydi beyle seni

ey gül üzlüler çemen-i mahrûlar encümeni

bu günki gündü nolur kayināt eger yanalar
menim bu ahım odından olup oda odlanalar

civān oğullar ölünce öle ‘ali analar
anan öleydi ‘ali görmiyeydi beyle seni

ey gül üzlüler çemen-i mahrûlar encümeni

[33a]

ananun ölse civān oğlu hiç yüzi gözlemez
bulur sırrı bütün sırrın özgeler bulmaz

ta‘cim nice leylā diri qalır ölmez
anan öleydi ‘ali görmiyeydi beyle seni

ey gül üzlüler çemen-i mahrûlar encümeni

25.alup qalem ele şarrāf nevḥa eyle raqam
hudā-yı tañrıda ḥaṭa eyle sen çekile qalem

dubāre mātla‘yı yaz eyle mıḳṭ‘a munzam
anan öleydi ‘ali görmiyeydi beyle seni

ey gül üzlüler çemen-i mahrûlar encümeni

[22]izâ ez-zebân ümmi leylâ

1. ayâka dur ey civân leylâ
karar u şabr u tüvân leylâ

dirdim ölsem sâķ olsun ekber
beyle degüldi gümân leylâ

zi ser yir üzre aķupdu ķanun
o ķan elünden alup tüvânun

aķupdu ķanun gidüpdü cânun
o câna ķurbân bu cân leylâ

5. bir ehl-i dil yoķ ğamım bulaydı
beyle görünce seni tolaydı

bu günden ol anan öleydi
itdi nâm u nişân leylâ

felek ayırdı meni ilimden
‘ilâve aldı seni elimden

olu nice düşmez adın dilimden
olupdı vird-i zebân leylâ

alup od ah-ı şerâr tākım
yanar od içre bu cân ya kim

10.aķan başundan bu ķandu ya kim
revându ruķ u revân leylâ

neden düşüpsin yer üzre bî-hüş
meni idüpsin beyle ferâmüş

zamân geldü dur olma hamüş
danışdı tuṭî-yi zebân leylâ

aşupdı mevc-i belâ kaçımndan
hevâ-yı sahil çıhup başımndan

bu hâletümden bu göz yaşımndan
‘ayāndu rāz-ı nihân leylâ

[33b]

15.bu yöremi sensiz nidim bes aḥir
ne çāre kılsun bu bî-kes aḥir

sesime kim ses virür ses aḥir
yetişde ‘arşa fiğân leylâ

kime diyüm oda yaḥıldı
odunda derdim kalup sıḥıldı

ali sen öldün ivim yıḥıldı
ḥarābe oldı mekân-ı leylâ

o gün kim itdim ğam-ilen ülfet
muşāhib oldı mene muşibet

20.bu gūşe-i ğam bu genc-i miḥnet
olupdu dār-ı elemân leylâ

bu kadar şarrāf idüpdü yāver
eger cihānı geze ser-ā-ser

oğul tapulmazısan ekber
ata tapulmazısan leylā

[23]nevĥa ez-zebān cenāb-ı sekine ĥatun ser-na‘ş (ĥazret-i ‘ali ekber der ĥayme-
gāh)

1. aĥar ĥanun kimi ağlar gözümdeñ yaş
bu gündēñ birce gün ol olaydım kāş

ali ĥardaş kāş ‘ali ĥardaş
öleydim kāş ‘ali ĥardaş

bacun ĥardaş ‘ali ne tiz gözün yaşın töker gözden
diller doğrı sözdür budur meş-i āĥir öz özden

olaydım bir daĥıka göz götürmezdim bu gül yüzden
ne çāre eyleyem imdi meni gülbāş ‘ali ĥardaş

öleydim kāş ‘ali ĥardaş

5. ĥalať sözdür diye her kim sene ger yūsuf-ı şāni
bu ĥüsn diyü melāĥat ĥazret-i yūsufda var hani

[34a]

ser-ā-ser cismün olmuş reşk-i şüret ĥāne-i māni
idüpdür sende zāhir ĥudretün naĥķāş ‘ali ĥardaş

öleydim kāş ‘ali ĥardaş

vücūdun ser-be-ser başdan ayaĥa nīze vü oĥdur
kül olsun başıma yüz ĥoymaĥa bir saĥ yiri yoĥdur

sağirim zāhir şüretde ama göz yaşım çoĥdur
icāze vireydim tā başuva şabaş ‘ali ĥardāş

öleydim kāş ‘ali ĥardaş

dutum nāzun çeken var her adr-i ‘ālemde nāz itsen
helāk oldım veli a gözlerün bir dādıma yetsen

10.ser-i zülfünde beyle pay-i bendim her yana gitsen
başun arduca gelem baş au bir baş ‘ali ardaş

öleydim kāş ‘ali ardaş

gidüp gözden göñül mülkinde mesken eyleyüp aldun
nice āram olum ardaş ‘ali āram mı aldun

aribe der-be-der ıldun meni şahrālara saldun
olup bī-gāneye rāz-ı nihānım fāş ‘ali ardaş

öleydim kāş ‘ali ardaş

gice gündüz gerek mundan şora an alayam sensiz
özüm bī-perde nālim perdede alsun degül cāiz

‘alava at dōşünde gitmeke incümirem hergiz
kesük başun eger olsa mene yoldaş ‘ali ardaş

öleydim kāş ‘ali ardaş

[34b]

15.alışdı şu‘le-i nār-ı muabbetlen dil-zārım
bu söz ‘aşk-ilen pervāneler olmuş aridārım

müeşşirdür zi-bes kim ateş-i ah-ı şerer-bārım
dutup od var yiri odlansa dāğ u dāş ‘ali ardaş

öleydim kāş ‘ali ardaş

meni saħla yanunda ayrılam oyma bu trbetden
haıkat ‘aleminde lmek āsandur Őamatatdan

ecel gelmez lem t krtulam derd  muŐibetden
oyam indi sen-ile bir mezra baş ‘ali ardaş

leydim kŐ ‘ali ardaş

dem-i Őarrfa n olmuŐdum ruħu’l- uds mlħa
odur szsiz virr bezm-i ‘izya nam-ilen revnk

20. bacı ardaŐımı lmiŐ gre beyledir mula
bu gnden birce gn ol leydim kŐ ‘ali ardaş

leydim kŐ ‘ali ardaş

[35a]

[24]nevħa ez-zebn cenb-ı faime ‘ars-ı ħib (cenb-ı asım ibn-i ħasan)

1. eyleyp kaşun ħayli addimi hill ‘am olı
ekecekd Şama bulam meni bu ħayl ‘am olı

daılupdu gl yznde ey ‘am olı ara zlfn
dil-zr-ı b-arar salup ahuzra zlfn

Şeb-i hicr derd u ħamdur diyesin bu zre zlfn
nazar eyledkce dyim getrr mell ‘am olı

meni ayrılıħ ħayli eyleyb zi-bes mŐevveŐ
sala ahımun Őerr yiri var cihna ateş

5. ħam-ı hicre mbtelyım dem-i vaşl men belkeŐ
ne beyle firk olaydı ne beyle viŐl ‘am olı

düzülüpdü deste deste bu gürüh nâ-müslümân
gidesin idele cismün iy 'am oğlu kana ğaltan

dil-zâr-ı bî-ķararım olu ğuşşadan perişân
dağıdanda târ-ı zülfün yüzüve şimâl 'am oğlu

leme'ât-ı hüsni-rüyın eyleyüb cihânı rüşen
nolur birce kıl tekellüm men-ile çü naħl-ı eyemen

bu hıyâm-ı 'işmet içre mene bir enîs sensin
idü hıfz bed nazardan seni zü'l-celâl 'am oğlu

10.sen-ilen tapardı göñlüm bu dünyâda teselli
meni terk idüp gidersen ey ümîdimün maħalli

sene şâhid-i şehâdet eyleyüp eger tecelli
eyleyüpdü mat-ı hayrân meni bu cemâl 'am oğlu

ķadd-i servivi görende gelü şûra ķamer-i dil
ne'îlâc idüm ezelden sene çün olupdı mâyil

nice gördüşüp ayaķdan sürünür dalunca kâkül
diyesin gidür peyember dalınca bilâl 'am oğlu

nice 'andelibi derde getürür gülün hevâsı
eyle evc ider semâya dil-i bî nevâ-yı nevâsı

15.kime yalvarum men aħir süle derdimün devâsı
alup ihtiyârım elden bu ğattu bu ğâl 'am oğlu

mene şâm-ı firķatinde buluram ferâğat olmaz
beyledür muħabbet ehli bu cihânda raħat olmaz

nice imdi şubh-ı rüşen mene şâm-ı zulmet olmaz
meh-i rüyuva bu günde yinecek zevâl ‘am oğlu

[35b]

‘ali kardaşım gidende on-ılan gidüp kararım
koruyup nihâl-i şabrım kesilüpdür ihtiyârım

meni sende bir taraftan ğama salma ğamgüsârım
bu kadar belâya bir cân döße çoğ me‘âl ‘am oğlu

20.yiri var bu ğamda şarrâf ola göz yaşun revâna
yetişende nev‘arusun eli kâsım civâna

beyle ‘arz kıldı güyâ o belâkeş zamana
eyleyüp kaşun hayâli kâddimi hilâl ‘am oğlu

[25]imdâd hasten cenâb-ı kâsım ez cenâb-ı seyyidü’ş-şühedâ

1. ölürem birce yetiş dâda ‘amu
koyma na‘şım kıala şahrâda ‘amu

başım üstünce eger gelse sesün
cânu virür cismime ‘abbâsi naşsun

anama söyle meni gözlemesün
kaldı hasret mene dünyâda ‘amu

aldı eţrafımı bu leşger-i kîn
yolumı kesdi ‘amu şimr-i la‘în

5. daği gelmek mene çoğ oldı çetin
sen özün gel yetiş imdâda ‘amu

seslerim yetmeri bir yana sesim
degdi oğ sîneme sındı nefesim

sen gelince olur ahir nefesim
çoğ degüp yara bu nā-şāda 'amu

meni yalkuzladı bu kavm-i 'adū
susuz öldürür su virmedi su

kırmızı kanım olup āb u şu
isti kumlar mene seccāde 'amū

10.şāhbazun dime bī-şehir olup
tīr-i a'dā mene bāl ü per olup

katilim elde dutub hançer olup
başımı kesmege āmāde 'amu

susuz ölmek ne ki zaḥmetdü mene
bu yolun zaḥmeti rahatdu mene

ölürem 'ayn-ı sa'ātdü mene
sal bu ḥāletde meni yāda 'amu

şam idüp ehl-i cefā gündüzivi
sandılar nā-ḥaḫ 'amu ḥaḫ sözüvi

15.gel görüm birde mübārek yüzüvi
yalvarum ḫoyma bu cellāda 'amu

ey 'amu kaldı ḫurı yirde başım
sāye görmez buluram birde başım

allahü'l-ḥamd olub ahirde başım
aşinā ḫançer-i fulāde 'amu

[36a]

tökmese bir beyle göz yaşı gözün
yandurur 'ālemi bu odlu sözün

oḫı bu mıṣr'ayı şarrāf özün
ölürem birce yetiş dāda 'amu

[26]ez-zebān māder cenāb-ı kāsım der ser-na'ş odur ḫayme-gāh

1. ey kāsım tāze civān
nev-civān oḡul mihribān oḡul

yatma anan ölsün uyan
nev-civān oḡul mihribān oḡul

sen bulusan yoḫdu kesīm
bir sen-idün hem-nefesim

ses vir mene batdı sesim
nev-civān oḡul mihribān oḡul

5. k̄ana batup gül bedenün
gülnārıdur pirehenün

ṭoy-ı raḫtı olmuş kefenün
nev-civān oḡul mihribān oḡul

kim seni bu ḫāle salup
ṭa k̄anuvi elden alup

toy-ı oṭākun baḡlu k̄alup
nev-civān oḡul mihribān oḡul

elim yetişmez ilime
sen yetiş derd-i dilime

10.dur bir elün vir elime
nev-civān oğul mihribān oğul

senden çetin men duyaram
derd üste derdün koyaram

şem‘uvi kara boyaram
nev-civān oğul mihribān oğul

zūlfün tınab eylesesün
pür piç ü tāb eylesesün

kandan hızāb eylesesün
nev-civān oğul mihribān oğul

15.kana batan rahtı suyun
sürriye karbānı boyun

döndi ne tiz yasa toyun
nev-civān oğul mihribān oğul

ey yūsuf-1 mışr-1 vefā
şultān-1 iklīm-şafā

derdim olup vā esefā
nev-civān oğul mihribān oğul

ez-bes döküp sineve oğ
öbmege bir saç yiri yoğ

20.dur yanma gün istidi çoğ
nev-civān oğul mihribān oğul

[36b]

şarrāf çek ah u fiġān
kıl bu sözi vird-i zebān

ey kāsım tāze civān
nev-civān oġul mihribān oġul

[27]nevha imdād hasten hāzret-i ebü'l-faẓl ez (hāzret-i seyyidü'ş-şühedā)

1. aha düşdüm daġi dilden
herāye gel atam oġlı

duruldum başdan bildem
herāye gel atam oġlı

gel ey isteklü kardaşım
belā yerinde yoldaşım

bedende durmarı başım
herāye gel atam oġlı

5. aġupdur başımın kanı
dutup her semti her yanı

seni zehrā anan hani
herāye gel atam oġlı

menim sensiz penāhım yoġ
daġi ümīd-gāhım yoġ

bir özge dād-hāhım yoġ
herāye gel atam oġlı

dutum artuġ eziyetdür
veli 'abbāsa minnetdür

10.kabul it gerçi zahmetdür

herāye gel atam oğlı

[37a]

[28]

1. nevāziş eyle ‘abbāsa

katil kavm-i nesnāsa

ebü’l-faız öldi gel yasa

herāye gel atam oğlı

felek şabrım alup ağır

meni derde salup ağır

gözüm yolda kalup ağır

herāye gel atam oğlı

5. zi-bes oğ sīneme yatdı

sınup sīnem nefes batdı

ķavlim gitdi ‘alem yatdı

herāye gel atam oğlı

ölür ‘abbās dil ĥasta

bağur bu ĥāle herdeste

başın gel al dizün üste

herāye gel atam oğlı

ġamım ađyāra büldürmem

bu sözden özge söz bülmem

10.cemālün görmesem ölmem

herāye gel atam oğlı

anam yoħdu aça başın
töke şür-ile göz yaşın

atar kim nazlu şardaşın
herāye gel atam oğlı

meni gel gör ciğer dağla
özün şardaş diyüp ağla

ölürem gel gözüm bağla
herāye gel atam oğlı

15.bu şardaşun çerker şasret
ola bir senle hem řoħbet

di gel koy cān vire rahat
herāye gel atam oğlı

bu řarrāf-ı muşibet-ħān
olup müsteğrak-ı 'iřyān

seni da'vet ider řurān
herāye gel atam oğlı

[37b]

[29]nevħa ez-zebān ĥazret-i seyyidü'ř-řühedā aleyhisselām(der ser-na'ř ĥazret-i
ebu'l- fażl)

1. devrā-yı miħnet enisi ĥam refiķi
aħıyār nūr-i 'aynı ya řefiķi

ölem 'abbās adı düşmez dilimden
vurulduğ sen başundan ben bilimden

elin yoħdur diyim gel dut elimden
aħıyār nūr-i 'aynı ya řefiķi

gözüm nûrî kızıl kına batupsan
gidüp ser- menzil-i 'aşka çatupsan

5. sesün gelmez ölüpsen ya yatupsan
ahıyâr nûr-i 'aynı ya şefîki

seni öldürdü kıardaşı ehl-i kîne
bozuldı revnâk-ı mülk-i medîne

dutup cam elde yol gözler sekîne
ahıyâr nûr-i 'aynı ya şefîki

'aceb virdün rıza emr-i kazaya
düşüp kıaddün yir üzre mişl-i sâye

özün kendün meni saldun belāya
ahıyâr nûr-i 'aynı ya şefîki

10. sen öldün leşger kâfir elinde
meni kıoydun bu düşmanlar elinde

dutup şimr-i la'în hançer elinde
ahıyâr nûr-i 'abbâsi ya şefîki

halâş oldun özün her derd u gamdan
meni itdün hacel ehl-i haremden

'alem yatdı belim sındı elimden
ahıyâr nûr-i 'aynı ya şefîki

bu çölde gün-be-gün artup melâlim
dağılıpdı leşgerim gitdi celâlim

15. esir-i şimr olur sensiz 'ıyālim
aḥıyār nūr-i 'aynı ya şefiḳi

sen öldün küfiyân bî-mürüvvet
yatar āsūde eyler ister ümmet

velīkin zi-bes kıymazlar rahat
aḥıyār nūr-i 'aynı ya şefiḳi

[38a]

[30]iḫā zebān-ḫal an-ḫazret ḫitāb-ı be-ḫazret-i 'abbās

1. dur ey da'vālar aḫlanı
ebu'l-fazılım 'alem-dāрім

aḫan su-tek kızıl ḫanı
ebu'l-fazılım 'alem-dāрім

dim dutmar dilim ḫardaş
dur ey arḫam eyleyem ḫardaş

sınup sensiz belim ḫardaş
ebu'l-fazılım 'alem-dāрім

5. kesüp düşmen yolun aḫir
salup saḫ u solun aḫir

ne baş var ne ḫolun aḫir
ebu'l-fazılım 'alem-dāрім

anan yoḫdur kese yanun
bacun yoḫ ḫuşk ide ḫanun

aḫup ḫanun gidüp cānun
ebu'l-fazılım 'alemdāрім

‘alem-dārım zebūn oldun
ķatil-i ķavm-i dūn aldun

10. ‘alem-tek ser-nigūn oldun
ebu’l-fazılım ‘alem-dārım

oĝul yoĝ derdimi bŭlsŭn
mene yār u mu‘in olsun

oĝulsuz ķardaşun alsun
ebu’l-fazılım ‘alem-dārım

tŭkendi tākātım sensiz
bŭkŭldi ķametım sensiz

ķan aĝlar ‘itretim sensiz
ebu’l-fazılım ‘alem-dārım

15. ōzŭn maķşŭduva yetdŭn
beyle aĥbābı terk itdŭn

meni yalkuz ķoyup gitdŭn
ebu’l-fazılım ‘alem-dārım

eyā mah beni hāşım
menim isteklŭ ķardaşım

dŭnŭp al ķana gŭz yaşım
ebu’l-fazılım ‘alem-dārım

disem gŭrmez gŭzŭm ķardaş
yaķın dŭzdŭr sŭzŭm ķardaş

20.sene qurbān özüml qardaş
ebu'l-fazılım 'alemdārim

özün gitdün halāş oldun
dolı peymāne-tek doldun

gülistānım ne tiz soldun
ebu'l-fazılım 'alemdārim

seni kim garq idüp qana
salup bu qanlı meydāna

yanar bu hāle bi-gāne
ebu'l-fazılım 'alemdārim

25.bu qurbetde vahid oldum
kömekden nā-ümüd oldum

sen öldün men şehid oldum
ebu'l-fazılım 'alemdārim

qalup şarrāf bi-çāre
muhiṭ-i gamda avāre

özün qıl derdine çāre
ebu'l-fazılım 'alemdārim

[31]nevha ez-zebān hazret-i seyyidü's-şühedā der huşuş(şehadet-i şehzāde-i ekber
cenāb-ı 'ali asgar)

1. dışra gel haymeden aḥir cigerim yandı bacı
elim üstünde 'ali asgarım oḥlandı bacı

gel balam oḥlandı bacı

bacı raḥm itdi ‘ali asḡarına ḡavm-i ‘adū
güya gördile gül ḡoncesi-tek teşnedür

balāma ḡaramla virdi dem-i peykān-ıla su
mende baḡdım cigerim od dutup odlandı bacı

gel balam oḡlandı bacı

[39a]

oḡ ‘ali asḡara degdi meni bī-tāb eyledi
gözün açdı yüzüme baḡdı gine ḡāb eyledi

5. içdi öz ḡanını ḡan asḡarı sirāb eyledi
imdi peykānı ḡayāl eyledi pestāndı bacı

gel balam oḡlandı bacı

ḡaldı ḡundaḡı elimde ey anam nāyibesi
al elimden yire ḡoy birce bu ḡuşsız ḡafesi

yüzüne baḡ gör ölüpdür bacı ya var nefesi
çoḡ gidüp ḡanı ayaḡım elim ıslandı bacı

gel balam oḡlandı bacı

sene çoḡ zaḡmeti yoḡdur bacı ḡalma nigerān
baḡlayup gözlerini ḡırmızı desmāllaha ḡan

al ḡucaḡımdan apar dutma mene virme nişān
ḡakat u şabr u ḡararım daḡı talandı bacı

gel balam oḡlandı bacı

10.söyle gelsün anası oğluna laylay disün
ölmüş olsa başını açsun oğul vay disün

sen diyen vaqte balam vay oda ey vay disün
ateş-i hicr-ile çün sînesi dağlandı bacı

gel balam oğlandı bacı

hürmetin sahlamayup taife-i haq nâ-şinâs
bari sen sahla ‘ali aşğara ekber kimi yas

gözinün kanını sil cân kimi bir bağruva bas
cânı yoğdur dime kundağ dolusu cândı bacı

[39b]

gel balam oğlandı bacı

cigerim pâresidür çünki bu nūr-ı ba‘şarım
zahm-ı hulku mene bağduhca ahar eşk-terim

15.oğ degende buna oğlandı benimde cigerim
çekebilmem bu oğun nâveki perrândı bacı

gel balam oğlandı bacı

adı aşğar kimi hergiz dime aşğardu ğamı
mene fark eylemez ekber kimi ekberdü ğamı

ğam-ı ekber-le haqîkatde beraberdü ğamı
ikidür göz kimi bir görmege mizandı bacı

gel balam oğlandı bacı

vardu şarrâf eger naqd-i şefâ‘atde gözün
sal bu dünyâda kemend-i şeh-i merdâna özün

beyle söz yaz ala senden ora dnyada szn
dra gel aymeden ahir cigerim yandı bacı

gel balam olandı bacı

[32]neva ez-zebn cenb-ı rbb mader 'ali aar

1. ey an ip sirb olan
lay lay aarım ey vay aarım

sirb olan gl-tek solan
lay lay aarım ey vay aarım

kim beikden aldı yirn
topraqlara saldı yzin

snemde bo aldı yirn
lay lay aarım ey vay aarım

[40a]

5. dehr gli solsun oul
solsun azn olsun oul

b-kes anan lsn oul
lay lay aarım ey vay aarım

meni dimezdim atasan
ırmızı ana batasan

lay lay diym oy yatasan
lay lay aarım ey vay aarım

sen yai rn dildn
o dildin bilipdn

10.gel bir sen aḥir geldün
lay lay aṣḡarım ey vay aṣḡarım

oḡ seni bī-tāb eyleyüp
ālūde-i ḡāb eyleyüp

ḡan-ile şirāb eyleyüp
lay lay aṣḡarım ey vay aṣḡarım

ey taze ḡül taze nihāl
ḡālün olup ḡāl-be-ḡāl

ḡurde balam yat yuḡun al
lay lay aṣḡarım ey vay aṣḡarım

15.sesler meni dād-resün
ses vir eger var nefesün

ölmemisen noldı sesün
lay lay aṣḡarım ey vay aṣḡarım

sīnem neden daḡlamısan
şīrīn süde baḡlamısan

toḡsan meger aḡlamısan
lay lay aṣḡarım ey vay aṣḡarım

munca ḡarāb itme meni
bī-şabr u tāb itme meni

20.dillen kebāb itme meni
lay lay aṣḡarım ey vay aṣḡarım

ey ahū-yı vadī-yi şevk
boynunda var rişte-i şevk

ķandur bu ya kırmızı tavķ
lay lay aşğarım ey vay aşğarım

men ğark-ı baħr-i miħenim
şarrāf şirīn sūhanım

diyün özgedür ne benim
lay lay aşğarım ey vay aşğarım

[40b]

[33]izā ez-zebān rübāb-ı mader cenāb-ı ‘ali aşğar

1. dolan ķan-ile ķundaķı
‘ali lay lay balam lay lay

ķızardan ķanımı nehir aķ mı
‘ali lay lay balām lay lay

gūlistānun gūli solsun
bozulsun pāyimāl olsun

balā sensiz rebāb olsun
‘ali lay lay balam lay lay

5. elimden kim seni aldı
beyle topraklara saldı

anan yahşi meler ķaldı
‘ali lay lay balam lay lay

ana dehrün belāsından
dönermiş öz belā senden

men ayrıldım balā senden
‘ali lay lay balam lay lay

‘aşklu old’özüm atdun
meni toprağda batdun

10.ne tîz çıhdun ne tîz batdun
‘ali lay lay balam lay lay

anan bu hâlet-zârun
görüp oldı giriftârun

di gel boş kaldı kehvârun
‘ali lay lay balam lay lay

seni bî-hâl iden oğdur
yanar bu hâlüve çoğdur

veli lay lay diyen yoğdur
‘ali lay lay balam lay lay

15.göñül derdünle sarhoşdur
kucağumda yirün boşdur

özüm lay lay diyim hoşdur
‘ali lay lay balam lay lay

meger düşmen aman virdi
sene rahmın şan virdi

görüp süd yoğdu kan virdi
‘ali lay lay balam lay lay

‘ali sensiz seni andım
semend-tek orda yandım

[41a]

20.sesime ses vir odlandım
‘ali lay lay balam lay lay

şel olsun қatlün aһir
һazan itdi гülün aһir

nolup şir̄in dilün aһir
‘ali lay lay balam lay lay

uyan derd ü belā alam
durunca sen uyaһ қalam

keşikçün men özüm olam
‘ali lay lay balam lay lay

25.dur ey şem‘-i şebistānım
bahār u bağ u bostānım

süd-ilen doldı pistānım
‘ali lay lay balam lay lay

bu şarrāf siyehnāme
yitürdi şir̄in itmama

gine başdan yazar һāme
‘ali lay lay balam lay lay

[34]nevha der şehadet hazret ez-zeban imam(be cenab-1 zeyneb)

1. ele destmāl alup aġla
yaralandım bacı zeyneb

özün gel yāre mey bağla
yaralandım bacı zeyneb

geçer ahım oġı daşdan
üzüldüm kavm u kardaşdan

atam hayder kimi başdan
yaralandım bacı zeyneb

- 5.aġar öz başıma kanım
dolar bu çeşm-i giryānım

aġar kanım gider cānım
yaralandım bacı zeyneb

egerçi sine daġlarsan
yaramı görsen aġlarsan

velī sen yahşi bağlarsan
yaralandım bacı zeyneb

meni bir avçı zār itdi
ġam u derde düçār itdi

- 10.virüp yıġdı şikār itdi
yaralandım bacı zeyneb

bu yara peyk-i dilberdür
diyār-ı yāra rehberdür

[41b]

degil yara gül-i serdür
yaralandım bacı zeyneb

meni gül-i ser-bülend eyle
kara zülfün perend eyle

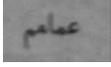
yaramı huşke-bend eyle
yaralandım bacı zeyneb

15.başım çarbetlenen sā'at
virüp yüz özge bir hālet

dizimde kalmayup tākāt
yaralandım bacı zeyneb

yitüpdür sīneme çoḡ oḡ
velī birce dimem oḡ oḡ

bu yaram kārgerdür çoḡ
yaralandım bacı zeyneb

peyember gülşenī soldı
 kan-ile doldı

20.mene ölmek yakın oldı
yaralandım bacı zeyneb

oḡul yoḡ sesliyem dāda
bu günde yetsün imdāda

haber vir taze damāda
yaralandım bacı zeyneb

olup ‘avān u enşārım
düşüp ulsuz ‘alemdārım

sen ol yār u hevādārım
yaralandım bacı zeyneb

25. felek arām mı aldı
seni derd ü gāma saldı

sekīnem atasız aldı
yaralandım bacı zeyneb

dimün şarrāf bī-kesdür
esīr-i nefes nā-kesdür

abul olsa bu söz besdür
yaralandım bacı zeyneb

[42a]

[35]izāneva der huşūş üftāden vücūd-ı muahhar(azret-i seyyidü’ş-şühedā bi-
zemin-ikerbelā)

1. zü’l-cenā üstēn yııldı çün şırāt-ı müstāım
söyledi ol demde bismillahirrahmanirrahim

‘arş-ı zeyn üstēn adem koydu o ‘isa dem yere
tāze cān ılsun ‘aa hem din-i aa hem yire

mim ametlen -teküp akemullahı mukem yire
akem olur mukem ger olsa evvelünde arf-i mim

zerre zerre doldurup ez-bes vücūdın şūr-ı a
kerbelā deştin idüp şūr üseyni tūr-ı a

5. ıldı bu şüretle zātından tecellā nūr-ı a
len terāni ‘udesin al itdi musāyı kelīm

‘aşqdan almuşdı ol çün belā sermāyesin
pāye pāye seyr idüp ordan muḥabbet pāyesin

kan-ilen şerḥ itdi tafşila fi’d-dünyā āyesin
şüretinden oldu zāhir-i ma‘ni zebḥ-i ‘azīm

ḳayd-ı tenden isteyüp azād ola tedbīr-ilen
oldı başdan aşınā ol dem şemşīr-ilen

düşdi aḥirde ayakdan bir zehirlü tīr-ilen
ten-i perişān dīde-i giryān sīne-i çak u dünim

[42b]

10.oḡ degüp sīne daḡladı ḳan aḡup batdı nefes
kervān ser-menzile yetdi yatup ya -tek ceres

isti ḳumlar ḳaldı bī-kes u bī-dādres
oḡ olup ol şaha ḡadim nīze-i a‘dā nedīm

gördi bir bezm-i mürettebdür o ḡudal-ı muşāf
eyledi cism-i za‘if-ilen o yirde‘itikāf

isti ḳumdan saldı bister-i gün ḡaririnden lihāf
oldı ḳan şerbet ḡazāleḡat ciger-i ḡançer-i ḡakīm

beyle mest olmuşdı miḡnetlen o mevlāyı ‘aḡuf
bir eyle bī-ḡadd cerāḡatlen dimezdi birce of

15.her muşibet yüz virende virdi oldu ya raūf
her belā nāzil olanda zīkr oldu ya kerīm

çün mübārek nehri tīr-i zulm-ilen menḡūr olup
baş gidüp gencine-i esrār ḡaḡ meksūr olup

ğusl-i kan tabutı nîze türbeti kâfur olup
cismine eyilüp kefen hâşak-ı şahrâdan nesîm

‘ahdu peymân eylemişdi hâzret-i cânan-ilen
baş u cân virsün minâ-yı hağda baş u cân-ilen

kana ğalğan oldu yetmiş bir nefer kurbân-ilen
tazelendi kerbelâ deştinde ol ‘ahd-i kadîm

20.gördi var ğam izdiğâmı derd u miğnet kesreti
başına cem‘ itdi yetmiş bir nefer cem‘ini

onlara gösterdi bir bir keşret içre vahdeti
oldılar ‘ayn-ı mevce buldular kûtb-ı selîm

oldılar ageh cefâ-yı şimr-i bî-nâmusdan
sem‘ sönse el götürmez perde-i fânusdan

baş virüp cânın kaçırdup zulm-i dakÿânusdan
isti rahatlen yatup kehfinde aşhâb-ı rağîm

var hayâtun ağla şarrâf eyle cârî-i eşk-ter
kerbelâ keyfiyetin çek nazme çün dürr-i güher

25.şür-ı göz yaşun virür ahırde bir şîrîn şemer
turfe-i dest-âviz olur mağşerde bu dürr-i yetim

[43a]

[36]izā münacāt hāzret-i seyyidü'ş-şühedā (be bar-i te'āla celle şānu)

1. dutmuşam cān nağdin elde vaşl-ı cānān isterem
teşne-i cān virem minā-yı 'aşkda cān isterem

dem-be-dem eyler tecellā pertev-i envār-i zāt
olmaram musa kimi bir cilve ile maḥ u māt

hāzretüñ bu 'arşada aḥtarmam āb-ı hayāt
teşne-i vaşlum göñül cāmın dolı ḳan isterem

taşt u şüst içre kızıl ḳanım aḥar yaḥya kimi
kerbelā meydanı olmuş ḳan-ilen deryā kimi

5. zeynebin olsun perişān ḥatır-ı leylā kimi
pāy-i bend zülf-i ekberdür perişān isterem

[43b]

ṭāyir-i evc-i vefāyım şehirim tır-i cefā
eylerem rüz-ı ezelde itdügim 'ahde vefā

bu leb-i 'atşān-ilen olam zebihāmen ḳafa
ḥançer-i ḳātil deminden āb-ı ḥayvān isterem

gülşen-i cismimde zaḥm-ı tır açılmış gül kimi
her taraf peykān düzülmüş mine-i sünbül kimi

isterem gelsün sekīne nālige bülbül kimi
ḳatlige gülzārına mürğ-i ḥoş-elḥān isterem

- 10.min belāya mübtelā olsam eger eyüb-tek
eylerem şabr itmerem şūr u nevāya 'ḳub-tek

dem-be-dem sâ‘at-be-sâ‘at ‘âşık-ı meczûb-tek
bu belâya virmege şevk-ile min cân isterem

kesb idüp mirât-ı dil nûr-ı muhabbet-len cilâ
olmuşam ser-mest-i cām libeh li’l-velâh

bezm-i vahitdür mene bu ser-zemin-i kerbelâ
terk-i keşret itmege bir nâvek-i peykân isterem

bir tarafda kâkül-i ekber boyanmış kan-ile
bir tarafda aşgarım sirâb olur peykân-ile

15. bir taraf cānu virdi ‘abbāsım leb-i ‘atşân-ile
bir taraf öz cismimi haq-ile yeksân isterem

cilvegâh-ı maḥzarunda eylirem sa‘y u sefâ
ḥayme ki mihkat şimr katline kûh-ı minâ

istemem bir ekber-i ‘abdullahım olsun fedâ
bu belâ deştinde yetmiş iki kurbân isterem

[44a]

şu‘le-i nar-ı muhabbetle dolup kânun-ı dil
vâdi-i ḥayretde leylâ aḥtarur mecnûn-ı dil

meclisim ḥalvet gözüm yaşlu şarabım ḥûn-ı dil
gelmege bu bezme bir tâze müslümân isterem

20. bir yetiş feryādıma ey pâdişah-ı kem sipâh
rûz-ı cismim olup müstağrak baḥr-i günâh

gerçi şarrâfım zelilim rû-siyâhım ḥûn-ı şebh
‘arşa-i maḥşerde senden elde fermân isterem

[37] āmeden cenāb-ı zeyneb beser-i na‘ş hāzret-i seyyidü’ş-şühedā

1. zeyneb yetişüp çün şeh-i gülgün kefen üste
gün-tek başını açtı o başsız beden üste

bir halde kardaşını gördi o belā-keş
fi’l-hāl o hāletden olup hāli müşevveş

min şūr-ile bir tarafa nevā başladı dil-keş
şūra gülü bülbül beli bitecek çemen üste

ol yetişüp hasret-ilen kardaşa bağıdı
bağdukca ciger kanı gözinden yüze ağıdı

5. kardaş kanın ondan şora ruhsarına yağıdı
var hüsnü görüp kanın o veche hüsn üste

‘arz eyledi kardaş seni kim saldı bu hāle
bir ağlayanun yoğ bataram derd u melāle

ruḥşat vir açā başını zeyneb çeke nāle
baş açmağı çün meşķ eliyüp çoğ olan üste

geldim sen-ilen soḥbet idem birce men aḥir
gel başıma büldüm niye dilenmesün aḥir

çün baş-ile mümkündür edā-yı sūḥan aḥir
ḥaḳḳın var-imiş yoğ başun aḥir beden üste

10. oḡ yarası sinünde gül mihr ü vefādur
‘aşķ ehline bu sīne gülistān-ı şafādur

cismünde viren bir bire bu tīr-i cefādur
ya eynine konup zağ u zağān nārven üste

[44b]

maḳtülüne ger el tapa her ehl-i ‘adāvet
soymaz hāmı rahtın gine saḫlar ona hürmet

ama ne deni tabu‘du bu ehl-i ŧeḳāvet
‘üryān eyleyüp cismüvi bir pirhen üste

gör birce hüseyn ‘ābid-i bimār-ı ‘alili
gül-tek yüzün eyülüpdü cefā-sillesi neyli

15.ruhsār-ı ŧerifinde aḫa nil-i seyli
nilüfere benzer gül açup nesteren üste

leylā o belā deŧtin olup ŧevḳ-ile pūya
bu fiḳr-i ḫayāl-ilen ola ekberi cūya

tapdı bedenini beyle basup baḫrına güyā
tavus açup pür-düşünüp yāsemen üste

damad ḡamı faṭımenün ḫaddini bükdi
ḳāsım yıḫılan yirde yitiŧdi yire çökdi

açdı ser-i zülfin o semen-i sīneye tökdi
gördi töküle var yiri sebīl-i semen üste

20.ez-beske idüp söz derdünün söz ne te‘sīr
ŧarrāf işiden vaḳte virür ḫālet-i taḡyīr

yaz her ne ḳadar mümkün ola eyleme taḳŧīr
söz yoḫdur söz olmaz beyle ŧīrīn süḫan üste

[38]derd-i dil güften cenāb-ı zeyneb der ser-na‘ş an-ḥazret

1. ey hüseyin ey tācidarım eyne ente ya aḥi
gitdi elden ihtiyārım eyne ente ya aḥi

ķalmıřam vādi-i sīnede būd-ı gül mey-i bes men
seslerim bu ḥālet-ilen virmeyesin bir ses mene

sen bilürsin senden özge dād-res yoḥ kes mene
dāda yet ey ğam-ġüsārım eyne ente ya aḥi

ey anam zehra ‘azizi bunca ḥār itme meni
koyma düşmanlar elinde ḥār u zār itme meni

5. bī-ķararım bundan artuḥ bī-ķarar itme meni
ķalmayup şabr u ķararım eyne ente ya aḥi

sen degüldün indi menlen ḥaymelerde yār-idün
ġam ġüninde ġam-i keşide zeynebe ġam-ḥār-idün

hardasan bir sā‘at aḥir mundan ol var-idün
boş ķalup sensiz kenārım eyne ente ya aḥi

ḥayme vü ḥargahım odlandı talandı zeynebim
sen giden sā‘at benimde gitdi senlen ‘izzetim

ķalmayup ne‘izzetim ne ziynetim ne ḥürmetim
olmuş ah u nāle-ķārım eyne ente ya aḥi

10. bilmerem sırrındur senden şora men baķiyem
ķalmıřam dünyāda yoḥsa derdu ġam dostaķıyam

bir danış menlen hüseyin şîrîn dilün müştâkıyam
şâm olup sensiz nehârim eyne ente ya ahi

söz ‘aşkunda birader ğark-ı baır-i hayretim
kelime-i erini dilimde şevk-mend-i şâhibim

yoısa bu ‘âlemde men bir nev nihâl-i miñnetim
derd u ğamdur berg u bârim eyne ente ya ahi

kamer-tek bu çölde almuştur zıkrım göğü
eylerem nazâre-i şimşâd kıaddün arzû

[45b]

15.eylemez hürmet mene sensiz hüseyin kıavm-i ‘adû
gitdi senlen ‘itibârim eyne ente ya ahi

gerçi şarrâfım ne fikr-i lâ’l ü güher eylerem
va hüseyin adın hemişe dilde ezber eylerem

mañfil-i mâtemde bu beyit-i mükerrer eylerem
ey hüseyin ey tâcidarım eyne ente ya ahi

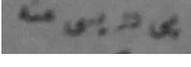
[39]nevha göç kerden alğa ‘aleyhim e’s-selâm ez-kerbelâ-yı pür-belâ

1. bu diyâr-ı kerbelâ bu sin hüdâ hâfız-ı hüseyin
kervân yolandı şama min hüdâ hâfız-ı hüseyin

dest-gîrim ‘âcizim zencir-i zulme yasağlıyam
yedi kıardaşım ölüp kıardaş yürekden dağlıyam

mümkün olmuş ses çekem birce duyunca ağlayam
duramı ahır alup düşmen hüdâ hâfız-ı hüseyin

gölşen-i cismünde hançer yarası gül gül açup
oı o gül gül yaralar üstünde hoş seyl açup

5. şerh-i hāl itmeklige her yāra yüz min dil açup
olmısan serte bī-pa gülşen-i hüdā hāfız-ı hüseyin
fevc-i gam gördüm hücūma verdü
leşger-i gamlan dolup ham mey sīne ham-ı mey mene

ahtarup tapdum seni bindim kenār-ı eymene
ey kenār-ı vādi isen hüdā hāfız-ı hüseyin

ehl-i kūfe bahmadı kardaş bu kan göz yaşıma
koymadılar hasret meni bir sen kimi kardaşıma

[46a]

ne benim başımda var mi ‘cer gül olsun başıma
ne senün egnünde pirāhen hüdā hāfız-ı hüseyin

10. ‘aşk bir sözünde aḡger men sipendim neylerem
‘aşk zencirinde muḡkem pāy-i bendim neylerem

ne ḡabībim ne ṭabībim derd-mendim neylerem
eylerem subḡ u mesā-yı şiven hüdā hāfız-ı hüseyin

beyle sergerdāndu bilmez neylesün ya rab bacun
var yiri ḡan aḡlasun ‘ālemde rüz u şeb bacun

perde-i ‘izzetde gül-tek beslenen zeyneb bacun
imdi eyler çölleri mesken hüdā hāfız-ı hüseyin

15. şama yol salam başun arduca şāh-ı rāh-ilen
iḡtiyacım yoḡ gidem bu rāhı şem ‘-i ah-ilen

lem ‘a lem ‘a pertev-nūr cemāl-i allahın
eyleyüpsen ‘ālemi rüşen hüdā hāfız-ı hüseyin

çāresiz kaldım meger çārem tapulmaz bes benim
dādıma yetmez bu gün senden şora bir kes benim

ey atam oğlı özün vir bir sesime ses benim
düşdi ahir zeynebün dilden hüdā hāfız-ı hüseyin

el tapup kardaş koy düşmanlar ‘aciz-i zeynebe
istirahat mümkün olmaz birde hergiz zeynebe

20.zeynebün olsun hüseyin gör birce sensiz zeynebe
pasbandur şimr-i zü’l-cüşun hüdā hāfız-ı hüseyin

bağ bu şarrāfun rızā gözden ahan göz yaşına
‘ibret eyle sende göz yaşun burağ öz başına

dem-be-dem zeyneb dilince maraz kıl kardaşına
bu diyār-ı kerbelā bu sen hüdā hāfız-ı hüseyin

[46b]

[40]der tenevvür hūli ez-zebān hāzret-i şıddıka řāhire(řitāb-ı beser-i mübārek
seyyidü’ş-şühedā)

1. ey nūr-ı ‘aynım menzil-i mübārek
bī-kes-i hüseyinim menzil-i mübārek

çoğ eşk-i çeşmün benzetme seyle
yandım meni gel yandırma beyle

dur bir anava hoş geldün eyle
ey nūr-ı ‘aynım menzil-i mübārek

dindür meni men zehrā ananım
bu dinmemekden çoğ bed-gümānım

5. başundu meřkut ayāt-ı nūra
mařbağ-ı serānı döndürdi tūra

hūli utanmayup koymuŝ tennūre
ey nūr-ı ‘aynım menzil-i mübārek

lazımdı yatsun bülbül gül üste
tasaya salsun gül bülbül üste

kesmiŝdim indi kan içre yanun
huşk eylerdim zülfümle kanun

nā-geh yetişdi öz sarbanun
ey nūr-ı ‘aynım menzil-i mübārek

10.ey pādīŝah-ı mülk-i medīne
oldun niŝāne ŝemŝir-i gine

sensiz hüseyn bes eyler sekine
ey nūr-ı ‘aynım menzil-i mübārek

vehindür bes ehlün atupsan
çün eşk-i zeyneb kana batupsan

ekber nolupdur yalķuz yatupsan
ey nūr-ı ‘aynım menzil-i mübārek

gördim virüp cān yetmiş iki cān
bir ağlayan yoķ oldum periŝān

15.geldim dutam men ŝām-ı ğaribān
ey nūr-ı ‘aynım menzil-i mübārek

girem dağıldı cāh u celālün
talana gitdi mal u melālün

harda alup bes b-kes-i 'iyln
ey nr-1 'aynım menzil-i mbrek

yosa ekpsen gndz eziyet
imdi lpsen rahat rahat

[47a]

dur yatma yatmaz ehl-i muabbet
ey nr-1 'aynım menzil-i mbrek

20.geldn vcda arrf 'ademden
gitme kenra gel bezm-i amdan

oy neva olsun cri almadın
ey nr-1 'aynım menzil-i mbrek

[41]neva cenb-1 sekine v faime 'arus der rh-1 m

1. sekine nev 'arus-ilen
o meh-pre bu meh-pre

gider baı au ama
o b-re bu b-re

oyup ahrya yz basız
bu hem-sersiz bu ardasız

alup yollarda yoldasız
o avre bu avre

5. bu derd-i hicr-ilen asta
o bir 'ryn deve ste

ayl-i zlf-ilen beste
o bir tre bu bir tre

biri Һasret rah-ı āla
biri ney-tek ider nāle

ider ūm ehli bu hāle
o nazāre bu nazāre

iki bacı zeliҺasan
itermiū bir meh-i ken ‘ān

10.gider elde kūlāf-i cān
o bazara bu bazara

cūdā baūında Һardaūın
görem sā‘at aĉub baūın

tökūp ūr-ile göz yaūın
o ruҺsāra bu ruҺsāra

o Һardaūın salup yada
bu aĄlar taze damada

Һalup Һasret bu dūnyāda
o dildāde bu dildāde

15.biri ilden Һicāb eyler
yūze zūlfin niĄāb eyler

biri baĄrım kebāb eyler
o odlara bu odlara

biri dilden dūūp sākit
durupdur sākit ū ūmit

[47b]

olup bu seyrde şābit
o seyyāre bu seyyāre

o ğamdan nā-giz yer olmuş
belāya dest-gir olmuş

20.bu bī-çāre esīr olmuş
o küffāre bu küffāre

o hūsn-i ekbere māyil
bu baħr-i ğamda pādūr gel

virürler ihtiyār-ı dil
o bir yāra bu bir yāra

o eyilüp derd-ilen ülfet
olup miħnetle hem şöbet

bu miħnet-keş ƣalup ģasret
o didāra bu didāra

25.diyün şarrāfa bu ğamda
gel aĝla bezm-i mātemde

muƣayyed olma ‘ālemde
o dināra bu dināra

[42]ez zebān cenāb-ı sekine hitāb-ı beser-i mübārek (cenāb-ı ‘ali ekber)

1. hicründe ‘ali bu dil-i şad-pāre sızıldar
bir gülden ötür yalvarı min hāra sızıldar

şaf şaf düzülüp silsile-i ehl-i ‘adāvet
dāyim ‘ali kardaş mene ille şamatat

ez-beske degüp sīneme peykān-ı melāmet
başdan ayağa cismüm olup yara sızıldar

saldun meni bu zülf-i girih girile bende
sayyād salur kim nice ahūnı kemende

[48a]

5. bu kavm-i yehūdi zi-bes eyler mene hānde
‘isa kimi gönlüm çekilüp dāra sızıldar

zulm-ile senün kesdi başun leşger-i kīne
düşdi baş açuḡ çöllere avāre sekīne

kardaş nice gör bülbül-i gülzār-ı medīne
gül-ruyuva baḡduḡca gelür zāre sızıldar

‘izzetlü başun şama gider nevk-i cüdāda
baḡduḡca olur derd u ḡamım ḡayli ziyāde

mende giderem zillet-ilen pāy-i piyāde
baḡmam ayakım degse ser-i hāra sızıldar

10. her dem daḡıdur bād-ı şaba gül yüze zülfün
cān riştesidür ḡorḡaram aḡir üze zülfün

piçīdedür ez-beske ḡayāl göze zülfün
her tarı dönüp nizede bir tāre sızıldır

bî-çāre ‘arusun kesilüp taḳat ü tābı
mi ‘cer yerine zūlf-i perişāndu niḳābı

damadun olup kākülünün ḳaydı tınābı
baḫduḳca ser-i kāsıma bî-çāre sızıldar

leylā anamun ḫāline bir eyle nazāre
yoḫ bir kesi bî-çāredü ḳıl derdine çāre

15.mecnūn kimi hicrānda gelüp nāle vü zāra
aḡyāra dimez derd-i dilin yara sızıldar

yaḫdun meni bu ateş-i hicrāna birāder
düşdüm reh-i ‘aşḳunda beyābana birāder

[48b]

ḡamdan yetişüp nazlu bacun cāna birāder
ki zeynebe kese ‘ābid-i bimāra sızıldar

pūşide idüp zūlf-i siyeh ‘ārız alun
çek bir ḫarafa birde görüvem mah-ı cemālün

gönlüm ḳuşı ez-beske sor dāne-i ḫālün
ardunca gelür kuçe vü bazara sızıldar

20.şarrāf yeter gönüllere feryād u fiḡānun
tevk-i dirhem u dinār kimi eşk-i revānun

bu beytle ses vir sesine ehl-i ‘ozanun
hicründe ‘ali bu dil-i şad-pāre sızıldar

[43]nevha ez-zebān ‘arus der rāh-1 şām hitāb-1 beser(mübārek cenāb-1 kāsım)

1. ey ‘am oğlı getürüp derd ü ğamın cāna meni
salup ahū kimi bu deşt ü beyābana meni

ne bilür silsile-i ‘aşka düşen ‘ār nedür
cevr-i bigāne nedür ta‘ne-i ađyār nedür

bağmaram deyr kilise nedü bazār nedür
giderem cezbe-i ‘aşkun çeke her yana meni

men ‘azizim gerek ‘ālemde olam ‘izzet-ilen
hevdec ü taht-1 revānım çekile hürmet-ilen

5. imdi hevdec yirine ehl-i cefā zillet-ilen
mindirür başı açuğ nāka-i ‘uryāna meni

nize başında başun gün kimi cevelāna gelüb
ne tecellādu temāşasına bī-ğāne gelüb

çekmişem her ne muşibet bu çürük cāna gelüp
aldurur imdi nedeyim ta‘ne-i peykāne meni

men mariż-i ğam-ı ‘aşkıım mene tedbīr nedür
zülf-i zenciri bes midür dağı zencīr nedür

bulmaram ateş-i ahımdaki te‘şir nedür
koyup ‘ālemde bu nev‘-ile yana yana meni

10.gitmerem şāma ‘am oğlı buyur indi niderem
ma‘cirim yoğsa yüze zülf mi hāyal iderem

almışam güşe-i virāne sürağın giderem
hāne-i virāneme bağ sīne-i suzānıma bağ

[49a]

karışupdu gözümün yaşı ciger kanıma bağ
nice gör ğark eyleyüp lāle-i şaffet kana meni

‘akreb zülfi karīn-i meh-i tabān eyledün
men periřānı ‘aceb zār u periřān eyledün

sīnemi nāvek-i müjgān-ile řān-ı řān eyleyüp
eyledün hāne-i zenbūr-ilen hem-hāne meni

15.egleşüp ayine-i hüsnüve göñlim kimi gerd
düzülüp ‘avrat u uşağ pir ü civān ü zen ü merd

hamınun fikri budur derdimün üste kıoya derd
getürüp ni kimi bu derd u ğam-ı efgāna meni

bu kıadar zülfüvi ruřsāra niķāb itmegilen
mundan artuğ meni gel hāne harāb itmegilen

koy cemālün göre şam ehli hicāb itmegilen
çün bulur kıavm-i cefā boş yire divāne meni

ağlaram bezm-i muşibetde sene tā sākım
şehr-i tebrizde řarrāf kimi dostākım

20.niçe müddetdü senün dergahüve müřtākım
iste hāzār-ile bu vaķfe-i kıurbāna meni

[44]ez-zebān fāṭime ‘arus der şeh-r-i şām beser-i mübārek (cenāb-ı kāsım)

1. zülf-i siyehün yüzde perişāndur ‘am oğlu
şāne kimi gönülüm odu şān-ı şāndur ‘am oğlu

kurbanıña ‘aşka sen olan vaḳitden ‘āzım
hem-dem-i ğam olupdur mene enduh mülāzım

men beste-i ‘aşkım mene zencir ne lāzım
zincirim o ğisuvı perişāndur ‘am oğlu

gördüm başuvi nizede tökdüm yüze kan yaş
geldüm başun arduca bu şāma kimi bir baş

5. kan ağlamayum neyleyüm imdi men gülbaş
derd u ğam elinde cigerim kandır ‘am oğlu

şam ehline baḡ gör ne temāşaya duruplar
her ğüşede bir dā‘ire-i ‘ıyş kuruplar

‘üryān başuvi nizeye zılm-ile vuruplar
ya kim şecer-i mūsa ‘ümrāndur ‘am oğlu

giymiş hamı bu ‘avret u uşak hil‘at-ı fāhır
baḡduḡca ‘am oğlu mene ille tefāhür

her çend esirim gine şehzāde-i ümm-i ahır
şehzādeye āya bu ğam asandur ‘am oğlu

10. bir bire diler bu gelin taze gelindür
sad-ḡayf ki maġlül ğıl şımr-i la‘indür

her derdden artuḡ mene bu derd çetindür
toy-ı ḡacle-gehim nāka-i ‘uryāndur ‘am oğlu

bu baht-ı kara yahşı yaman günlere kalmış
ma'cir yirine zülf-i siyāhın yüze salmış

ez-beske benim ateş-i ahımdan od almış
bazār u dükkān bile çerāğandır 'am oğlu

buldun meni bu dehrde ğam çekmege lāyık
mende eyledim senden ötür kaṭ'ı 'alāyık

[50a]

15.çün resimdür 'ālemde olur miḥnete şāyık
her kim ki esīr-i ğam-ı hicrāndur 'am oğlu

ey ḥazret-i yūsufdan olan ḥüsnde efzūn
bu ḥalk-ı zeliḥā kimi olmuş sene meftūn

baş virse eger başun alan o degü maġbūn
cān-naḳdı bu bāzarda erzāndu 'am oğlu

bu memleketün çoḥdur 'aceb mülk-i bilādı
çin ser-i zülfün kimi 'azamdü sevādı

zulmet-gede-i ğamdu niçün şamdur adı
derd ehline ya şām-ı ğaribāndur 'am oğlu

20.aḥşama kimi yazsan eger kıssa-i şāmı
itmāma yetişmez bu sözün yoḥdu tamamı

söz özgesinündür degü şarrāf kelāmı
zülf-i siyahūn yüzde perişāndur 'am oğlu

[45]nevha ez-zebān hāzret-i zeyneb kübra der hārābe

1. qardaş senün ğamun bī-çāre zeynebi
mecnūn kimi idüp avāre zeynebi

kaldım bu varṭa-i ‘aşk içre k’el-adem
ne dilde nuṭk var ne ihtiyār hem

güya hārābede naḳḳāş derd u ğam
şüret kimi çeküp divāra zeynebi

bī-çāre zeynebün yoḥ istirahatı
senlen beyle gidüp talana ṭaḳatı

5. bī-gāne ṭa’nesi düşmen şamatatı
gitdi zamānede zinhāra zeynebi

kesdi senün başun şimr daĝa hüseyn
kaldım başı kesük men bī-nevā hüseyn

virāneler hara zeyneb hara hüseyn
sen itmesen beyle avāre zeynebi

itdün meni ‘aceb ‘ālemde der-be-der
kaldım bu nev’-ilen leb-i huşḳ u dīde-ter

geldim bu şama-tek qardaş bürehne ser
aḥırde çekdiler bazāra zeynebi

10. virāne gūşesi olmuş mene kafes
bir kimse yoḥ vire sensiz sesime ses

olsan hārābede zeyneble hem-nefes
gitmez aparsalar gülzāra zeynebi

hicründe dīdesi hūnbarım ađlaram
çeşm-i sekine-tek bimārım ağlaram

[50b]

mundan şora hūseyin tā varam ađlaram
hasret koyup felek dildāra zeynebi

bir gūşede yatup bimār-ı kerbelā
olmuş tabībi ğam göz yaşıdu dervā

15.gül-tek boğazını zencir idüp yara
bağduķca yandurur bu yara zeynebi

bir yanda ekbere söz ü güdāz-ile
leylā ider nev-elhān hicāz-ile

yoğ aşinalıķı ehl-i micāz-ile
salmış haķıķat-i evlāda zeynebi

şarrāf bī-kesün yoğ kimse hemdemi
göz yaşıdur onun dinār u dirhemi

hevl-i cehimden bir zerre yoğ ğamı
öz derdine tapup bir-çāre zeynebi

[46]ez-zebān cenāb-ı zeyneb hııāb-ı bi-cenāb sekine der hārābe

1. beyle itme nāle sekīne cān
balam ağlama kıızım ağlama

sefere gidüp gelecek baban
balam ağlama kıızım ağlama

görirem hārābedü menzīlün
ğam u renc u derd u belālısan

ne çerāğı vardu ne ferşi var
güni qara başı qaralısan

5. qurı yirde yatmaqa incime
sen ebu türāb ‘iyālisan

bu qadar sızıldama mihrیبān
balam aqlama kızım aqlama

sen ‘ali ekber ‘azīzisin
yeter ‘izzet-i ‘ulvi sene

yıhılup ivin gidüp ‘izzetün
yiri var olam fedevi sene

bu hārabe-i şāmda göz-teküp
hamı ‘itret-i nebevī sene

10.bacılar baqur hile bir zaman
balam aqlama kızım aqlama

yüze sil eşgüvi baqlama
min ölüm fedāsı bu göz yaşun

yatabulmısan meni daqlama
dizim üstedür getü qoy başun

bu qadar ‘ali diyüp aqlama
gelecek şabah ‘ali qardaşun

meni itme tır-i ğama nişān
balam aqlama kızım aqlama

[51a]

15.cigerün firāk oduna yanup
yiri var sirişk-terün daşa

dil-zārun od dutup odlanup
baħaram gözündeki ƣan yaşa

tökülüpdü göz yaşun ıslanup
daħi men ne کولسووروم başa

mene seyl-gāh olub aşıyān
balam ağlama ƣızım ağlama

bülüsen sekine benim sene
ne ƣadardu meyl ü muħabbetim

20.sene ğam yetende olur benim
bire min ‘ilāve muşibetim

bibün ölsün ağlama ƣalmayup
daħi ğuşşa çekmege tāƣatim

ğam elinde bağırım olupdu ƣan
balam ağlama ƣızım ağlama

sen-ilen teselli tapar ğöñül
ey enis ü hem-demi zeynebün

bu ģarābe içre sen olmasan
hani hem-dem ğamı zeynebün

25.ne ‘ilac ideyim hamı öz ğünün
idisen ƣara hamı zeynebün

ne alupdu sende ne mende cn
balam aqlama ızım aqlama

grrem ki bir deg minetn
ne diym ne bil-i pendsin

kesilp arr-ile tkatn
yanar odlar zre sipendsin

am elinde yodu fergatun
ser-i zlf-i ekbere bendsin

30.bu bely 'adu yan dayan
balam aqlama ızım aqlama

sen o mrg-i bi per  blsın
kim z aiynun olub afes

sen o em'-i meclis-i 'lsın
ki yanar bu alve hem-nefes

sen o ar-ı bar-ı mellsin
ama ar olur sene dd-res

ne 'ilc ideyim men n-tvn
balam aqlama ızım aqlama

35.bu adar gnahlan ey rız
di grvem elnde nedr sened

yol uzak eln bo zn ara
gece vati sen yola n-beled

sal uzun kemend sekineye
sene belki zeyneb ola meded

gice gündüz eyit bu sözi revân
balam ağlama kızım ağlama

[51b]

[47]nevha der vürüd ehl-i beyt-i muṭahhar bîkr-i belâyı mu‘allâ (ez-zebân cenâb-ı ruḳıye)

1. ‘amma bu çölden ğaribe-i nûkhet-i ‘anber gelür
kerbelâdur yoḥsa ‘ıtr-ı kakül-i ekber gelür

‘amma can ḳurbânın olam nev‘ arusa vir ḥaber
şâm-ı hicrân gitdi şubḥ-ı vaşla benzer bu seḥer

nefḥa-i baĝ-ı iremdür yaşımun müşk-ter
beyle kim bād-ı şabâdan ruḥ-ı cân perver gelür

ravza-i rızvându bu yir ‘amma ya ṭaraf-ı çemen
hoş gelür cân-tek meşâm-ı câna bûy-ı nesteren

5. gönderüp pirâhının ya yūsuf gel pirhen
ḳaşd ḳûy-ı vefâdan bûy-ı peygamber gelür

ḳayd-ı miḥnetden ḥalaş oldum daḥi itmem gile
zevraḳ-ı cismim çıḥub girdâb-ı ğamdan saḥla

mülk-i çine tâ yatub deşt-i belâya ḳâfile
‘ıtr-ı ‘anber ya şemim-i ṭurre-i aşĝar gelür

bu sevâd-ı kerbelâdur ya sevâd-ı çeşm-i ḥür
ḳabr-i ekber görse nür ya sāye salmış naḥl-ı ṭür

meş'al-i ahım şu'â'ından yanar kandil-i nūr
ya şeb-i deycür-i hicrānda meh-i enver gelür

10. oldı rüşen-i şāmdan şubḥ-ı sa'ādet aḥteri
ya ḳurān sa'd ḳılsun zehrā-ilen müşteri

gevher-i vaşla olur bed u cān u dilden müşteri
elde cān naḳdin dutup gelünüm ğam-ı perver gelür

niçe müddetdür gönül tır-i ğama amac olup
gülşen-i 'ıyşım sümüm-ı zūlm-ilen tarāc olup

rūz-ı rüşen dīde-i leylāya leyl-i dāc olup
kara baḥtım-tek salup başa ḳara ma'cir gelür

bāde-i miḥnetle çoḫ doldı boşaldı cām-ı dil
şükrullah 'āḳıbet oldı müseyyer kām-ı dil

15. pişvāz itmiş meni ekber kimi arām-ı dil
çün birāder ḳabrinün pābusuna ḥāher gelür

taze bir revnāḳ virüp nūr-ı ḥüseyini 'āleme
eyleyüp şarrāfa menşūr ḥüseyini 'āleme

va ḥüseyin-ilen salup şūr-ı ḥüseyini 'āleme
eyleyüp dilde mübārek adını ezber gelür

[48]nevha der huşuş-ı erba'ın

1. cezbe-i hasret apardı zeynebi diyâr-ı şâma
şâm-ı şomdan dubâre çekdi vadi-yi selâma
- vadî-yi ğam-ı belâya çün bilüp kıatar zeyneb
oldı şâm derd u ğam-tek tîre-i rüzgar zeyneb
- çekdi nâle düşdi dilden gitdi ihtiyâr zeyneb
viridi bir ğaribe-i hâlet yüz o banû-yı kirâma
- gördi tâ hüseyin mezârın düşdi nâkadan çü sâye
sevî idüp o kabri aldı ehl-i beytlen araya
5. söyledi virün men-ile bir zamân şadâ şadâya
ağ ayak duyunca bari bu imâm-ı teşne kâma
- ehl-i beytten ucaldı 'arşa ya tek vâ hüseyine
güya olup o çölde şûr-ı maşşer-i aşikâra
- ķabr-i ekber üste açdı başını cenâb-ı leylâ
söyledi gavur gümânım bir bu zülf-i müşk-i ğama
- açmayam oğul bu ķabrün üste zülf-i ķana neylüm
gelmeyem senün ğamunda ney-tek ah u zâra neylüm
- ağlamakdan özge yoğdur derd-i hicre çâre neylüm
ağlaram bu çölde 'ömrin belki tizine tamama
- 10.giymerem 'ali ölünce egnime libâs-ı faķir
gitmerem hiçâza sensiz bu diyârdan men aķir

gel meni yanunda saħla abrüve olum mücävîr
saħ idüm izâ bu yirde senle bu ğarib imâma

aldı âsım iştiyâkı nev ‘ arusun iħtiyârın
her yana baħup bu çölde görmedi onun mezârın

nagihân şabâ yitürdi bÿy-ı vaşl alup ararın
gördi bir arafdan artuķ ‘ıtr-ı cân yiter meşâma

yüz oyup o semene bâri nev ‘ arus dil-şikeste
yetdi sâye-tek düşindi âsımın mezârı üste

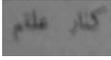
15.açmayup başın egerçi zÿlfin açdı deste deste
‘işmet ü ğayâ ‘ arusı oymayup yele meramâ

‘arz idüp ‘ am oğlı düşdüm miħnet ü belâya
dest-ĝir oldum aħir avm-i eşkiyâya sensiz

şimr bî-haya elinden eylerem ğÿlâya sensiz
şâmda meni apardı ser-i bürehne bezm-i ‘ âleme

yetdi âsımın anası batdı miħnet ü melâle
ħâlet-i ‘ arusı göricek aldı bir ğaribe ğâle

söyledi ğözün fedâsı faťime çoħ eyle nâle
ağla oğluma civândur yetmeyüp cihânda âma

20.gördi çün cenâb-ı gelinüm ehl-i beyt mâil-i ğam
almış iħtiyârın elden cazibe-i

ehl-i beytlen ebü’l-faźl abrine yetişdi pâhım
eyledi o yirde urfe maħfil-i ‘ azâ tamama

meclis-i 'azāde şarrāf ağla mevsim-i beķādur
göz yaşı cezā güninde derd u ğam revādur

bu muşibet ğam-efzā beske odlu macerādur
olmasaydı eşk-i çeşmün od u tuba nār-ı hāme

[53a]

[49]der huşūş- erba' in ez-zebān cenāb-ı zeyneb

1. salup ķardaş meni 'aşķun belāya
geh-i şāma çeker ki kerbelāya

görende geldi eşğim cuşā ķabrün
olum ķurbānı bu şeş gūşe ķabrün

çoķ isterdim çekem aģuşe ķabrün
biķamdillah yetişdim müdde'āya

yanup şām içre ez-bes şem'-i ahım
aĝardı ğuşşadan zülf-i siyāhım

5. eger sen olmasaydın hıẓr-ı rahım
yetişmezdim leb-i āb-ı beķāya

olup ez-bes müeşşir ah-ı serdim
dönüp berk-i hāzāna renk-i zerdim

hüseyn ķardaş sene vāzıhdu derdim
özün aĝāhsan her macerāya

ĝamım çoķdur hüseyn yetmez tamama
disem bir bir çeker aķırde şama

başun gördüm cüdāda bī-'imāma
dalunca baş açuķ düşdüm çü sāye

10.gelüp şām içre çoĥ miĥnet be-rūze

ider te‘ şīr her ehl-i rumūza

düşende yādıma zulm-i ‘acūze

döner kıara göñül gelem nevāya

çeküp çoĥ derd u ğam bu ğam-ı keşīde

sehi kıaddim olup ğamdan ĥāmide

çekende ‘itretün bezm-i yezīde

tapulmup bir nefer yetsün herāya

yanup göñlüm zi-bes nār-ı firāķa

dönüp enduh ü derd-i iştiyāķa

15.buyur dursun ‘ali ekber ayāķa

nevāziş eylesün bu mübtelāya

idüp ‘azm-i vaţan ğam-ı karvānı

bize hem-reh kııl ‘abbās civānı

ola ehl-i ĥarimün pasbānı

odur maĥrem-i ‘iyāl-i muştafāya

gidüp ğam-ı büte sende cān-güdāza

göñül māyildü çoĥ rāz u niyāza

gidüm sensiz nice mülk-i ĥicāza

sen-ilen gelmişem bu kerbelāya

20.dutum kıardaş ĥalās oldum belādan

meger ğam el çeker men bī-nevādan

[53b]

meni koyma gidem bu kerbelādan
olum cārüb-keş bu hak-i pāya

egerçe ya hüseyin şarrāf-zārım
‘ayyār-ı kalb-tek her gözde hārım

sene maḥşer günü ümīd-vārım
elimde tūşe yoḡ rüz-ı cezāya

[50]der ḥuşūs-ı erba‘in

1. hüseyin cevri ü cefāyı eşkiyādan men diyüm ya sen
özün agāh sen macerādan men diyüm ya sen

sabah vaşldur el virmerem keyfiyet-i şāma
yakınımdur disem aḥşam olunca yetmez itmama

nidem şām içre girdüm ser-i bürehne meclis-i‘amme
baḥup gördün yezīd-i bī-ḥayādan men diyüm ya sen

cüdā başında gördüm başuvı başdan men gül-bāş
el atdım başuma ondan şora tökdüm yüze kan yaş

5. meni senden şora şimr sitemger-i dest-gīr itdi
apardı şehr-i şāma maḫşad u maḫşūdına yetdi

özüm virānede her duraḡum çekdim geçüp gitdi
sekīne sergüzeştten ibtidādan men diyüm ya sen

zamāna zeynebe her devrde bir kāse kan dirdi
duyun cān ağlayam düşmen mene harda aman virdi

özün gördün balan virāneler gencinde cān virdi
o ḥāletden o bezm-i ḡam-ı fezādan men diyüm ya sen

o günden kim hazān oldu gülüm gülşenden ayrıldım
ne sen oldın cüdā hergiz cüdādan men diyüm ya sen

10.muhabbet ‘āleminde sen benim arām mı aldun
esir ü dest-gir itdün beyle şahrālara saldun

harābe-i küfede havli evinde sen konak kaldun
eyle ivden eyle maḥbah-ı serādan men diyüm ya sen

şarab-ı vaşl-ile ekber anāsı beyle sarhoşdur
dolup ekber-i hāyal-ile vücūdı leyliden boşdur

hayā eyler özi derd-i dilin men ‘arz idem hoşdur
velī-yi hal şebih-i muşafādan men diyüm ya sen

eger taḥrīr idem keyfiyyetdür naşarānı
getürem nāleye dördünci gögde ruḥ-ı ‘isānı

15.geçüp gitdi o amma imdide başun aḥar kanı
o me‘lüne virān seng-i cefādan men diyüm ya sen

görüm ibn-i ziyādun bezm-i ‘ıyşı tār u mār olsun
dimem neylerdi amma her iki dünyāda ḥar olsun

peyimber ‘itrete küffār içi islāma ‘ār olsun
ne ceddinden utandı ne ḥüdādan men diyüm ya sen

egerçi nevḥa şarrāf erba‘ine il-be-il yazdun
dilün lā’l olmasun amma bu il bir özge dil yazdun

yazanda muttaşıl göz yaşı tökdün muttaşıl yazdın
bunun sır-ı su‘āl olsa rızādan men diyüm ya sen

[51]der huşūs-ı erba‘in ez-zebān hazret-i zeyneb-i kübrā

1. apardı şehir-i küfeden diyār-ı şāma zeynebün
dubāre şamdan hüseyin gelüp selāma zeynebün
- bu ka‘be-i vaşluvı çoğ itdüm iller arzū
bu arzūda itmedim behişt ü kevşer arzū
- hezār şükr kim bugün tamam olup her arzū
o kadar olmayup hüseyin yetüp merāme zeynebün
- bir erba‘in hüseyin adı hüseyin dilimde meşkdür
alunca terkin itmerem bu meşğ ders-i ‘aşkdur
5. didim bu virdi bulmadım halebdü yā dımaşkdur
bu zıkr-ilen riyāzeti yetüp tamama zeynebün
- egerçi şam miḥneti ‘ayāndu ser-be-ser sene
dubāre ‘arz-ı ḥāl idüm olur mı derd-i ser sene
- veli icāze vir diyüm be veche muhtaşar sene
neler çeküpdür gönlin gidende şāma zeynebün
- diyār-ı şāmda bacun görüp çoğ izdiḥāmdur
o ḥäliden iyāluvin şabāḥı tîre-i şāmdur
- ‘ilāve bî-ḥayālarun nizāmı bî-nizāmdur
ḥayālü kızlarun o gün salup nizāma zeynebün
10. hücum idüp ğam üstüme belā alupdu dura mı
o günki günde yoğ mene ne münis ü ne hem-demi

bu yandan il şamatatı o yandan ayrılık ğamı
ne nev´ gördü em idüp bu izdiḥāma zeynebün

nazāre eylsün eger gözümde kanlu yaşıma
o kanlu yaşıdır benim neler gelüpdü başıma

dimem nolup ´azize-i benātāl-i hāşime
hemin olup sefid mū siyāh cāme zeynebün

ḥaṭadır gördim bacun belā-yı ´aşka tuşdur
senün yolunda her belā çekem bu cāna nūşdur

15.bisan bülbül-i ḥazān bir ´ömürdür ḥamūşdur
yitüp visāle nuṭḡ açup gelüp kelāma zeynebün

meger mükedder olmusan ḥüseyin bu bī-penāhdan
soruşmısan bacun neler çeküpdü renc-i zāhidān

egerçi yoḥdu kaşdıım velik peyk-i ahdan
mükerreren cenābuva yazupdu nāme zeynebün

rızā ne vardı zeynebün adında bulmaram meger
gelende ismi meclise batar ğama ulü’l-fıkr

´ale’l-ḥuşūs-ı muttaşıl çeker zebāna od töker
çekende şerḥ ḥāleti beyāna ḥāme zeynebün

[52]nevha ez-zebān cenāb-ı fāṭıme suğra der medine-yi münevvere

1. sensiz medīnede bī-çāre fāṭıma
 kan yaş töker ‘ali ruhsāra fāṭıma

 koymazdun eylesün gam-ḥane göñlümi
 indi idüp ‘ali virāne göñlümi

 her kim görür benim divāne göñlümi
 göñli yanupdır bī-çāre fāṭıma

 şubḥu mesā ‘ali hergün bu ḥāl-ilen
 göz yolda muntazır duram ḥayāl-ilen

5. indi babam gelür ehl-i ‘iyāl-ilen
 koymaz yana daḥi odlara faṭıma

 ayā revādu sen terk-i ḥicāz eyle
 cānān-ilen otur rāz u niyāz eyle

 nev raḥtı ḥābidesin ḥāb-ı nāz eyle
 koysun yüzün ‘ali divāra fāṭıma

 men ḥoş delim gam u renc u ‘inā-ilen
 bī-gāne aşinā olmaz belā-ilen

 hem şoḥbet ol ‘ali sen aşinā-ilen
 derd-i dilin diyesün aḡyāra fāṭıma

10. çoḡ derd-i firḳatün eyler eşer mene
 bir kimse yoḡ vire senden ḥaber mene

kısmet ola 'ali vaşlun eger mene
bahmaz yakın gül-i gülzāra fātıma

yoğdur anam men bimāra yār ola
menle bu ğam günü ğam-ğüsār ola

kāş imdi cismden ruḥım kenār ola
gelmiş zamānada zinhāra faṭıma

bī-gāneler kimi durma kenārdan
gel geçdi ayrılık ḥad-i qarārdan

15. kurtar gelen meni bu intizārdan
çoğ müntazır qalup didāra fātıma

sen al kenaruva māh-ı medīneni
koy genc-i sīneye dürr-i şemīneni

gönlüm çoğ isteri qardaş sekīneni
māyildü maḥfil-i dildāra fātıma

qurbān olum sene ey reşk-i māh u hūr
eya zamānede resm-i vefā budur

sen bezm-i vaşlda leylā-ile otur
mecnūn kimi olur avāre fātıma

[56a]

20. şarrāf olum fedā men ah-ı serdüve
tök kanlu göz yaşun ruḥsār-ı zerdüve

maḥşer güninde ey bī-çāre derdüve
ta belki eyleye bir-çāre fātıma

[53]izā

1. ağlaram senden şora şardaş ‘ali zār ağlaram
ağlaram tāhir-i şader cānımda cān var ağlaram
- sen giden günden vaşan sensiz mene zindān olup
ser-be-ser ma‘mure-yi ‘ıyşım ‘ali virān olup
- dāmenim ter-i rüzgārım tīre-i eşgim şan olup
olmışam ser tā bī-pā bir ebr-i ĥunbār ağlaram
- ağlaram çün ağlamak rāz u niyāzımdur benim
yalkuz ivde gūře-yi ğam bezm-i rāzımdur benim

5. tār-ı zūlfün ĥāřl-ı ‘ömr-i dırāzımdur benim
neyleyim şengimde ondan yoĥdu bir tār ağlaram
- sen herişe bāliř nāz üste koy başun ‘ali
şem ‘-tek yatsun şavm-i şardaşun ‘ali
- olmışam bu genc-i ğamda mende naķķāřun ‘ali
çekerim divāra naķřun rū bedi var ađlaram
- ne tabībim var ola ğam bisterinde dād-res
ne enīsim var ola aĥir nefesde hem nefes
- ađlamum neyleyim olup dūnyā mene genc-i řafes
ġitdi ğülĥār oldu bülbül soldu ğül-zār ağlaram

[56b]

10. zāhir-i řüretde gerçi řūr-ı serdür ğöz yařı
‘āřık bī-renk ü būya renk ü budur ğöz yařı
- bulmıřam řün ehl-i ‘ařķa ebrūdur ğöz yařı
olmışam derd u ğam-ı ‘ařķa ġiriftār ağlaram

men mariz-i derd-i 'aşkıım yoıdu dermānım benim
çoı hoşam bu derd-ilen rahatdu çün cānım benim

korıharam dutsun ecel ahır ğaribānım benim
düşmesün bir de elime dāmen-i yār ağlaram

ıhasta vü rencūr u tebdārım 'alilim nā-ıhoşam
men senün bimārıvam dünyāda bir dünyā hoşam

15.ateş-i 'aşk-ile çün yanmaıda sertāpā hoşam
buluram su tōksen artar şu 'le-yi nār ağlaram

rişte-i şabrım çııup çün ihtiyārımdan benim
ehl-i yeşrib-zāra gelmiş ah u zārımdan benim

ıkavm ü kardaşım kenār olmış kenārımdan benim
yoı kenārımda bī-ıgayr ez-eşk-i gülnār ağlaram

olmuşam ğamlar esiri bir degül ahır ğamım
derd-i hicrün mūnīsım olmış hayālün hem-demim

bir nefer bād-ı şabādan özge yoıdur maıremim
şerı-i hālımden seni itsün haber-dār ağlaram

20.şivedür çün derd-mend-i bī-ıkarāra ağlamak
ağlaram eyler gine her derde çāre ağlamak

ıyetirür kardaş 'ali çün yār-ı yāra ağlamak
kısmetim belki ola didār-ı dil-dār ağlaram

ıgözde bu göz yaşı ey sarrāf egerçi hārdur
āb-ı şor kim bahādur cins-i bī-ımiıkdārdur

[57a]

bağınen her kaçresi bir lülü şehsüvârdur
bu meta‘a çün peyimberdür haridâr ağılaram

[54] der huşuş vefât hazret-i hatem-i mertebet

1. ağlayun ey ümmet-hân hâş hatemü'l-mürselin
eyleyüp rihlet bu günde rahmetü'l-‘âlemîn

istedi teşrif aparsun hazret-i hatem-i me‘âb
yüz dutup aşhabuna kıldı bu nev‘-ilen hitâb

sizlere menden şora hüccetdür ey ehl-i kitâb
bir benim öz ehl-i beytim bir bu kuran-ı mübîn

bunların haqıqatin halk içre işbât eyleyün
ihtirâmın sahlayun haqqın mura‘ât eyleyün

5. sair ümitlere bundan mübâhat eyleyün
gitmemiş öz mişlmi koydum yirimde cā-nişin

evvelen hürmet bu oldu ümmet-hân-ı bî-ḥayâ
itdiler âl-i ‘abâ haqqında min cevr ü cefâ

şî‘iler peygamberün üç gün vefâtından şora
od vurup yandırdı dergâhın girüve müşrikîn

bulmaram ne neş‘e var bu bade-yi ihrâkda
ehl-i meclisde bu meyden mest olupdur sâkıde

[57b]

şâni vü şâliş bir od yandırdı bu afağda
od dutup yandı şirârından çerâğ ehl-i kîn

10. bir yire yetdi muşibet cānıma düşdi şerer
od dutup yandım semender-tek alışdım ser-be-ser

zulm od-ilen bāb bāb ilāhi yandurdu ‘ömr
bu ‘ömrden aldı bir ser meşk ‘ömr-i sa‘d-i l‘ain

sa‘d-ı vaḳḳās oğlu od buradan götürdi neyledi
nüktesin ‘arz eylerim hergi soruşan neyledi

saḥlayup kerbelā deştinde maşraf eyledi
yandurup bir od buḥārından sönüp mışbāḥ-ı dīn

rūz-ı ‘āşūra yetüp itmama çün emr-i imām
ibn-i sa‘d bī-ḥayā fermān virüp ki ehl-i şām

15.od vurun bu ḥayme-gāha od dutup yansun tamam
pāyimāl olsun od içre belki eṭfāl-i ḥüseyn

gördi bu aḥvāli bint-i ḥazret-i ḥayrū’n-nisā
seyyid seccāde ‘arz itdi sene ‘amūn fedā

indi teklīfim nedür fermāyiş itdi söyle tā
‘ama cān şahrāya kaçsun ehl-i beyt dil-ğamın

rem yiyüp çün bu ḥaberdan ahūvan deşt-i ğam
yüz koyup şahrāya başsız banūvan muḥterem

aşiyān yandı dağıldı çöllere ehl-i ḥarem
korḥardın leylā olup mecnūn kimi şahrā-nişiñ

20.bilmerem ya rab neden bu günde virān olmadı
ḥālet-i zeyneb kimi ‘ālem-i perişān olmadı

kerbelā deştinde şı‘i bir müselmān olmadı
ehl-i beyt bī-kese olsun o sā‘atde mu‘in

[58a]

maḥfil-i mātemde ey şarrāf güher-i nā-şinās
padişāh-ı kerbelāya saḥla bu cem‘-ile yās

sal nazardan tıfl-ı eşk-i çeşmi līk agūşe bas
çün olur her kaṭresi maḥşerde bir dūr-i semīn

[55]nevḥa der vefāt ḥazret-i şıdıka tāhire

1. çün muḥabbet bezmi ḥalvetdür ‘am oğlu yā ‘ali
gel idek şoḥbet ğanimetdür ‘am oğlu yā ‘ali

bir daḳıka koymadım ‘ālemde ḳalbün şād ola
derd ü miḥnetden mübārek ḥatrun azād ola

çoḥ eziyetler sene virdim ivin abād ola
indi vaḳt ref‘-i zaḥmetdür ‘am oğlu yā ‘ali

duymadım bu ‘ālem-i ülfetde senden aḡlaram
ḳabrde hem eylerem şūr-ile şiven aḡlaram

5. aḡlama mundan şora sen aḡlasan men aḡlaram
baḡmaram firdevs ü cennetdür ‘am oğlu yā ‘ali

doḳuz il oldum bu devlet-ḥānda hem-ser sene
muttaşıl virdim bu doḳuz ilde derd-i ser sene

imdi gül-a-gülen başım üstünde ser-ta-ser sene
‘arz idüm niçe vaşiyetdür ‘am oğlu yā ‘ali

[58b]

ola arzım budur ölsem eger bu günde men
öz elvān-ilen vir gice ḡuşlim gice eyle kefen

virse el tabutuma bī-ḡāne razı olmasan
ruḥıma artuḡ eziyetdür ‘am oğlu yā ‘ali

10.şaniyen mundan şora ey hüsrev-gerdün medār
‘avrat alsan bir necībe ‘avrat eyle ihtiyār

ğam günü tā zeyneb ü gülşüme olsun ğam-ğüsār
eylesün her nev‘ hürmetdür ‘am oğlu ya ‘ali

birde albün müctebādan inciye her an senün
geç hüseynim cānına men cānuva urbān senün

oyma ğam çeksün huşūşa cān-ı hüseynün cān senün
çün o ceddinden emānetdür ‘am oğlu ya ‘ali

men bunun ço zametin çekdim ne āsan besledim
perveriş virdim gül üste turfe reyān besledim

15.seslende cāndı mende cān didim cān besledim
çün cefāsı cana minnetdür ‘am oğlu ya ‘ali

bu hüseyni kim sene tapşurdum imdi rū-be-rū
diat-ilen ba nice virsem eyle alam gerü

baş bedende barmaq elde el bilekde mū-be-mū
gör hāmı ‘uzvın selāmetdür ‘am oğlu ya ‘ali

ço mūkedder olma var bu sözde derd-ser yiri
yaşı ba salmıdu berk-i gül-tek air her biri

ne başında var ılıç ne sīnede ançer yiri
ne beden yekser cerāatdür ‘am oğlu ya ‘ali

[59a]

20.nūr-ı dīdemdür hüseyn bā‘idū çün göz yaşıma
men gözümden salmamış sen tapşur āl-i hāşime

vay o günden kim görem başın kül olsun başıma
issi küller üste rahatdur ‘am oğlu ya ‘ali

‘āşık cānbāzdur girem hüseyinim yoḡ sözüm
mende naḡd-i ‘aşkı ḡarc itmekde şarrāfım özüm

bir beden dört min yara līkin nice görsün gözüm
gör bu inşāf mürüvettdür ‘am oğlu ya ‘ali

[56]nevḡa der ḡuşūs vefāt ḡazret-i emirü’l-müminīn

1. çün türāb-ı tīre oldı ḡāb-gāḡ bu türāb
‘arşdan geldi nidā ya leyteni kent-i türāb

çoḡ belālar çekdi bu ‘ālemde şāḡ-ı lāfeti
her ḡama şabr eyledi ol ma‘den-i cūd u ‘atā

viridi baş miḡrāb-ı tā‘atde bu yandı ḡana tā
ehl-i ‘aşḡa bir-be-bir olsun o başdan fetḡ-i bāb

kişver-i imānda naşib eyledi bıdḡ yire
ḡaḡ-i dil-ilen itdi emirü’llahi cāri-yi ḡaḡ yire

5. bilmeyüp ḡaḡḡın onı öldürdiler nā-ḡaḡ yire
oldı ḡan-ilen mütercim ma‘ni-yi ümmü’l-kitāb

çün yıḡıldı bā‘iḡ-i icād ḡarf- i kāf u nūn
din ḡaḡḡın oldı bir muḡkem sūtünü ser-niḡün

[59b]

düşdi dilden ḡalb ‘ālem oldı ‘ālem-i bī-kesün
şeş cihetde zāḡir oldı bu cihetden inḡılāb

oldı ḡarbet-i aşinā fark-ı şeh-i merdān-ilen
doldı ‘aynillah nāzir gözleri al ḡan-ilen

virdi cān-ı cānāna ama ne leb-i ‘atşān-ilen
şî‘iler ey kâş olaydı kûfe-yi virān ħarāb

10.bulmaram eya ne var bu yırde ey ehl-i vilā
koydı her kimse ħadem oldı belāya mübtelā

‘āķıbet ħana boyandı burada şām-ı kerbelā
kesdi başın virmedi düşmen ona bir cür‘a āb

çoħ muşibetler olup şî‘i nümāyān-ı kûfede
çoħ bedenler aħır olmuş ħana ġaltān kûfede

virneyüp ama ħüseyin-tek bir nefes cān kûfede
bir beden dört min cerāĥat kim görüp virsün cevāb

şî‘iler ehl-i cefā ħaşā cefādan doydılar
kesdiler başın soyup cismin yer üzre koydılar

15.ĥayme-gāĥın itdiler ġāret ‘iyālin şoydılar
ehl-i beyt ‘işmet oldı beste‘-yi ħayd-ı tınāb

kim görüp bir beyle zıulmi bir müslümāna
ya olup leb-teşne elemin hānesi ħarbānı revā

gördi ama ehl-i kīn şāh-ı şehidāna revā
hem ‘iyāli hem özi olsun susuzdan dil kebāb

leşger cürm ü ma‘āşî bıdħ açmış rengārenk
pehlivān nefis idüpdür ‘arşanı şarrāf teng

çoħ sa‘ādetdür ver eger dāmen mevlāya çeng
çün emirü’l- müminīndür şāf‘i-i yevmü’l-hisāb

[57]izā der şehādet āb-ı büzürg var

1. ibn-i mülcem nā-müslümān ya emirü'l-müminin
eyledi zulminde tuğyān ya emirü'l-müminin

doldurupsan gördi bu dünyānı fazl-ı vücūd-ilen
olmusan meşgūl şöhet hāzret-i ma'būd-ilen

bir kılıç verdi başından tığ-ı zehr-i alūd-ilen
oldı münşakḳ māh-ı tabān ya emirü'l-müminin

güttdi ve in şakḳü'l-kamer şebtin ḳāza bir deftere
saḳlayup gösterdi bir bir 'itret peygāmbere

5. 'āḳıbet bu şīve-yi ser-meşḳ oldı oğlun ekbere
meşḳ-i 'aşḳ aldı başundan yā emirü'l-müminin

virdi bir ḳarbet sene ger ibn-i mülcem nā-bekār
itmedi cismün daḫi bir özge yerden zaḫmdār

gör senün farkunla bu farkun ne kadarı farkı var
bir beden min zaḫm-ı peykān ya emirü'l-müminin

ah odumdan gördi münḳad ekberi o baz-şāne
baḫmayup leylāya raḫm itmeyüp onun göz yaşına

bir kılıç virdi başından biçdi geçdi ḳaşına
dutdı şu'le gözlerin ḳan ya emirü'l-müminin

10. baş kılıçlandı aḫup ḳanı yir üzre su kimi
durasın şayyād alup bir zaḫm-dār ahū kimi

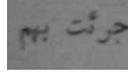
hālet-zārın perişān gördiler giysū kimi
itdiler cismin perişān ya emirū'l-müminīn

oldılar birden hücūm-āver o 'atşān üstüne
yüz koyup min na-müslümān bir müslümān üstüne

oh oh üstün vurdılar peykānı peykān üstüne
zahmdan cism oldı şān şān ya emirū'l-müminīn

gördiler bī-bāl ü per düşmüş o şehbāz- haram

gereksen küfe vü şām itdiler

15.virdiler hançer olup hançer deminde kadd-i hām
su diyüp virdi susuz cān ya emirū'l-müminīn

[58]nevha münāsib bī-şeb-i 'āşūra

1. gel gülzār-ı risālet bu gece
şimrden istedi mühlet bu gece

bir duyunca baħa ekber yüzine
eyleye aye tilāvet bu gece

zeynebün qalbini aram eyleyüp
ola meşgöl-i 'ibādet bu gece

yatmayup el-āli şubħa kimi
şi' i yatsun nice raħat bu gece

5.bulmaram neyledi bes tāze gelin
ona yüz virdi ne hālet bu gece

ümme leylāya buyurdu şeh-i din
sende vir oğluva ziynet bu gece

dutdı dñnyā yüzini mevc-i belā
daşdı deryā-yı muşibet bu gece

kerbelā içre olup maşşer-i ‘ayān
güyyā kopdı kıyāmet bu gece

[61a]

şühedālar adına kilik-i kaža
yazdı fermān şehādet bu gece

10.bağlanup su yolu leb-teşne kalup
‘itret-i şāh-ı vilāyet bu gece

[59]der madde tārih

1. efsūs vefāsızdı bu devrān ğam-efzūd
hiç kimseni kıoymaz evvelā afākda hoşnud

‘āşık özüne ‘ıyşı harām itse sezāvar
eyyām-ı tarab göçdi nedür zemzeme-i rūd

metrūk semā‘ vü def ü tār u ney ü çengim
el-hağ nice birde gelü hoş nağme-i dāvud

sāki mene peymāne getürme daği besdür
müşğül ki bu peymāne vire derdim için sūd

5. ser-i germ eyleyüp sāki miñnet meni ğamdan
sahbā-yı elestden ki odur bāde-yı ma‘hūd

ez-beske gönül firkat-i cānāna çeküp ah
dil şafhası yekbāre olup mecmu ‘a-yı ‘ūd

nār-ı ğam-ı hicrānla odlanam o ürekden
öz hāl-i perişānım olur şāhid-i meşhūd

bir güher nā-yabdı ‘āşıklara cānān
sad hayf ki elden gidüp ol ṭali‘i-yi mes‘ūd

[61b]

ehl-i dil için keşf eyle ey dil nedü derdün
bu hey’et-i efsūsdan ayāndu maķşūd

10. buldum ğam-ı efkārüvi çün resm-i edeb var
‘aşķ ehlinün aşārı gerek olmaya mefkūd

tāriḥ-i vefāt-ı rızā şarrāfi soruşsan
on yedi ‘ayn oldu leyle-i mevlūd

sal min üç üz yir mi biş üstünde o merhūm
‘uķbāya kadem koydı tapup rahmet-i ma‘būd

sālik eyle ta‘dādüve kırḫ yedini mevzū‘
öz ism-i şerīfi ulu bu mādede ma‘dūd

[68a]

[60]kısmet-i ğazelliyāt

1. ey şāne bu ğiysüvi perişāna dolaşma
cān-riştesi var orda çekil yana dolaşma

ey zülf-i siyeh dā’ire-i ḥalde durma
kāfir balāsı nokṭa-i iymāna dolaşma

ey hāl-i ḥayāl leb-i cānāndan el çek
hindu beçe ser-çeşme-i ḥayvāna dolaşma

ey ğonçe-i nişğüfte-i lā‘l-i leb-i cānān
insāf eyle sende ḥaṭṭ-ı reyḥāna dolaşma

5. ey haṭṭ dime var ser-i haṭṭ azādı elimde
başun kesilür sebep zenehdāna dolaşma

isip zeneḥ isteyesin yetmesün āsib
aram otu çün kühüm çü kıana dolaşma

girem yarasan şem'-tek ey gerden-i billür
çoḥ serkeş olup çāk-i giribāna dolaşma

şarrāf eyle kim çāk-i giribāna yetişdün
yaz kaş-ile gözden daḥi bostāna dolaşma

ey nāvek-i müjgān hazer it sīneme degme
ey sīne şaķın nāvek-i müjgāna dolaşma

10. oyanma kıaş ey terk-i haṭā dīde vü bed-mest
el virme keser hañcer pervāne dolaşma

gel şu'le-i şem' dil-i suzānımı gör yan
pervāne kimi şem'-i şebistāna dolaşma

zi-beske ateş-i ahım yanup şerārelenüp
bitüpdü çeraġa odur çarḥ özi sitārelenüp

raķib gör olı her gözde olmaya nokṭa
senün gözünde ki nokṭa yakınu kıaralanup

ḥārabe gönüm olup meşķ-i nāz-ile ma'mūr
binüp müdir eline şāk-i dil avārelenüp

15. nice 'ıyş yire öz derdime çeküm birde
tamam ḥalk bulup gün-tek āşikārelenüp

[61]

1. bezm-i vişāle yetmese yetmez firağına
her kimse derd-i hicr-ile peyveste ḥastadur

başta ḥayāl mūy-ı menāmın gören didi
şad ḥayf kim bu kāse-i çini şikestededür

cānım çıhınca durah ayağa oturmanam
cānını şadr-ı bezmde görsem teşnedür

her günde gün cemālını görsem o mehveşün
nevrūzdu o gün mene ‘abd-i ḥucestedür

5. mutlak muḳayyed eyleyüben āşüfte göñlümi
zülfi siyeh ḥam-be-ḥam vü deste destedür

gülden çıhupdu tāze zenehdān yare baḥ
limūvi āb-dār kimi ḥayli restedür

bir būseye danışdı benim aldı dinimi
indi nigār-ilen sözüümüz buse üstedür

şarrāfa virdigün kırı cān naḳdin ey güzel
gel al şabaḥa ḳoyma ḳala ver şikestedür

[62]

1. alup imānımı ey nāzeninim nāzenin gözler
çıhar imanlan yoldan ne yol anlar ne din gözler

budur fikrim alanda cānımı oğru nigāh-ilen
dilimde nuṭṭ olaydı bir diyeydim aferin gözler

eger min göz ola ‘āşık görür ma‘şūkı bir gözde
senün vahşi gözün amā ider bir göz düvümin gözler

yoḡ öz gelin serv-i kārım yakın ol ‘ayn-ı maḡsūdım
hemin ḡaddü hemin ḡāmet hemin ḡaşdur hemin gözler

5. egri düz ‘āşık-ilen olmaya reftārı yoḡ ‘isa
olup güç bul giden müjgān-ilen ser-hemīn gözler

gözünden ders-i sihir almış senün hārut-ı sihr-i ahın
deyülse var yiri bir gözlere hür aferin gözler

gözümde ḡāfil olma ey gözüm gör bu ne ‘ālemdür
dutup tīr ü gümān elde idüp ḡālīn kimin gözler

[69b]

elimde şabr u hūş u nāb u tāḡat her ne var aldı
birin ḡaṭṭun birin ḡālün birin zülfün birin gözler

gözünden göz görünümem bir ḡoşdur taze müştāḡım
neden virmez kemān-ı ebrū meger ḡaşuma çin gözler

10. didim şarrāfı gözle salma gözden ey gözüm nūrı
didi ḡam eyleme ma‘şūḡa ‘aşḡ amelin yakın gözler

[63]

1. halk içre vaşl-ı mecāl senün gerçi adı var
ama firāk-ı 'ālem senün özge dādı var

her kim eger sūal ide bu söz fesānedür
virem cevāb eger sözime 'iṭimādı var

rūz-ı vişāl yar ide var bibim hicr-i līk
çün şubḥ vaşl-ı ayrılıkun bamdādı var

çün hirci yar tāleb olur vaşla ehl-i 'aşk
[redacted] u yar söz günün ayrı [redacted] var

5. her kimde 'aşk ola idecek cilve-i ḥüsn-i dost
'aşkun hemīşe ḥüsnle bir ittiḥādı var

peyveste yār ḡam çekerim çekerim 'ömr
bir 'ömrdür bu keşmekeşün imdādı var

men derd-i 'aşkı güzelde bulmam bu şehirde
seyl-i sirişk çeşm-terim-tek münādı var

menden yüzün dolandur ver isteyem ya ḥilm
öz gülki munda yoḥsa men-ilen ḥārı var

anlar beyānın ḥüsn-i yārda ne var
her kimse ders-i müştēdā az çoḥ sevādı var

[70a]

10. mecnūn kimi gerek düşe şahrāya resmdür
her 'aşıkun ki dilber leylī nejadı var

ma'şūka cānun isteye vir mu'teberdü çoḥ
sarrāf naqd-i 'aşk-ile dād u sitādı var

[64]

1. o tār-ı ıurre kim cem'ıyyet 'ömr-i dirāzımdur
onı her günde min yol tār u mār itmek ne lazımdur

mukavves kaşlarun bir taqdur yoḡ haqqı 'ālemde
nice yüz döndirim ondan o mihrāb-ı namāzımdur

şüküfte leblerün cān gülşeninde ḡonce-terdür
keşide kāmētün baḡ-ı vefāda serv-i nāzımdur

yanar kānun-ı dilde 'aşḡ odı ama degül zāhir
mü'eyyed bu söze ger meyyit-ilen sözü sözimdür

5. eger nāz itmeye ma'şūka 'āşıkda niyāz olmaz
senün nāzun benim sermāye-yi 'acz ü niyāzımdur

aḡarttım müye-ilen mü-be-mü müjganlarım rengin
o müşḡin müye çün gördüm şadefden şāne lazımdur

tabīb-i bī-mürüvvet el götür nabzımdan incitme
devā-yı derd-i dil vaşl-ı nigārdı mü vaazımdur

eger men 'ākıbet maḡmūdum ey bī-gāne buḡl itme
degül öz tāliimden belki iqbāl-i ayāzımdur

diyün şarrāfa gel bu bezme eyle şoḡbet-i şīrīn
durup çün el el üste ḡüsrev-i ḡübān mülāzımdur

[70b]

10.cem'ıyyet-i dil zülfdede çoḡ 'ızzet-ilendür
divāneliḡün 'ızzeti cem'ıyyetlendür

tāb eyle gönül keşmekeş-i 'aşka bu yolda
her nāik u bed u nef' u zarar kısmetlendür

koş niyetüve 'aşkda başdan gidecek baş
çün resmdü pādaş-ı 'amel niyetlendür

ferhād adını defter-i 'uşşākda yazmun
var şöhreti 'ālemde veli-i şan'atlandur

mecnūna diyün olma daḥi dam ile me'nūs
insan adı insanda ünsiyetlendür

15.bu işde zeliḥā kimi bir şir-zen ister
'aşk 'ālemini toy ide her zahmetlendür

bir daire-i 'aşkda şan'anı begendim
şad ḥayf onun 'aşkda bir 'avrat-ilendür

her kimse ola rābıta-i şı'irde rabtı
anlar bu ğazel-i kā'ide-i hikmetlendür

cānānı güzer-gāhda gördüm didim el-ḥak
'ömrimdü giçer ḥayf ki çoḥ sür'atlendür

memnunum eger cānıma minnet koyup alsa
çün ḳahrı 'ināyetdü odur minnet-ilendür

20.şarrāfa eger bezm-i visāl olmaya kısmet
yoḥ himmeti çün kısmet özi himmetlendür

[65]

1. bir remz-ile yārim ider ehl-i dile kaç göz
tāri bulu halk eyleye bulmaz eyle kaç göz

tapşurdu şabāya didi sal zūlfini yüz üste
imānımı virdi benim aḥir yeke kaç göz

bir egri kaç oynatmaga virdim göze min cān
bunlan beyle eyler gine menden gele kaç göz

hergiz bu ḥaṭa dīde kimi kaç göz idenmez
ger ‘ayn-ı ḥaṭadan gele min kāfile-i kaç göz

5. bir anda min oḡ ata bir tīri yayılmaz
koymayupdu atup virmek için faşla kaç göz

insan dimek olmaz sene hūr u perīsin sen
olmaz bu müşahḥaşdu beşerde beyle kaç göz

göz merdüm ki nokta kaçun sin-i keşide
ser-levḥ cemālünde olup besmele kaç göz

min ‘āşıkı bir tek tük-ilen tük tüke bağla
zūlfünde işāre kıla ger bir tile kaç göz

göz üste didün kaç eyleyüp cānuvı alam
kurbānun olum dönme sözünden eyle kaç göz

10.eyler bu kadar ‘āleme kaç u gözi ta‘rif
virmez niye şarrāfuva yārim şala kaç göz

[71a]

[66]

1. te'allah ne 'arızdur beyle hüsñ ü cemâl olmaz
beyle kaç u göz ü renk ü ruħ olmaz hıtt u hâl olmaz

baħa her göz hâmede kaşuva hergiz o kör olmaz
diye her dil gözün ta'rifini hergiz o lâl olmaz

dönüp kaykacı bahmak tır-i nâz atmak kaç oynatmak
gözün hakkında şâmildür beyle ra'nâ ğazâl olmaz

gel öldür kanımı tük su kimi iç ihtiyât itme
ki hiçbir şerbet ahir-i hün-ı 'âşık-tek helâl olmaz

5. dirdün bî-hayâl ol men hayâl itdim bahup gördüm
bu 'âlemde sene 'âşık olan kes bî-hayâl olmaz

didim hikmet nedür atdun meni ağyâra yâr oldun
didün bu nükteye al virme hikmetden su'âl olmaz

seni cân-tek alam ağuşuma faraža nedür 'aybı
dille resmdür farz-ı muhâl ahir muhâl olmaz

senün hoş hâletünden muttaşıl hoş vaqt u hoş hâlim
yakın müstaķbel u mâzide sen-tek ehl-i hâl olmaz

[71b]

uşaķlar deste deste düşmüş ardumcan celâliyen
dahî divâneye bundan güzel 'izz ü celâl olmaz

10. adın koydum ğazel öz hâletimden şerh-i hâl itdim
bahup gördüm sene 'arz itmege bir bir mecâl olmaz

senün derdün bu şarrâfi kocaldup kâmetin bükdi
civân vaķtinde hiç kim beyle pîr-i mâh visâl olmaz

[67]

1. şād ol rakib emr eyle vursunla tabl-ı kūs
men eyledim nigār-ile terk-i kenār u būs

bundan şora ne nev´-ile men raḥat eglenem
bu ´ömrümün o aḥiri bu ol cülūs

mihr-i leb-i nigār-ile ağız mühürlenüp
yoḥ ṭākatim beyānına şadah u şad-füsūs

ateş-perest idüp meni sūz-ı derūn-ı dil
zerd-i teşneyān beşāre ki islām olup mecūs

5. imān u dīn u mezheb u nāmus u nengimi
virdim bu yolda bād-ı fenāya aliyü´r-rū´us

baḥ birce rengime nice gör seyl-i cefā
ruḥsār-ı sened virse virüp renk-i āb-nüş

mīn tīr-i ṭa´na degdi mene zindeyem henüz
bir tīr-ile utanmadı cānu virdi eşk-būs

dilen dilün fedāsı gece geçdi yarıdan
imdāduva ḳandur sesime ses vir ey ḥorūs

şarrāf nakd-i şī´r daḥi ḥarca gitmeri
mīn benden muḳaddem olup imdi bir fulūs

[68]

1. nāz-ilen yesārım gine ‘azm-i gülistān eylemiş
gül yüzine sünbül-i zülfin perişān eylemiş

bağbān yahmış yire şimşādı görcek kıddini
ğonce ağzın hasretinden bağırını kıan eylemiş

nergis-mestin görüp nergis ruhmār-ı alüddur
öz libāb-ı cāmın elde bedel-i cānān eylemiş

kilk-i kıudret-i şafha hüsninde hıatsız-ilen
āye āye güyyā tefsir-i kıurān eylemiş

[72a]

5. şüret-i gül ‘arız-ı cānāna olmuş āyine
ya ki taşvirin musavver elde ‘ünvān eylemiş

dağ-ı dilde gül gül açmış zaḥm-ı peykānın görüp
lāle yüz min dağ-ı hasret-i dilde pinhān eylemiş

mi‘cerin atmış başından nev-‘arusān çemen

baş açuḥluḥ kaydını başdan eylemiş

aldı bir oğrı nigāh-ilen elimden dinimi
imdi gelmiş bī-mürüvvet kıaşd-ı imān eylemiş

ey din yoḥdur kıyāmet kıamet-i dildārı gör
her kıyametden kıyametler nümāyan eylemiş

10. kıanı mı nā-ḥaḳ yire tökmeklige mesrūr olup
zālım oğlı bes dırsen kıanına kıan eylemiş

dūd-ı ahımdan çerağ mihr u mah ḥāmuş olur
yāra baḥ bī-gāneler yüz min çereğān eylemiş

zülf-i zincirin sen ‘āşık dimün bî-gānedür
bu müselsel turre min kāfir müslümān eylemiş

pāre pāre göñlümi kılmış buraķmış itlere
öz eli-ilen kesdügi ķurbānı ihsān eylemiş

azmini ağlatıgelen gel eşk-i çeşmimden şaķın
bu muķrib-i seyl çoķ ma‘müre virān eylemiş

15.yoķdın şarrāfa ey bî-çāre besdür ağlama
bî-ķabersin göz yaşun ‘ālemde tūfān eylemiş

[72b]

[69]

1. men cür‘a-nüş bezm-i belāsın piyāle-nüş
men telķkām-ı zehr cefāsın şeker-furüş

sen gülşen-i melāķata bir gül men ‘andelib
layıķdu men nevāya gelemsin otur ķāmuş

sen rāķ-ı ruķ-ı baķş kimi ķāli ez-melāl
men meşelni za‘if u pür ez-nāle vü hurüş

sen mah-pāre şubķ-ı şıfatuñ semen-liķā
men baķt-ı ķara zūlmet-i şeb-tek sipahpüş

5. sen ķūsn-i şūret-ile giriftār-ı kibr ü nāz
men derd ü mihnet-ile tükenmez belāya tuş

sen mülk-i ‘izz ü nāzda sulķān-ı muķtedir
men gūşe-i niyāzda muķtāc-ı ‘aķl u hūş

girdāb-ı baħr-i hicrde men mübtelā-yı ğam
sen maħfil-i serverde meşġül ‘ıyş u nüş

gelse nolur mı eşk-i terimden gülāb igi
çün gül yüzün od-ile virerdik sīne-cüş

şarrāf ‘aşk kâfirî şan‘an tariķalı
sen zülf kec-ile muġbece taylasan bedüş

10.esir idüp meni bir nükte bin dur-endiş
fireng-zāde-i sa‘an firib tersā-kiş

onun cemāldü ‘aşk ehline ider cilve
ve ger ne şāhı nice dest-gīr ider derviş

cemāl berdü eger gözde olmaya perde
baħar görür hamı yirde nigār piş-ā-piş

bu nīk u bed görisen ‘ivicāc mazhardur
düz olsa gösterü ayine ‘aksi bī-kem u bīş

başiret ehli görür yarı özge bir göz-ilen
bu göz onı görebilmez ne ķadar ider teftiş

15.helāk-i ‘āşık için ķahrı ‘ayn-ı rahmetdür
kim ehl-i tūşa olur nüş-ı cān meşekķat-niş

soruşma mesele-i ‘aşkı hūsn-i zāhidden
gine bu nükteni pīr-i muġān bilür ne keşiş

yetişdi kâ‘be-i maķşūda yol giden şarrāf
imdi var yite sen sende eyleme teşbīş

[70]

1. bu ‘aşka perde çekmege çoḡ eyledim telāş
örtdü gece min töküldü gözüm yaşı itdi kāş
- yoḡ sāḫil-i necāt bi-ḡayr ez-kenār-ı dost
ey seyl-i eşk versen eger hānisi daşa baş
- ferhād koydu cānını bir bī-sütūnda
min günde min sūtūn iderem sīne-i tırāş
- ey kāş olmaydı gönül pāy-i bend-i ‘aşk
ya derd-i ‘aşkı çekmege tābım olaydı kāş
5. bī-ebrū görüp meni göz tiz salup yüze
‘ömrinde her ne ḫūn-ı dil itmişdi daş baş
- ey çeşme-i ḫayat disem seng-i dil sene
aşla mükedder olma olur çeşme-i baḡrı daş
- ḫurbān olum ḫalem ḫaşuva itme itme göz
ḫayrān olum ḫara gözüve alma alma ḫaş
- şarrāf saḫla tūsen-i ḫab‘un licāmını
ser-mest ü ‘arşa tenk o serkeşdü virme baş
- yārim çıḫadup ḫaḫ çün idüp şām u seher-meşḫ
salmış yüze imdi ola nev ḫaḫlara ser-meşḫ
- 10.ta düşdi yüze ḫalden ayrılmaḫ ḫaḫtun
çün noḫta-ilen gördi ki zibā olu her meşḫ

her ay başı var vechi bezer tāk helālī
peyveste kaşun tarhın ider gökde kamer-meşķ

fevc-i müje öz başına dünyānı dağıtdı
ey vay ona sergerde-i ğamzeven vire ger meşķ

[73b]

her bendi bu ümīd-ile bend kalem olmuş
tā şehd-i lebün vaşfın ide şīr u şeker-meşķ

ey zülf-i tük koşma kemer-i yāra kararsan
sen bahma kemer-i bende o uçığdandır ider meşķ

15.bu seyl-i sirişķ-ile nemim ħarca çığmar
huşķ itmege göz yaşın idüb dāmen ter meşķ

her anda dil ister diye evşāf cemālün
evvelde ider bir niçe gün vaşf-ı güher meşķ

çün maţla‘-ı icād hemīn ħatdu şarrāf
sen ol ħatıa piçide virür yağşı şemer-meşķ

[71]

1. şabā salma yüze gel turre-i cānāndan el çek
koy öz derd-ilen alsun bu dil-i divāneden el çek

ķara olsun yüzün ey zülf-i kec şimşāda baş virme
şel olsun ellerün mişāta düzdür şāneden el çek

gel ey göz merdümi huş-yāra iken bed-mestlük itme
ħatā dīde ħatālu cilve-i mestāneden el çek

dur ey ħāl-i siyeh göz gūşesinde eyleme mesken
utan yolsuz yola gel gūşe-i meyħāneden el çek

5. ‘azar-ı yāra kendüm günde gör dāne-i hāli
varundur ‘ademiyyet zāhidā şad-dāneden el çek

didim yāra diller yoḥ deḥānun aşlı var ya yoḥ
yoḥı var itmege güldi didi efsāneden el çek

ḥarāb isterdün oldı mülk-i dil imdi ne istersin
‘adālet eyle sultānım şakın virāneden el çek

didim şarrāfa gel terk-i muḥabbet kıl ḥābımda
her giz dimez ‘ākl-ı şıdḳ-ı dürdāneden el çek

[74a]

[72]

1. elden alup kararımı bir dilber kaçınıñ
bir nāz u ğamze şāhibi ‘ayār-ı şūh-ı şeng

renk-i ruḥunda su kimi bir özge lütf var
hiç bir beşerde yoḥ leṭāfet bu āb-ı neng

lāl ol dilim eger viresin özge yāra dil
sell ol elim eger viresen ayrı zülfe çeng

bed-nām idüpdü her biri bir reng-ile meni
aḳ sine kara zülf ala göz ḥüsn nim-reng

5. şan‘an kimi ṭariḳā-i islāmı terk idüp
imān getürmişem sana ey lu‘bet-i fireng

keç kaçların sözün düzi çaçı neseb-i kemān
düz kiprigün keç olmasa sūz cānistān-ı ḥadeng

ahū baḥışlı gözlerün aldı kararımı
şayyād birce baḥ kalup ahū elinde çeng

düşmen-i cefâ sene diye sen döz nice dözüm
gör hansı dinde sāziş ider şîşe-ile seng

öz derdim-ile koy ölürem müdde‘i utan
bir beyle gel bu ‘arşanı şarrāfa dutma teng

10.besdür helāk-i ‘āşıkā ebrūvi tîr-i çeng
gel fevc-i hüsne gamzeni itme emîr-i ceng

sensiz virâr yıhar dağıdur kalb-i ‘âlemi
gamzinden ihtirā‘ olunup bî-sadâ tüfeng

bağ birce şîşe-i gönlüme ey şüh-ı seng-i dil
gel haqqā muhabbeti kılma nişân-ı seng

virmez o kadar aman mene ağıyâr teng-i çeşm
bir cān kimi alam seni ağışa teng teng

terk eyledim bu yolda men öz neng ü nāmımı
‘aşk ehli küfürdür ola pā-bendi nām u neng

15. ‘aybım açıldı imdi ki oldum günü qara
dur gel kucaklaşak qaradan özge yoğdu reng

ta‘cil-ilen didim gelesin başım üstüne
qurbān olum qademerüve eyleme direng

küy-ı niğāra men ne ümîd-ile yol salum
şarrāf gitdi ol menzilde oldı leng

[73]

1. çün virdi dil o dilber nā-mihribāna dil
koydı yanar od içre meni yana yana dil

dutmaz dilim şikāyet idem derd-i hicrden
şerhin bu nüktenin getirür hoş beyāna dil

isterdi bir ‘alāka kıla zülf-i yār-ilen
divānelük tariķasın itdi bahane dil

koymış muhabbet ‘āleminün göz binasını
ama hadeng-i miḥnete olmuş nişāne-i dil

5. o yanar zi-beske mühre mihr-i nigār-ilen
olmuş bisat-ı nerd kimi ḥāne ḥāne dil

ḥāl ü ḥattun ḥayāli-ilen geldi cāna cān
lā‘l-i lebün hevāsı-ilen döndi ḳana dil

tapşur şabāya ḥāne-i ḥarāb itmesün meni
zülfün telinde çünki dözüp aşiyāna dil

zülfünde bī-cihet-i ğam-ilen ülfet itmeyüp
yol ḳorḫluḳdu çün ḳoşulu bī-karvāna dil

göñlüm nice ḥayāl-i leb-i yārdan geçer
olmuş şıdḳ o güher-i rāz-ı nihāna dil

10. şarrāf ta‘ne virme dile ehl-i dil bulur
beyhüdesin fiġān idesen ‘aşıḳāne dil

[74]

1. men aḥtardım araşdığm bir nigār nāzenin tapdığm
gelün imāna lā-mezhebler aḥir tāze din tapdığm

bu miḥnet-i ḥānede oldum virildim çoḡ meşakketlen
leb-i mu‘ciz-nümāsı bir mesiḥā aferin tapdığm

ḥayāl-i zülfi çīn çīn deste deste tel-be-tel gezdım
dil-i divāne pābend itmege ḥable’l-metīn tapdığm

leb-i l‘alinde bī-şek-i lezzet āb-ı beḳā buldum
ser-i kūyunda muṭlaḳ nūkhet-i ḥuld-berin tapdıđm

5. ḥadış-i ḥaṭṭına piçide oldım ḥaṭṭ-ı bī-ḥaṭṭ baḥdıđm
ḥaṭāsız her ser-i mūyunda āyat-ı mubīn tapdıđm

ḥadeng-cānsitanın cān-tek aldım bağrıma basdığm
ḥaḳıḳatde onı çoḡ rastgū vü dil-nişīn tapdıđm

civān-ı ‘ömrüm tükendi bir civān üste biḥamdillah
iterdim bī-bahā ḥar mihre bir dür-i şemīn tapdığm

[75a]

ruḡ elinde bir dünya ‘acayıb seyrler kıldım
ḥaṭṭ u ḥālinde bir ‘ālem nigāristan çin tapdığm

gönül güzellerden götür göz herze gerd olma
seni her yerde ḥarman gördüm orda ḥūşe çin tapdıđm

10. didim yāra helāk-i nāzum raḥm eyle nāz itme
didi beh beh hele nāz itmegün imdi çemīn tapdığm

elimde her ne naḳdıđm var idi şarrāfa tapşurdım
onı el-ḥaḳ emānet saḡlamakda çoḡ emin tapdığm

[75]

1. ey civān pīr olasan yahşi meni pīr eyledün
kocalar-tek bu civānluḡda zemīn-gīr eyledün

bu sınıḡ sīneme verdün ne güzel seng-i cefā
ivin abād ola virāneni ta‘ mir eyledün

her ne ḡükm eylesin ḡükm senün ḡükmündür
ḡaşallah dīn olmaz sene taḡsīr eyledün

fevc-i ḡüsne bāc alan ḡamzeni sergerde ḡıluḡ
bu ḡöñül mülkini tedbīr-ile teşḡīr eyledün

5. va‘de virdün alasan cānımı cān u dilinen
nedü sırrı neye bu bārede teḡīr eyledün

dil ü divānemi şāyeste rençber ḡörüp
aferin yahşi dönüp zülfle zencīr eyledün

su kimi ḡanımı tökmek degü manzūrun eger
o ḡalem ḡaşuvı egdün niye şimşīr eyledün

elimi ḡoydum edrek başına sen bir aḡ-ilen
ikisin bir bire tıkdün ikini bir eyledün

[75b]

şīr-i ahūnı dutarsan güzel ahū ḡöz-ilen
şīr-i şīrāne ḡöñül şīrīni naḡcīr eyledün

10. kāfir oḡlı niye şarrāfa didün kāfirdür
bu müslümānı ne taḡsīr-ile tekfir eyledün

[76]

1. ey peyimber-zāde ayāsın mesihāsın nesin
bir nefesde eylesün min mürde-i ihyāsın nesin

ger dūnun minā özün ziba gözün şehlā sözün
hayli şirindür meger şehd-i muşaffāsın nesin

ey peri peyker melek manzar cefā göster meger
sende inşāf u mürüvvet yoḥdu tersāsın nesin

şu‘le-i ruḥsār-ile nūranī kıldun ‘ālemi
ey gün üzlüm afitāb-ı ‘ālem-arāsın nesin

5. ‘arız-ı gülgünün eyler ḥodperest-i büt-perest
nār-ı āzer ya dirāht-ı ṭur-ı sināsın nesin

germ-i şoḥbet oldun aḡyār-ile yandurdun meni
bu ne dindür sende ey zālīm naşārasın nesin

dilberā bu ḳadd-i mevzūn vü leb-i mey-gün-ilen
afet-i din u dil u ‘aḳl u şekībasın nesin

ey büt yūsuf-ı likā ve’y dilber-i mecnūn-ı firīb
ne zeliḫasın ne leylā ṭurfe-i zibāsın nesin

bī-nevā şarrāfi gördüm şūr-ilen aḡlar didim
sende men-tek olmaya ‘ālemde rüsvāsın nesin

[77]

1. olup ez-bes oğ atmak resmine cāna beled-i aşun
 eger min oğ ata geçmez yakın bir tīr-i red-i aşun
- görüp fevc-i müjün yecüc-tek hūn-riz-i serkeşdür
 skender-tek koyup zūlümāt u nūra hadd-i sed aşun
- göz üste eglenüp tiğ-i dü-peyker elde göz bulud
 virer cellād-tek her kimesne kec baħsa hadd-i aşun
- eger din olsa onda men yakın ‘ālemde bī-dinim
 mükerrer tāk-i imāna virüpdür dest-red aşun
5. egüpdür başını göz gūşesi-ilen baş başa çatmış
 yakın cān almağa ister gözünden berdi aşun
- gözün merih-i ‘attār kiprigün hūrşid ü meh-rūyun
 dil-i ‘uşşākı teşhir itmege bağlup raşd-ı aşun
- elifdür pikrün hā halka çeşmün lām kec zūlfün
 beyle illallah bir allah için lāzımdı med aşun
- ne bir yalkuz benim aħir maħal ‘itimādımdur
 ‘adālet-i hāne-i hüsnünde olmuş mu ‘temed aşun
- aşun görcek aħar seyl-i sirişgim şakdan şoldan
 virür teşire baħ baħr-i muħițe cezr u medd aşun
- 10.keman-ı süst elinde teķarrür ama saħt bazūdur
 biraz meşķ eylese koymaz selāmet bir aħd aşun

ḥayaṭa zūlf-i ḥāl-epend ebru na‘l ruḥ-ı ateş
beyle ta‘viz-ilen görmez yakındur çeşm-i bed kaşun

olupdur müdde‘ā-yı şarrāfdan min naqd-i cān ister
idüp şābit elinde vardu ḥaṭṭundan sened kaşun

[76b]

[78]

1. bu āb-reng-ile cāna meger gül-i tersin
veya sipihr-i melāḥatde māh-ı enversin

kaşun ḥamīde kemān-ı kiprigün keşīde sinan
ne belki kişver-i cān almağa skendersin

ḥaṭṭun şikeste būyun beste leblerün piste
ne piste piste-i bādāmsın mukaşşersin

bu ḥüsn-i şüret u ḥāl u ḥaṭṭ u melāḥat-ilen
sene beşer dimek olmaz egerçi benzersin

5. perişān kamer-i ḥil‘at-len vü sebz-i ḥaṭṭan
sene tamam ra‘iyyetdü sen peyimbersin

ne yūsufu ne zeliḥa ne ḥüsrev ü şīrīn
bir özge māh-liḳāsın bir özge dilbersin

gören vücūdın ider seyr-i ‘ālem-i ekber
egerçi zāhir-i şüretde cürm-i aşgarsın

dalun cāmın dil-i divāne deste deste güzer
bu fevc-i ‘aşka meger sen emr-i leşgersin

sefīdi ruḥ-ı şubḥ-ı vişāl-ilen hemşīr
beyaz ṭal‘at beyza-ilen birādersin

10.bu sūz-ı ‘aşk-ile şarrāfa bir din yoḥdur
yanar od içre yanarsan meger semendersin

[79]

1. yārim eger danışsa leb-nim ḥand-ilen
teng-i dehānı doldurur afākı kand-ilen

zer-deşte yoḥ diyün ruḥ-ı cānana baḥ utan
boş idda‘alar eyleme pāzend ü zend-ilen

zerd ü zaif olup bedenim ni-tek aḡlaram
ḥoşdur eger olsa ni bend bend-ilen

gönlüm yanarsa mu‘cize-i ḥüsn-i yār ide
yansun koyun münāsabeti var sepend-ilen

5. zülf içre ḥāl gūşe-i çeşmin görüندی-idi
dutmuş ḥabeş emrini ahū-yı kemend-ilen

ḥālın görende tāyir-i ruḥum kanad açar
durmaz egerçe bağlana her bendi bend-ilen

bir nev civān ḡamında kocaldım civān iken
dutmaz nidim elimde o kadd-i bülend-ilen

cānım çıḥar çıḥa ḡam-ı cānana sīneden
cün ülfet eyleyüp bu dil-i müstemend-ilen

cān perdesin libās eyle olsa pesend-i tab‘
incitme cismi pirhen şeh pesend-ilen

10.nā-şubḥ hā cān görende naşihat dilin açar
beyhūde derd-ser virü şarrāfa pend-ilen

[80]

1. şir̄in su mene zehrdü sensiz matan oğlan
içirtme bu zehri mene şeker satan oğlan

[77a]

cürmüm nedür atdun meni bī-gāneni dutdun
öz yārini ey özge söz-ilen atan oğlan

her gün aylan hem-ser ola māder gitti
gelmez atam ervāhı sene bir çatan oğlan

hasret çekerem sen yatasan men başun üste
aheste gelüp ‘arz eyleyem dur yatan oğlan

5. nā-merdim eger oğlayasan bir diyem oğ oğ
ama direm elime sen oğ atan oğlan

ey günler olup tīre senün çatma kaçundan
ey baş başa bir cüft hilāli çatan oğlan

çoğ kan eyleme qorharam ahir qala adun
‘āşıklarınun kanına nā-ħağ bağan oğlan

şarrāf şāfa ehli olup şāf eyle qalbün
ey birbirine qalble şāfi qatan oğlan

[81]

1. benim ey muğbeçesin kā‘be vü deyr ü keneştimsin
bahār u lāle-zār u gülşen u bağ u behiştimsin

eger başım gide sevdā-yı ‘aşkun başdan çılmaz
niçün başdan yazılmış bir qazā-yı sernüviştimsin

ḳaddün bir serv-i nūr sene cemālün ṭurfe güldeste
ḳabul itsen eger men baġ-bānsın baġ-keṣtimsin

mu‘anber kākülün perçin o kāküldeñ ḥaṭṭun müṣgin
ḥaṭasız bir ḥatalu ahūvi ‘anber-i siriṣtimsin

5. yüzün gül ‘arızun gül hem leb ü lā‘lün gülander gül
di gül gül ey gülüm ahir meh-i erd-i behiṣtimsin

[77b]

seni görem eger meyhāneye ya mescide gitsen
bu ‘ālemde benim sen müdde‘ā-yı ḥüb u ziṣtimsin

didüm şarrāfa ger men mü‘minim ḳalbim bu gün sensin
veyahod bütperestim men benim ahir-i küneṣtimsin

[82]

1. semend-i nāza gel baş virme ey başuva ḳurbān
göz üstünde ḳaş oynatma ḳara göz ḳaşuva ḳurbān

bilürin sīne-i şaf içre var bir daş kimi ḳalbün
ḥayatım çeşmesi baġruna bitgin daşuva ḳurbān

ḥaṭṭun reşk-i nigāristān çin-i ḥiṭāyıdur ey dīde
beyle naḳş u nigār olmaz olum naḳḳāşuva ḳurbān

men ebr-i tīre baḥtım sen bahār tāze vü tersin
gerek men ağlayam sen ağlama göz yaşuva ḳurbān

5. başundan kākül müşkin nişār-ı müşk ider dāim
hani cānda liyāḳat ‘arż idem şābaşuva ḳurbān

durup ferrāş-tek ġamzun beraberdedir bir kelime
göñül mülkünde şāhenşāh olan ferrāşuva ḳurbān

belā-yı ‘aşk-ilen çün yār u yoldaş olmasa dāyim
hamı yoldaş u yārim yāruva yoldaşuva kurbān

eger şarrāfa bir haşşaş kaddünce ola lütfün
kifāyetdür hamı naqdim bir haşhāşuva kurbān

[83]

1. ne yalkuz kaddimi ham kılmış aḥir-i ham-be-ham zülfün
meni bed-nām iden ‘ālemde hem ḥālündü hem zülfün

şıfat-ı fi‘le her nāzik teli bir muḥkem āyetdür
olup şüretde ḥādiş eyler işbāt kadem-i zülfün

[78a]

görüp ḥüsn-i ruḥun tefsir bir bārik-i maṭlabdur
olup tük tük onı şerḥ itmege tükden kalem zülfün

açup perçem belālı başımı sevdālara saldun
görüm bednāmılkdan men kimi olsun ‘ālem zülfün

5. yitüpdür ḥaḳḳa ama küfr-ilen meşhūr ‘ālemdür
yakın mazlumlar neferini eyleyüp müttehem zülfün

diller tükde ruḥ olmaz nedendür çün dem-i ‘isa
virür nefer nefhada min qalıp bī-ruḥa dem zülfün

getürmiş tahtına ser tip nāz u ğamze serdārın
budur fikri göñül mülkinde açsun bir ‘ālem zülfün

ḥaṭṭun fikri ḥādiş kākülün-tek behçet-efzādur
o tarāc- melāl itse ider yaĝmā-yı ğam zülfün

gözün cān almağa peykān ala almış kaşun hançer
iki bed-mest arasından olmaz hüküm zülfün

ne yalğuz var onun maḥbūbeler boynında bir ḥaḳḳı
alupdur boynına şarrāf-ilen virsün ḳadem zülfün

[84]

1. ey türk-i ḥaṭā-yı dīde meger lu 'bet-i çinsin
ya lu 'bet-i çini kimi ğaretger-i dinsin

kevşer leb-i lā 'lündü boyun naḥle-i ṭuba
söz yoḥ özün arasta-i ḥuld-berīnsin

şīrīnlük 'ibāretdi senün şehd-i lebünden
yoḥ yoḥ sen o şekerde ola noḳṭa-i şeynsin

sen cānımı al men de alum buse lebünden
bu şart-ilen ey şuḥ-berrīn bende berrīnsin

[78b]

5. bir hemzen-i cem 'iyyet dilhā-yı perişān
pirāyeyi pūr-encümen ehl-i yaḳınsın

birdür hamı 'izzünde senün zāhir u baṭın
ey gevher-i raḥşende meger dürr-i şemīnsin

gül yüzde görüp sebze-i ḥaṭṭun didim ey ḥaṭṭ
iṣbāt-ı ḥayāt itmege āyāt-ı mübīnsin

göz gūşesini eylemesen yüzde göz altı
ey ḥāl-i ḥayāl-ilen 'aceb gūşe-nişīnsin

vehindü şarrāfı salupsan nazarundan
zālim niye zulm itmege bir beyle berīnsin

[85]

1. başdan çıhp isitüpdür karşı göze zülfün
kaşdan geçe bu bulmup düşüp ahır yüze zülfün

eyleyüpdü pes ü piş gūşi benāgūş-ı ihata
pirāye kılpdur geceni gündüze zülfün

ķoy zir ırķ-içinde ķala salma ķabibe
dünyānı alur tahtına çıhsa dōze zülfün

meşşāte-i hūsn isteri ķaṭṭun yüze ķeksün
müşköl görirem bir beyle zulüme dōze zülfün

5. da'vā-yı şaf-i arāstedür her iki yandan
güya ķaṭṭ u ķālünle gelüpdür söze zülfün

ta zülf-i ķayāl-ile uram göz yumup açmam
ķorķum budu tük müje degse üze zülfün

pir piçdü çoķ yoķsa yanup gün ķabakında
ya micmere-i hūsnde varmış göze zülfün

[79a]

bu nükte-i bārik bu menzilge tārik
şarrāf tamam eyledi gelmez söze zülfün

[86]

1. ķasem o kā'be-i rūyında ṭāk-i ebrūya
ķulam ķalka be-gūşem o ķāl-i hindūya

alup ķararımı elden burakma öz başıma
esirüm meni bağla kemend-i giysüye

gören vücūdımı seylā-yı eşk-ḥūn içre
der düşüpdü hazān topraķı aḥar suya

olup nesim-i seher-meşķ-riz u ‘anberiyiz
degüp esende meger zülf-i ‘anberin mūya

5. gelür nevāya tenim tār u pūdı tār kimi
verende şāne çü mızrab-tār giysüye

gözün dalınca gözüm nūrı ‘ālemün gözi var
ḥariş olur belli şayyād şayd-ı ahūya

gönül ḥişārını bir keç nigāh-ilen yıḥdun
fedā o şaştüve ḳurbān o zūr-ı bazūya

atardı yūsufi elden dutardı dāmenüvi
eger düşeydi zeliḥā güzārı dicūya

alupdı merdümek dāde ḳāmetün ‘aksın
mekān olupdu leb-i cūy serr ü dılcūya

10.biri birinedir ehl-i şehir ay dutulup
salanda ṭurre-i şebriniñ sāye meh-rūya

ger istesen ola zülfün kimi uzun ‘ömrün
muḥabbet eyle bu şarrāf-tek du‘ā güyā

[87]

1. ṭāyir-i dil ḳondı zülf -i ‘anber efşān üstüne
tökdı bir ‘ālem-i perişānı perişān üstüne

keç nigāhun ey kemān ebrū ne tır-endāzdur
sīneme her dem virer peykānı peykān üstüne

kākülündür başda ya kim kara bahtımdur benim
ya qonup zağ-i siyeh serv-i hırāman üstüne

lale gün sağar alup l'al-i lebünden kām-ı dil
gerdiş peymāne ahir qan tōküp qan üstüne

5. dilbere haṭṭun çıḥup ya fitne ber pā itmege
leşger-i çingiz olup āmāde irān üstüne

gūşe-i lā'l-i lebünde eglenüp ḥāl-i siyah
ya olup hindü müvekkil āb-ı civān üstüne

bister-i ğamda nevāziş kı1 soruş ahvālini
‘āşık-ı bī-çārun ey cāna yitüp cān üstüne

bulmaram yolsız perīveşler elinde neyleyim
yüz qoyup min nā-müslümān üstüne

bī-ḥabersin ey dil-i divāne āyā görmesin
zūlf-i zencirin açup çāh-ı zeneḥdān üstüne

10.şükrullah merdüm-i çeşmim ‘aceb şarrāf olup
gevher-i eşgin tōker peyveste damān üstüne

[88]

1. ḥaқиkatde eger ‘āşıkdu söz şem‘e pervāne
qoyun yansun yanmaqlıqdan ehl-i ‘aşqa pervāne

dutup tesbihi zāhid olma fikr-i ḥālden ḥāli
ger ademsin kifāyetdür senün ḥaққunda pervāne

vücüdüm ‘aşk od-ilen od dutup odlandı ayruğım
yanarsan cānuva raḥm eyle çıḥ bu cismden yana

didüm verem ḥadengün sīneme imdi peşimānım
menim sīnem cihetim ḥayfdur batsa oḥun ḵana

[80a]

5. uşşāk-ı divāne ardıncan gider ama benim göñlüm
düşüp imdi uşak ardıncan olmuş beyle divāne

çıḥup ḥaraf bī-nā-güşinde ḥaḥḥ ama perişāndur
yakın piçidedür sevdā-yı giysüvi perişāna

didim var bir çürük cānım eger koy ḥançerün alsun
ḥayāl itme görende tīr-i ğamzun kıymadım cāna

çıḥaram gözde senden özge bir göz merdümi olsa
gözüm nūrı sene ziybendedür bu ḵaşr-ı şahāne

görüp emr-i ticāretde uşaklar imdi māhirdür
koyup tıfl-ı yetim eşkini de şarrāf dükkāna

10. salup ḥayāl-i ḥaḥḥun raḥne din-i ‘isāya
virüp şikest-i lebün mu ‘cize-i mesihāya

ḥaḥḥun hevāsı-ilen nāḵa-yı ğazāl ḥaḥa
olupdu ḵan ḵuruyupdur düşüpdü şahrāya

beyaz safḥa-yı rüyunda ḥaḥḥ-ı sebzdü ya
sevād-ı ḥurre-i şebirinündür salup sāye

gözünde ‘aynın ḥūrşid-i ḥazret-i ‘isa
çıḥupdu ḥaḥḥuva seyr itmege temāşaya

ne hatt-ı cem 'i hutuṭa bu hatdur nāsih
kalem virüpdü bu hat-ile levḥ-i pirāya

15.yüzün ḥaḳıḳat-i ve'ş-şemsdür hattun ve'l-leyli
ne belki bir serr-i müyunda vardu min āye

sevād-ı merdümüñ dīdeden mürekkebdür
olupdu sürete cevher baḥanda ma'nāya

[80b]

ḡubār-ı hat degü ḥüsnünde kātib-i kudret
hat-ı ḡubār-ile ma'nā yazupdu turrahaya

şikeste-i hat-ile cān-naḳdin eylerim sevdā
varımdu rişte-i zülfünde elde sermāye

didim hattun vire şarrāfa hatt azādı
veger ne düşmen ideyim bu ḥaṭalu sevdāya

[89]

1. dilim yansun eger dilden disem gül-i terk nāz eyle
veli dilde taḥammül ḳalmayup bir ḳadar az eyle

ḥaddinüñ nāz-ile virdü nemini yaḥdun ḳoyup geçme
müslümānım mene islām-ı resm-ilen namāz eyle

kerem kıl başımı topraḳdan al ḳoy dizün üste
meni gel aḫir 'ömrimde 'ömrüm ser-firāz eyle

ḥarāb itmeklige dünyanı bir imā-yı kifāyetdür
ne fikr-i ḳatlı ḡaret kıl ne ḳaşd-ı terk-i nāz eyle

5. sene kec baḥsa her göz ḳoyma gözden ey kemān-ı ebrü
onı dut al bāl-i ḳurbān müjgān dırāz eyle

belā gerdānuvam raḥm it mene al cānımı urtar
alum derdün meni gel derd-serden bī-niyāz eyle

tamam eyle muhaddiř řerḥ virme ḥāl-i maḥmūda
danışmaq ḥāletün var řoḥbet ḥüsn-i ayāz eyle

ḥadeng-i cān-sitān ğamze-i cānān gelür ey cān
oturma cismde üzerü ḥūy ıḥ piřvāz eyle

tükendi nad-i ‘ömrün ğitdi ey řarrāf bī-maya
kocaldın āresiz öz derdüve bir āre saz eyle

[81a]

[90]

1. ey bala ey uzı ey řūḥ mine urbān ğözüve
aluram bir beyle oyma neme urbān ğözüve

ḥam-ı zülfün emen-i ‘arıza im-tek dōřeme
māyil olma bu adar imḥime urbān ğözüve

ğörirem ḥul der aşuva urbān kesilüm
direm men gine ba ayn-ı heme urbān ğözüve

her ser-i mūyı ğücinde düzi min ‘ālem var
nice virem seni bir ‘āleme urbān ğözüve

5. var ğüzel ün dem-i ‘isa dem cān baḥřunda
gel otur birce vir aḥ demdeme urbān ğözüve

dini yoḥ kāfir serğeşte dü bed-nām olusan
virme yüz zülf humāndu ḥāme urbān ğözüve

nice kim yūsufa söyille mülkdür ne beřer
sende var imdi heman hemheme urbān ğözüve

koymasın imdi ki şarrâf adını ‘âşık-ı emin
vir icāze leb-i lâ‘lün ama kurbân gözüve

[91]

1. kıla azād o serr-i zülf-i dil-āviz meni
buluram öldürcek ğamze-i hūn-riz meni

bir uzun ‘ömrü aḥir yoḥ mı gülmez gözime
kākülün fikri idüp ‘âşık-ı şebḥiz meni

varaḫ-ı hüsnde-tek ḥālūvi gördim yandım
o daḡal-bāz düdīl eyledi bī-çeyiz meni

bu hevā-ile benim naḥle-i ‘ömrüm kuruğı
çeke aḡuşuna bir gelin nev-hīz meni

[81b]

5. levḥ-i kısmetde yazup kātib divān-ı қаза
şadr meslicde seni қābil-i dehlīz meni

nersgis-mestün olan bezmde peymānedür
yaḥşı mest eyler iki saḡar-ı lebrīz meni

men muḥabbet çölünün ‘âşık-ı sergeştesiyim
balsa divāne nolur merdüm tebrīz meni

cam vaşlundan eṭibbā mene perhīz virüp
korḥuram öldüre aḥirde bu perhīz meni

aferin gevher-i eş‘ārda şarrâf-ı süḥan
getürür vücūda bu şi‘r-i ṭarab-engīz meni

[92]

1. nolurdu meclisimiz bir dakika h̄alvet olaydı
diyüp danışmağa cānān-ilen ferāgat olaydı

beraberimde nigārım yanaydı şem´ kimi
men ah-ı serd çekeydim o germ-i soḥbet olaydı

gehi duraydı k̄abaķımda serv-i k̄āmet-len
gözüm göre göre bu teşnede kıyāmet olaydı

diyüp gelüp oturayduk kemāl-i ´işret-ilen
bisan ayine-i dil h̄ālī ez-kudūret olaydı

5. o kadar soḥbet ideydük olaydı nıfsü’l-leyl
yataydı yār dizim üste başı rahat olaydı

kenara cān-tek alaydım o tıfl-ı ma´şūmı
bu şart-ilen aramızda hicāb u ´ismet olaydı

taḥammül itmege bisār-ı girān mihnete k̄āş
özimde şabr u taḥammül dizimde t̄ākat olaydı

gün üzlü yārda ya olmuyaydı ´işve-i nāz
o nāzı çekmege ya eyneke mende h̄ālet olaydı

şerār-ı şem´-ile gördüm yanardı pervāne
didim bu şīve nolur ehl-i ´aşka ´ādet olaydı

- 10.yitüpdü tenge daḥi tengnā-yı ´ālemden
ecel geleydi bu şarrāf alaydı rahat olaydı

[82a]

[93]

1. nolu bir dakika bu hâl-ilen göre seyl-i eşk-revânımı
reh-i intizârdan ol peri kese dîde-i nigerânımı

o nigâr-ı mehveşe ey şabâdı benim dilimce dayanmasun
aluram bu bister-i hicrde gele bir zaman kese yanımı

ne 'ilâc ideyim kime yalvarum dağdup yıhup aparup gidüp
gözi gönlümü yüzi 'aqlımı özi cismimi sözi cânımı

ne revâdü nâz-ile kaşlarun kura yanımı büke kaddimi
ne revâdü zulm-ile kiprigün dile bağrımı töke kanımı

5. dimerem rakibe didim mene meni kanlu göz yaşı koymadı
nice indi derdimi gizledim hamı bildi râz-ı nihânımı

bu yanupdu kan-ile göz yaşı tökülüpdü her ser-i rāhde
bu nişân-ilen meni tiz tapar bulan olsa nām u nişânımı

gün üzüm kara düğün özlüler ser-i zülf-tek hatı u hâl-tek
geceler bu mihnet u gam benim yitürür mesihâ figânımı

tükenüp kızıl gümüşüm rızâ gerek eşk-i çeşmi salam yüze
buluram bu lülü-ter benim virecek fenāya dükkânımı

[82b]

idüpdür ham kaşun fikri hamide tāk-ı imānı
ucaldup küfr-i zülfün bıdık-ı dil mesihānı

- 10.özüm ehl-i kitābım görürem reyhānı hat-ilen
yüzünde kātib-i kudret yazup incil-i 'isānı

muqavves kaşlarun benzer disem tāk-i kilisāya
ucalur gönlümün muqavves-tek feryād u efgānı

meni zünnār zülfün çekdi ahir genc-i mescidden
kimi diri mene mesken virür kâhı kilisânı

yanar nâz-ı ğamunda sîneler ateş-gede 'âsa
'aceb sevdâ-yı 'aşkun kâfiristân itdi ırakı

haṭṭ u hâlün görüp tersâ beçe tesbihimi atdım
senün 'aşkunda men dutdım tarîk şibh-i ma'nânı

[94]

1. naşâra degülüm raḥm it mene kâfir müslümânım
bu dil zillet-ilen meger câizdür öldürmek müslümânı

beyle fikr eyleme hicründe bir men mü perişânım
perişân eyleyüpdür kâkülün mecmu'-ı dünyanı

gözim yaşı aḥar kaddün görende rûd-ı nil âsa
dirsen ḥazret-i mûsa 'aşası yardı deryânı

ider şîrîn kelâmun her nefes min mürde-dil zinde
leb-i lâ'lün aparmış ebrûvi âb-ı hayvânı

5. 'ilâcımda eṭıbbâ bilmez eyler sa'y beyhûde
marız-ı derd-i 'aşkıım derdimün var sende dermânı

ḥayâl-i gevher-i vaşl-ile men peyveste 'üryânım
dolup dürr-i yetim eşg-ilen şarrâf-ı yamânı

[95]

1. hayāl-i çeşm-i mest yār-ilen dil mey perest oldu
virün tıflān mekteb-i müjde kim divāne-i mest oldu

bisaṭ-ı ‘aşka çün koydum kadem evvelki menzilde
elimde şişe-i imān u din düşdi şikest oldu

nedendür bulmaram āhım odı yāra nişest itmez
vü hāl anki nice daş kalb olsaydı nişest oldu

dirdim vaşla yitsem eylerem öz derdime dermān
yitüp pervāne-tek yandım şikestim yaḥşi best oldu

5. kemend-i ahı çoḥ ahū dalıncan atdım aḥirde
biḥamdillah şikārım bir ğazal şīr-i mest oldu

virüp serbestlük fermānı gele ihtiyār itdim
o günden kim gönül zencīr-i ‘aşka pāy-i best oldu

gözüm üftāde ol ger çeşmesār feyze talibsen
niçün kıalmaz susuz ‘ālemde her bir yer ki pest oldu

o şarrāfı kim itmişdi musaḥḥar ‘ālem-i dilde
gidüp dil bu min dildāre indi zir-dest oldu

[96]

1. şerār-ı şem ‘ ahımdan benim pervāneler yandı
özüm yandım kül oldum sehldür bī-gāneler yandı

tecellā-yı cemāl cām-ı ğam-lan beyle sergermim
dutup od yandı cānım bilmedim amanlar yandı

yüzim suyun özüm suyundan ötri su kimi tökdüm
hacâletden suya döndi mey ü meyhâneler yandı

diyün mecnûna bil bî-ḥanuman olma ḥalkun ḳadrin
şu 'â ḥüsn-i leylâdan ser-â-ser ḥâneler yandı

[83b]

5. yanarsan ey gönül gel turre-i cānāna çeng virme
niçün meşşâtelere çenginde gördüm şâneler yandı

belâ şahrâsı olıcak meskenim bir ah çekdim kim
dutup şahrâlar od-ı şahrâ-nişin divâneler yandı

bu ğam gencinde sensiz ey benim şem'-i şeb-i efrâzım
pey-â-pey ahım-ilen meş'âl-i şahâneler yandı

muḥabbet butesinde yanmadı bir nakd-i şarrâfun
bu söz 'aşk-ilen çoḫ 'âkil-i ferzâneler yandı

men terk-i şarâb leb-i yâr eyledim oldu
zehr-i ğam hicr-ile medâr eyledim oldu

10. ey şeyḫ-i behiştî dime terk-ilen olmaz
men terk-i ser-i kûy-ı nigâr eyledim oldu

öz cānımı terk eylen olmaz men özümden
ruḫım kimi cānāna kenâr eyledim oldu

mümkün degü bir miḫnete min cān dōze ama
men cānımı min derde düçâr eyledim oldu

dāniste vü fehmidde ḥaṭṭ u ḥâle vuruldım
öz öz günimi tîre vü târ eyledim oldu

hiç kimse özin hâr zelil istemez ama
men öz özimide mürde-hâr eyledim oldı

15. 'irfân-ı nazâr bazı vü rindî vü zarifî
'âlemde hülâsa ne ki var eyledim oldı

şarrâfa didim hikmet-len yoḡ var ola namâz
gülđi didi baḡ gör yoḡı var eyledim oldı

[97]

1. meni çarḡ-ı felek avâre kıldı ḡanumanımdan
kenâr idi kenâr hüsrev-i şîrîn zebânımdan

elim çıḡdı gülümden gülşenimden gülistânımdan
tarik-i 'aşḡda men çekmişem el baş u cânımdan

olan mecnûn kimi zencîr-i 'aşḡa beste cânım vay
vaṡan avâresi ḡurbet esiri ḡasta cânım vay

[84a]

ḡoşa cânân-ilen hem-derd ü hem-râz olduğum günler
ser-i kûyında itlerlen hem-avâz olduğum günler

5. elimde târ-ı zülfi kışşa-i perdâz olduğum günler
göñülde nâr-ı 'aşḡı söz-len saz olduğum günler

olan mecnûn kimi zincîr-i 'aşḡa beste cânım vay
vaṡan avâresi ḡurbet esiri ḡasta cânım vay

II.BÖLÜM

SÖZLÜK

A / ‘A / Ā²¹

āb (f.) Su.

ābād (f.) mâmur, ŧen, bayındır.

‘**Abbās** (a.) Peygamberimizin amcalarından, Mekke fethinde Müslüman olan zât.

‘**abd** (a.) Köle, kul.

‘**ābd-i nālan** İnleyen kul(köle).

āb-gāh (f.) Su biriken yer, havuz.

āb-ı bekā Nerede olduđu bilinmeyen bir kaynađın, ićen kimseye ebedî hayat veren efsānevî suyu, bengi su.

āb-ı büzürg Ulu(yüce) su.

āb-ı hayāt Nerede olduđu bilinmeyen bir kaynađın, ićen kimseye ebedî hayat veren efsānevî suyu, bengi su.

āb-ı hayvān Nerede olduđu bilinmeyen bir kaynađın, ićen kimseye ebedî hayat veren efsānevî suyu, bengi su.

‘**ābid-i bimār** Hasta kullar.

‘**āciz** (a.) Eli ermez, beceriksiz, kabiliyetsiz.

‘**āciz-i zeyneb** Zayıf ,güçsüz Zeyneb.

āgah, āgeh (f.) Bilgili, haberli, uyanık.

āgüş (f.) Kucak.

āgyār (a.) Gayrlar, başkalar, yabancılar

āh u zār Ağlayıp inleme.

aĥbāb (a.) Dost, bildik, tanıdık.

‘**ahd** (a.) Söz verme, and, yemin.

---

²¹ Sözlükte yer alan sözcüklerde Devellioğlu, Ferit, “Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lugat” ve Kanar, Mehmet , “Farsça-Türkçe Sözlük” ten yararlanılmıştır.

āheste (f.) Yavaş, ağır, yavaş yavaş.

āhir (a.) Nihayet, son olarak.

aẖtar-(a.t.) aramak

‘**ākıbet** (a.) Nihayet, son.

ākifān (a.) Bir şeyde sebat edenler, ibâdet edenler.

‘**akl-ı küll** Tabiatıta görülen umûmî âheng; Cebrail.

ālāt (a.) Vâsıtalar, aygıtlar.

ālat-ı ceng Savaş aleteri

‘**ale-l-ḥuşûs** Hele, husûsiyle, en çok.

‘**ālem** (a.) Dünyâ, cihan.

‘**ālem-ārā** Alemi, dünyâyı süsleyen.

‘**ālem-dār** Bayrak taşıyan.

‘**ālem-gîr** Cihanı tutan, dünyâyı zapteden, bütün âleme yayılan.

‘**ālem-i lâhut** Ulûhiyyet âlemi.

‘**ālem-i perişān** Perişan cihan.

‘**ālem-i ülfet** Alışılan alem,dünya

āl-i ‘abā Peygamberimizin kendisiyle birlikte kızı Fatıme, damadı Ali,turunları Hasan ve Hüseyin'den mürekkep ailesi.

āl-i peyimber Hz.Muhammed.

ālūd, ālūde (f.) Bulaşmış, bulaşık.

ālūde ḥāb Dağılmış uyku,uyku ile uyanıklık arası.

‘**am** (f.) Amca.

āmed (f.) Gelme, geliş.

‘**amū** (a.) Amca.

‘**anber** (a.) Ada balığının bağırsaklarında toplanan yumuşak, yapışkan ve misk gibi kokan, kül renginde bir madde. 2. güzel koku.

‘**andelib** (a.) Bülbul.

apar (a.t.) Alıp götürmek.

ārām (f.) Durma, eğlenme, dinlenme. 2. yerleşme, istirahat.

ārām-ı dil Gönül rahatı, sevilen güzel.2. yer, mekân.

‘**ārız** (a.) Yanak.

‘**arsa** (a.) Yer, toprak.

‘**arşa-i maḥşer** Maḥşer yeri.

arş (a.) Dokuzuncu gök.

‘**arş-ı âsitane** En yüksek gök tabakası,Allah katı.

‘**arş-ı ulya** En yüksek gök tabakası,Allah katı.

‘**arş-ı zeyn** Süslü,bezeli gök tabakası.

‘**arz-ı ḥāl** (arzuhal) Hâlin bildirilmesi,ne halde bulunduğunu bildirme.

aşğar (a.) (daha, pek, çok, en) Küçük.

aşḥāb (a.) Sahipler

aşḥāb-ı rakīm Eser sahibi kişiler.

âsitân (f.) Eşik.

âsitâne (f.) Allah'a yakın kimselerin kabri.

‘**âşık-ı manşūr** Allah'ın yardımıyla galib olan aşık.

‘**âşık-ı meczûb** Deli, dîvâne aşık.

‘**âşık-ı şebḥîz** Geceleri uyanıp kalkan aşık.

âşinā (f.) Bildik, tanıdık,bilen, tanıyan.

âşiyân, âşiyâne (f.) Kuş yuvası. 2. mesken, ev.

âteş (f.) Od, hararet, kızgınlık.

âteş-i hicrân Ayrılık ateşi.

‘**atşân**(a.) Susuz, susamış, susayan, susuzluk çekenler.

‘**atûf** (a.) Birine sevgisi olan.

‘**avān** (a.) Yardım edenler, yarıdakçılar.

āvāre (f.) Serseri, boş gezen, işsiz güçsüz, aylak.

āvāz (f.) Ses, seda.

avrāt (a.) Kadınlar.

ayān (a.) Belli, açık, meydanda olan.

āyān (a.) Bir memleketin ileri gelenleri.

āyat-ı kübriyā Büyük,yüce ayetler.

āye-i buluğ Buluğ ayeti.

āye-i rahmet Rahmet ayeti.

āyet (a.) Kur'ân'ın herhangi bir cümlesi.

āyetullah-ı nūr Allah'ın nurlu ayetleri

āyīne, āyine (f.) Ayna.

āyine-i hüsn Güzel ayna.

‘**ayn- ı hāq** Allah gözü.

‘**ayn-ı mevc** Dalgın göz.

ayyār (a.) Hilekâr, dolandırıcı,zekî, kurnaz.

‘**ayyār-ı kalb** (a.) gönül aldatan

azād (f.) Kurtulmuş, serbest olan, kimsenin kölesi olmayıp istediği gibi hareket eden.

āzer (f.) Ateş.

azīz, azīze (a.) 1. muhterem, sayın. 2. sevgili.

B

bāb (a.)Kapı.

bāc (f.) Vergi, harç. 2. gümrük vergisi,

bāġ-bān (f.) Bahçıvan, bağcı.

bāġ-i behişt Cennet.

baħr-i ġam Gam denizi

baħr-i ġunāh Günah denizi

bā'ış (a.) Sebebolan. 2. gönderen. 3. îcâbettiren.

bā'ış-i icād İcad nedeni.

bāl (f.) Kanat.

bālā (f.) Yüksek, yukarı, üst, yüce.

bār-gāh, bār-geh (f.) Girmek için izin almak lâzım gelen, girilebilecek yer.

bār-geh-i etķiyā Tākilerin(Allah korkusuyla günah işlemekten çekinenler) girdikleri yer.

bārik (a.) Parıldayan.

bāriķ-i matlab İnce fikir.

bed (f.) Fena, yaramaz, çirkin.

bedmest (f.) İçip içip dağıtan.

bed-nām(f) Kötü ad,kötü nam.

bedr-i münevver (a.a) Nurlu dolunay.

be-düş (f.) Omuza, omuzda.

behişt (f.) Cennet, uçmak.

belā-keş Belâ çeken, eziyet ve sıkıntı çeken.

belā-keşide Sıkıntı çeken.

berg-i gül Gül yaprağı

beyābān (f.) Kır, çöl.

beyit-i mükerrer Tekrarlanan beyit,mısra.

beytü'l-aḥzān Yusufu kaybeden Yakub'un çadırı.

bezm (f.) İçkili, eğlenceli meclis, dernek.

bezm-i ğam Gam meclisi.

bezm-i mātēm Mātēm meclisi.

bezm-i müretteb (f) İçki meclisi için ayrılan yer.

bezm-i vuşlat Sevgililerin vuslat (birbirine kavuşma) meclisi.

bezm-i yezīd(f) Yezidlerin eğlence meclisi

bī- dād-res (f.) Yardımcı olmayan kişi.

bī-edeb (f.) Edepsiz, terbiyesiz.

bī-kes (f.) Kimsesiz.

bīmār (f.) Hasta, sayrı.

bī-miṣāl (f) Eşsiz, eşi bulunmayan.

bī-nevā (f.) Nasipsiz, çaresiz, zavallı, fakir, muhtaç.

bisāt (a.) Kilim, minder, döşeme, keçe, yaygı.

bister-i ğam (f) Gam döşegi.

bī-şehir (f) Şehirsiz.

bī-şekk (f.) Şüphesiz.

bī-tāb (f.) bitkin, yorgun, boş kalmış, işini bitirmiş, işsiz.

buḥl (a.) Cimrilik, pıntılık, el sıkılığı.

būy-ı vaşl Kavuşma ümidi

būlbūl-i şeydā Çılgın bülbül.

būnyād (f) Asıl, esas, temel. 2. bina, yapı.

būrehne (f.) Açık, çıplak, yalın, ["be-rehne" olarak da kullanılır].

būt-perest (f.) Puta tapan.

C

cāiz (a.cevâz'dan) İşlenilmesinde cevaz olan; olabilir, olur.

cām-ı mey Şarap kadehi

cān-sitân (f.) Ruh alıcı, can çıkarıcı, insana belâ olan, güzel.

cārüb-keş (f.) süpürücü.[evvelce, Mekke'de Kabe'nin, Medine'de camilerin süpürme işi mühim ve şerefli bir vazife ve rütbe idi].

cefâ (a.) Eziyet, incitme.

celâl, celâlet (a.) Büyüklük, ululuk.

cem' (a.) Toplama, yığma.

cem'-i perişân Perişan meclis.

cemâl (a.) Yüz güzelliği.

cerahât (a.) Cerahatler, irinler, yaralar.

cevelân, cevlân (a.) Dolaşma, dolanma, gezinme.

cezbe-i aşk (a) Gönlün heyecana gelme durumu.

cilve-gâh, cilve-geh Cilve yeri, cilve edecek yer.

cilve-ger Cilve eden, cilve yapan, cilveli.

cinn (a.) Gözle görünmez, lâtif cisimlerden ibaret bir yaratık.

cism-i za'if Güçsüz beden.

civân Genç, taze delikanlı.[Kelime "cevân" şeklinde de okunur.]

cüdâ (f.) Ayrı, ayrı düşmüş, ayrılmış.

cüft (f.) Çift, ikili, eşi olan, tek olmayan.

cürm(a.) Suç.

cüst ü cū (f.) Arayıp sorma, araştırma.

cüz'î (a.) Az, pek az, az miktarda.

Ç

çāk-i girībān (f) sıkıntısından yakasını yırtmak.

çat- (a.t.) Gelmek, ulaşmak, yetmek.

çeng (f.) El. 2. pençe

çerāġ (f.) Fital, mum.

çerāġān (f) Etrafi aydınlatma, şenlik.

çeşm-i giryān Ağlayan göz.

D/D

dād (f.) Adalet, doğruluk.

dād ü feryād Feryād, eyvah.

dād-res (f.) Yardıma yetişen, yardımcı.

dāmen (f.) Etek.

danış- (a.t.) Konuşmak.

dānisten (f.) Bilmek.

darb-ı şeşveh Savaş meydanlarında okçuların taktıkları halka,yüzük.

dar-ı elemān Dünya,insanların yaşadığı yer.

dem-ā-dem Her vakit, sık sık.

dem-be-dem (f.) Vakit vakit, dâima.

dem-i vaşl Sevgiliye kavuşma zamanı.

der-beder Kapı kapı gezen, serseri.

derd-i iştiyāk Şevklenme, özlemenin züntüsü,kederi

derd-mend (f.) Dert sahibi, tasalı, kaygılı.

der-gāh, der-geh (f.) Tekke.

der-geh-i haq(f) Allah katı

derr-i baħr(a) Denizin parlaklığı.

ders-i aşk(a) Aşk dersi.
ders-i müştahā(a) Arzu edilen,istenilen ders.
dest-āviz(f) Ufak hediye
dest-gīr (f.) Elinden tutan, yardımcı.
dest-māl (f.) Elbezi.
deşt-i belā(f) Bela ovası,dünya
deyr (a.) Manastır, kilise.
dırāz (f.) Uzun.
dide (f.) Göz.
dide-i giryān Ağlayan göz, yaşlı göz.
dide-i nigerān Bakıveren, baka kalan.
dil-āviz Gönüle asılan, gönül çeken, cazip, güzel.
dil-dāde Gönül vermiş, âşık.
dil-gir gönül tutan, kalbe sıkıntı veren; gücenik, kırgın.
dil-i şadpāre Gönlü parça parça olan,aşık.
dil-i zār İnleyen gönül.
dil-keş Gönül çekici,sevgili.
direng (f.) Bekleme; gecikme.
divāne (f.) Deli; budala, alık.
diyār-ı Kerbelā Irak'da imam Hüseyin'in şehîdedildiği ve türbesinin bulunduğu yer.
döz- (a.t.) Sabretmek, tahammül etmek.
dü-çār (f) Her taraf,her yön.
dür-dāne İnci tanesi. 2. sevgili, kıymetli.
dürr-i semīn Kıymetli inci.

E

Ebu'l-Fazl Hz.Alinin oğlu olan Hz. Abbas, islama olan bağlılığı ve fedakarlığı ile tarihin en büyük savaş komutanlarından biri olarak anılmaktadır.

ecr (a.) 1. Bir iş, hizmet karşılığında verilen Şey. 2.ahrete ait mkfat, sevap.

efġn (f.) Iztırap ile haykırma, bağınp çağırma; inleme, bağnşma.

eflk (a.) 1. Semlar, felekler, gökler

efşn (f.) Saçan, serpen, dağıtan, silken.

efzn (f) Fazla, çok, yukarı, aşkın.

ehl-i 'advet (a)düşmanlar

ehl-i beyt Hne halkı, familya, aile; Hz. Pey-gamber'in yakın akrabası.

ehl-i dil Gönül adamı, gönül dilinden anlayan [kimse], kalender.

ehl-i hrem Haremde bulunan kimseler.

ehl-i kin Kin tutan kişiler.

ehl-i muġabbet Muhabetli,sohbeti hoş kişi.

ehl-i 'ozan Şiir yazan kimse,şair.

ehl-i Rum Osmanlılar

ehl-i Yesrib Medineliler

ekber (a.) Daha (en, pek) büyük.

el-ġaġk (a.) Hakkten, doğrusu, doğrusu ya.

elvan (a.) Renkler, eşitler.

emr-i ceng (a) Savaş komutanı.

emir-i mesned (a) Makam sahibi kişi.

emr-l-m'minn M'minlerin emri, Hz. Muhammed'in halfesi, (pdişh).

encümen (f.) Cemiyet, meclis.

endġ, endġ (f.) Gam, keder, tasa, kayđı, üzüntü, sıkıntı.

ens, ense (a.) Dost, arkadaş; yar, sevgili.

enşār (a.) Yardımcılar, muavinler, müdâfiler.

erzân (f) Ucuz. 2. lâyük, uygun, yerinde.

esfel (a.) En sefil, pek aşağı, çok bayağı.

Esmâ-yi Hüsna, Esmâ-yi Şerife Allah'ın en güzel, en şerefli isimleri, 99 tanedir.

eşk-i revân (f) Su gibi akan göz yaşı.

etkiyâ (a.) Allah korkusuyla günah işlemekten çekinenler.

evc (a.) Yüce, yüksek, bir şeyin en yüksek noktası.

evham (a.) Zanlar, kuşkular, esassız şeyler, kuruntular.

evşâf (a.) Sıfatlar, vasıflar.

eyyâm-ı tarab Sevinçle geçen günler.

ez-küdûret Allah'ın gücü.

F

fariğ (a.) Vazgeçmiş, çekilmiş. 2. rahat, asude. 3. boş.

farz-ı muhâl(a) Olmayacak bir şeyi olacakmış gibi düşünme.

faşl-ı bahar Bahar mevsimi.

felek (a.) Gökyüzü, semâ.

ferâgat (o.) l. vazgeçme, el çekme

ferrâş (a.) 1. Döşeyen, döşemeci. 2. hizmetçi. 3.Kâbeyi süpüren.

ferş (a.) Döşeme, yayma.

feryâd (f.) Yardım istemek için çıkarılan yüksek ses; bağışma, çağırışma.

feth-i bâb Kapının açılması.

fi'd-dünyâ Dünya işleri,amelleri.

fi'l-hâl Bu anda, hemen, şimdi.

figân (f) İztırap ile bağırıp çağırma, inleme.

fikr-i hâam Üzerinde çalışılmamış,boş düşünce.

fıraḡ (a.) 1. Ayrılık, ayrılma; sevi-şenlerin ayrılığı.

firdevs-i ‘alâ Cennet'teki altıncı bahçe.

G/Ġ

ġalaṡ (a.) Yanlış, yanılma

ġaltān (f.) Yuvarlama, yuvarlanan

ġam[m]-fezā (a.) Tasa, keder arttıran.

ġam[m]-ġüsār (a.) Gam ve kederi defeden, teselli veren, gam ortağı.

ġam[m]-ḡār (a.) Gam yiyen, kederlenen, tasalanan.

ġam-keşīde(a) Sıra sıra dizilen dertler,tasalar.

ġamze (a.) 1.Süzgün bakış. 2. çene veya yanak çukurluğu.

ġarībān (a.) Garipler.

ġarībe-i ḡālet Acâip yaratık.

ġarḡ-ı deryā İsyan denizi

gedā (f.) Dilenci, yoksul.

genc-i ma‘rifet Hüner hazinesi.

gencine-i esrār Gizli hazine.

gerden-i billūr Saf,temiz,parlak boyun.

gevher-i eşā‘r Şiirlerin cevheri.

gevher-i rahşen Parlak elmas(cevher)

ġill ü ġıṡṡ(a.a) Kin ve hîle.

girdāb (f.) 1.Suların döndüğü ve çukurlaştığı yer, anafor, çevrimi.

giriṡār (f.) 1. Tutulmuş, yakalanmış, esir.

giriḡ (f.) Düğüm, bağ.

ġubār (a.) 1.Toz.

ġussa (a.) Keder, kaygı, tasa.

gūşe (f.) Köşe, bucak.
gūşe-i çeşm Gözucu.
gūdāz (f.) Eriten, yakan, mahveden.
güft (f.) Söz, lâkırdı.
güher (f.) Cevher.
güher-bār (f.) Cevher yağdıran.
gül-i nevreste Taze gül.
gül-istān Gül bahçesi, gül tarlası.
gülşen-i haķikāt Doğruluk bahçesi.
gülzār-ı risālet Peygamber bahçesi.
gümân, gümâne Zan, sanma, sezme.
gūşe-i virāne Yıkılmış veya pek harâbolmuş yerin köşesi.

Ĥ/H/Ĥ

ĥāb (f.) Uyku
ĥāb-ı nāz Naz uykusu, cilve ile kendini uykuda gösterme hâli.
ĥabīb-ullāh (Allah'ın sevgilisi) Hz. Muhammed.
ĥābīde (f.) Uyumuş, uykuya dalmış.
ĥabl-i metīn islām dīni.
ĥacālet Utanma, utangaçlıkla şaşırma.
ĥācir (a.) Hicret eden, bir yerden başka bir yere göçen.
ĥacle-gāh Gelin odası, gerdek odası,
ĥadeng (f.) Kayın ağacından yapılmış ok.
ĥāhiş (f.) İstek, arzu, isteyiş.
ĥāk-i pây Ayak toprağı, tozu.
ĥalās (a.) Kurtulma, kurtuluş.

ḥālet (a.) Hâl, suret, keyfiyet, nitelik.

ḥālet-i 'arūs Dünya halleri.

ḥālet-i tağyir Değişen durum.

ḥalvet (a.) Yalnız, تنها kalma, tenhaya çekilme, tenhalık.

ḥam-be-ḥam (f.) Büklüm büklüm, kıvrım kıvrım.

ḥāme (f.) Kalem.

ḥamīde (f.) Eğrilmiş, bükülmüş; kanbur.

ḥāmūş (f.) Susmuş, sessiz.

ḥancer-i fulād Çelik hançer (ucu sivri bıçak)

ḥandān (f.) Gülen, gülücü, güler; sevinçli.

ḥāne-i virāne Yıkılmış, harab olmuş ev.

ḥāne-i zünbūr Bir şeyin bölündüğü, ayrıldığı kısımlardan her biri.

ḥār (f.) Diken.

harda (a.t.) Nerede?

ḥarf- i kāf Arapça 'kaf' harfi.

ḥar-gāh, ḥar-geh (f.) Büyük çadır, otak.

Hārūt (a.) Arkadaşı Mārūt ile ün almış bir melek olup, büyü ile (a.h.i.) 1. arkadaşı Mārūt ile ün almış bir melek olup, büyü ile sihir ile uğraştıklarından kıyamete kadar kalmak üzere Babil'de bir kuyuya hapsedilmişlerdir. 2. s. sihir yapan.

ḥasen (a.) Hüsünlü, güzel.

ḥāşā (a.) Asla, katiyen, hiçbir vakit, Allah göstermesin anlamındadır.

ḥātem-ül mürselîn(peygamberlerin sonuncusu) Hz. Muhammed.

ḥatt-ı reyḥānī Kalınlığı sülüs gibi olan içerisinde gözükapalı harf bulunmayan Kur'an ve dua yazmakta çok kullanılmış,sonraları kullanılmaz olan yazı çeşididir. İbni Bevvāb tarafından icâdedildiği söylenir.

ḥatt-ı sebz 1)Yeni çıkan, biten sebze; 2) çocuğun yanağında çıkan ince tüy.

ḥayme-gāh, -geh Çadır kurulan yer.

ḥayr-ül-beşer "İnsanların hayırlısı" Hz. Muhammed.

ḥazān (f.) Sonbahar, güz.

hem-āvāz (f.) Arkadaş, dost.

hem-dem (f.) Sıkı fıkı, canciğer arkadaş,

hemîşe (a.t) Dâima, her vakit, her zaman,

hem-reh (f.) Yoldaş, yol arkadaşı.

hem-şoḥbet (f.) Birbiriyle sohbet eden, konuşan, arkadaş.

hestî (f.) Var olma, varlık.

hevdec (a.) Kadınlar için deve üzerine yapılan mahfe.

heyülâ (a.) Zihinde tasarlanan şey.

hezār (f.) Bülbül.

hicrân (a.) Ayrılık.

ḥil'at (a.) Eskiden, pâdişâh veya vezir tarafından takdîr edilen kimseye giydirilen süslü elbise, kaftan.

ḥilkat-i ervāḥ Canların yaratılışı.

ḥilm (a.) İnsanın tabiatında olan yavaşlık, yumuşaklık.

ḥilye (a.) 1. Süs, zînet, cevher. 2. güzel sıfatlar.

hiżāb (a.) 1.Boya. 2. kına.

ḥod-perest (f.) Kendine tapan.

hudāvendî (f.) Hüdâvendilik, hükümdarlık, sahiplik.

ḥuld-i berîn Kutsal cennet.

ḥulk (a.) Huy, tabiat.

ḥün-i dil Zalim gönül.

ḥürde (f.) Yemiş, yenilmiş.

ḥürşîd (f.) Güneş.

huşk (f.) Kuru.

hüccet (a.) 1. Senet, vesîka, delil, [eskiden, şeriat mahkemesinden şeriat mahkemesinden verilen bir hak veya bir sahiplik gösteren resmî vesîka (belge)]. 2. seçkin âlimlere verilen unvan.

hücüm- âver Başlayan saldırı.

hüsn-i rûy Güzel yüz.

hüveydâ (f.) Açık, apaçık, belli, besbelli

I/I

‘itr (a.i.) Güzel ve lâtif koku.

‘itr-i ‘anber Anber kokusu.

‘itr-i cân Vücut kokusu.

‘itret (a.) Nesil,zürriyet.

İ

ibn-i mülcem Mülcem oğlu.

ibn-i S‘ad S‘ad oğlu.

ibtidâ' (a.) Başlama. 2. başlangıç.

icâzet (a.) 1. İzin, ruhsat.

ihfâ' (a.) Gizleme, saklama.

‘illet-i gaiyye Bir çeşit hastalık.

iltifât (a.) Hatır sorma, gönül alma.

inmâ' (a.) Nemâlandırma, arttırma.

intihâ' (a.) Nihayet bulma, sona erme.

‘ismet (a.) Ma'sumluk, günahsızlık, temizlik.

‘ivicâc (a.) Eğri büğrü olma, eğrilme.

‘iyādet (a.) Hatır sorma, ziyaretinde bulunma.

‘iyāl (a.) Bir kimsenin geçindirmek zorunda olduğu kimseler.

izā' (a.) Hiza, sıra.

izāre (a.) Ziyaret ettirme.

‘izz (a.) 1.Değer, kıymet; yücelik, ululuk.

‘izzet (a.) 1. Değer, kıymet; yücelik, ululuk.

K/Қ

Ka ‘be-i vaşl Kabeye kavuşma, ulaşma.

ķābil-i dehliz Koridoru olan yer.

ķābil-i inşa Vücuda getirilebilen, meydana getirilen.

ķabr-i ekber Ulu, yüce mezar.

ķadd-i nūr Nurlu boy, endam.

kadem (a.) 1.Ayak. 2. adım.

kākül (f.) alnın üzerine sarkıtılan kısa kesilmiş saç, kâhkül.

ķakül-i ekber Büyük perçem.

kamet (a.) Boy, boy pos, endam.

kām-ı dil Gönül isteği, arzusu.

ķār-ger (f.) İş yapan, iş işleyen, işleyici.

ķasem(a.) Yemin.

ķasem-i ħūdā Kuran-ı Kerim adına olan yemin.

ķaşr-ı şahāne Hükümdar köşkü.

ķātib-i ķudret (levh-i mahfûz'u yazmış olan) Allah.

ķavm-i ‘adu Düşman kavmi.

ķavm-i İsrā İsrail kavmi.

ķavm-i Nesnās yarısı insan, tek elli ve tek ayaklı olup sıçrayarak yürüyen efsânevi bir hayvan kavmi.

ķavm-i Yehūdi Yahudi kavmi.

ķayd-ı miħnet Zahmet çekme.

kec (f.) Eğri, çarpık.

kefen-pūş Kefene sarılmış, kefenlenmiş.

kehfü'l-vār Mağaraya benzeyen yer, in.

kelime-i tevħid "lâ-ilâhe illallah; Muhammedün resûlullah".

kellā (a.) Hiç, asla, katiyen.

kemend-i zülf Saçın kemendi.

keneşt (f) Ateşgede.

keramet (a.) Kerem, bağış.

Kerbelā (a.) Irak'da imam Hüseyin'in şehîdedildiği ve türbesinin bulunduğu yer.

kesb-i zerd Çalışarak zengin olma.

kesret (a) Çokluk, bolluk, ziyâdelik.

kevkeb-i baħt Kısmet yıldızı.

ķıfl-ı genc Hazinenin kilidi.

ķışsa-perāz Kıssa, hikâye düzen kimse, masalcı.

ķışr (a. kusur) Kabuk.

ķişver (f.) iklim; memleket, vilâyet, ülke.

kömek (a.t) Yardım.

ķudretullah Allah'ın kuderti.

kūh (f.) dağ.

kuh-ı Minā Mina dağı.

kūşe-i tevħid-i mizbān Misafin ağırlandığı yer,köşe.

ķuṭb-ı selīm Doğru taraf,kutub.

kūy-ı cānān Sevgilinin köyü; sevgilinin oturduğu yer.

kübriyā Büyükler, ulular.

kūfe (f.) küfe, kaba ve dayanıklı büyük sepet.

küffāre(a.) Kâfirler, hak dînini inkâr edenler.

külāf-i cān Can zahmetleri, sıkıntılar.

L

laf u sūhān Söz lakırdı.

lahza (a.) Göz ucu ile bakış.

lāle-zār Lalelik, lâle yetişen yer, lâle bahçesi.

la‘l-i bedehşān Bedahşān yakutu.

lā-mekān Mekansız.

lā-mezheb Mezhepsiz, din dışı.

lay (f.) "lâyiden" masterından söyleyen, söyleyici.

leb (f.) Dudak.

leb-āleb (f.) Ağızına kadar dolu.

lebbeyk (a.) "buyurunuz, emir sizindir efendim!" mânâsına kullanılan bir kelime.

leb-i ‘atşān Susayan dudaklar.

leb-rîz (f.) taşıyıcı, ağızına kadar dolmuş, [maddî manevî].

leb-teşne Susamış dudak.

lem‘a (a.) Parıltı, parlamış.

leng (f.) Topal, aksak.

leşker (f.) Asker. 2. meç. yiğit, kahraman, cesur.

letafet (a.) Lâtiflik, hoşluk. 2. güzellik.

levh-i hüsn Güzelliklerin yazılı olduğu levha.

leyl-i dāc Beklenen gece.

libāb (a.) Akıllılar.

libās (a.) Elbise, esvap.

lihāf (a.) Örtünecek şey. 2. yorgan. 3. sargı.

likā (a.) Yüz, çehre.

lillahü'l-ḥamd Hamd, ancak Allah'adır.

liyākat (a.) Lâyık olma, değerlilik, yararlık.

lütf-ı ḥaḳ Allah'ın lütfü.

M

ma'āṣi (a.) Aksilikler, isyanlar, itaatsizlikler. 2.günahlar.

ma'būd(a.) Kendisine ibâdet olunan, tapınılan. 2. Allah.

ma'den-i cūd Cömertlik madeni.

ma'den-i sehāvet Cömertlik madeni.

ma'dūd (a.) Sayılı, sayılmış. 2. muayyen, belli.

maḡbūn (a.) Şaşkın, şaşırılmış.

maḡbūb (a.) Muhabbet olunmuş, sevilmiş, sevilen, sevgili.

maḡfil-i hidayet Allah'ın huzuru

maḡfil-i mātem Matem yeri.

maḡfil-i vaşl Sevgiliye kavuşma yeri.

maḡluḳat Yaratılmış şeyler, canlılar, yaratıklar.

maḡrem (a.) Haram, şeriatın yasak ettiği şey.

maḡzar (a.) Huzur yeri, büyük bir kimsenin önü. 2.hazır olma, görünüş, gösteriş

maḡbūl (a.) kabul olunmuş, alınmış, alınan. 2.beğenilen

maḡşūd (a.) Kasd olunan, istenilen şey, istek.

ma'mūr (a.) Bayındır, şenlikli.

ma'mure (a.) Ma'mūr olan yer, insan bulunan, bayındır yer; şehir, kasaba.

ma'na-yı ümmü'l- kitāb Kur'an-ı Kerim'in Fatiha sûresinin manası.

manzūr Nazar olunan, bakılan, bakılmış, görünen, görülmüş.

mariz-i ğam-ı 'aşk Aşk gamından hasta olan.

maşdar-ı celâl Ululuk,yücelik.

māsivā (a.) Bir şeyden başka olan şeylerin hepsi; Allahtan mâada bütün varlıklar.

ma'şiyet (a.) Asîlik, itaatsizlik; isyan, günah.

ma'şuk (a.) Sevilen, sevilmiş [erkek].

maṭbah-ı serā Saray mutfağı.

maṭla' -ı icād Güneşin doğduğu yer.

mazhar (a.) Bir şeyin görüldüğü, çıktığı yer.

mebhut (a.)Hayrette kalmış, şaşmış.

mecāl (a.) Güç, kuvvet, takat.

meclis-i 'amme Umuma açık meclis.

medār(a.) Etrafında dönülen nokta.

medhūs (a.) dehşete uğramış, şaşırmış; korkmuş, ürkmüş.

mefṭūḥ (a.) Fethedilmiş, açılmış, açık.

meh-i enver Nurlu ay.

meh-i Ken 'ān Hz. Yusuf.

meh-i tabān Ay ışığı.

meh-rūy Ay yüzlü.

melāḥat (a.) Güzellik, yüz güzelliği.

me'lūn (a.) Lanetlenmiş.

menzil-i mübārek Mübarek yer.

merdümek (f.) Küçük adam. 2. mercimek, gözbebeği.

mesihā (a.) Hz. İsa'nın adlarından biri.

mesrūr (a.) Sürurlu, memnun, sevinmiş; meramına ermiş.

meş'al-i ah Ah ateşi.

meş'al-i hürşid Güneş ışığı.

meşāmm (a.) Meş'ale çeken, meş'aleci.

meşgül-i 'ibādet İbadet yapan, ibadet ile meşgul olan.

meşk-i ter Yazı örneği.

meta' (a.) Satılacak mal, eşya.

me'va (a.) Yurt, mesken, yer, makam, sığınacak yer.

mevc (a.) Dalga.

mey-perest Şarab düşünüş, şaraba tapan.

mıkt'a (a.) üzerinde kamış kalemin ucu kesilen, kemik, sedef, maden, ağaç veya fil dışından yapılan âlet

mısbāh (a.) Kandil, çıra, meşale.

mihnet-keş Mihnet çeken, eziyet çeken.

mihrāb (a.) Camilerde, mescid-lerde yönelinen taraftaki duvarda bulunan ve imamlık edene aynlanmış olan oyuk, girintili yer.

mirāt-ı tecellā Kader aynası.

misl-i habāb Su üzerinde olan hava kabarcıklarına benzeyen.

mu'alla (a.) Makam, saray.

muğbeçe (f.) Meyhaneci çırağı.

muhiṭ-i gam Gam yeri, çevresi.

muḥkem (a.) Tahkim edilmiş, sağlam kılınmış, sağlam, berk, sağlamlaştırılmış, kuvvetli.

muhtaşar (a.) İhtisar edilmiş, kısaltılmış, kısaltma, kısa.

mu'temed (a.) Kendisine îtimâdedilen, inanılıp güvenilen kimse.

müberrā (a.) Berî kılınmış, temize çıkmış, aklanmış.

müdde'â (a.) İddia olunmuş, iddia olunan şey.

mükedder (a.) Bulandınlmış, bulanık.
mülhāk (a.) İlhak edilmiş, sonradan takılmış, katılmış.
mülk-i bilād Şehirler,memleketler.
mülk-i hicāz Hicaz şehri.
münîr-i meş'al Parlak ışıklı kandil.
münşakḳ (a.) İnşikak eden, yanlan, yanılmış.
mürdehār (f.) Ölü,ölmüş.
mürde-i ihyā Ölülerini diriltme,canlandırma.
mürġ-ı rūḥ Ruh kuşu.
mürġ-i dil Gönül kuşu.
mürġ-i hoş-elhān Bülbül.
müşahḥaş (a.) Teşhîs edilmiş, tanınmış, nev'i ve cinsi anlaşılması.
müşkül-i güşā Müşkül, güç, çetin şeyleri halleden.
müşkil-i aşḳ Zor,çetin aşk.
müşṭāk (a.) İştıyaklı, özleyen, göreceği gelen, can atan.
mütthem (a) Kabahatli, suçlu.
müyesser (a.) Kolayı bulunup yapılan; kolay gelen, kolaylıkla olan.

N

nageh (f.) Vakitsiz , ansızın, birdenbire.
nā-giz Gizli olmayan.
nā-ḥaḳḳ Haksız.
naḥcir (f.) Av.
nā-ḥoş Hoş olmayan,beğenilmeyen.
nā-ḥüda Allah'tan korkmayan.
nāḳa (a.) Dişi deve.

naqd-i şefâ'at Birinin suçunun para cezası.
nā-kes Nekes, cimri, pinti.
naqqād (a.) Nakd eden,tenkitçi.
naqqāş (a.) Süsleme sanatkarı.
naqş-ı nigîn Yüzüğün nakışı,süsü.
nāle-kār (f.) İnleyen.
nā-mihribān Güneşsiz.
nār-ı cehennem Cehennem ateşi.
nār-ı firāk Ayrılık ateşi.
nār-ı kahır Keder ateşi.
nārven Karaağaç.
naşarā (a.) Hristiyanlar.
nā-şād (f.)Hüzünlü,gamlı.
nāṭıq (a.) Söyleyen, konuşan, lâkırdı eden.
nā-ümīd Ümitsiz,ümidi kırılmış.
nāvek-i peykān Sevgilinin kirpik okları.
nā-yeb Bulunmaz.
nāzenin (f.) Cilveli, oynak, çok nazlı yetiştirilmiş.
nefer (a.t) Rütbesi olmayan asker.
nev 'arus Yeni gelin.
nevāziş (f.) Okşama, gönül alma, iltifat.
nev-civān (f.) Taze,genç delikanlı.
nev-elhān Yeni nağmeler,ezgiler.
nevḥa (a.) Sesle ağlama.
nev-hiz (f.) Yeni yetişmiş, yeni çıkmış.
nihāl-i miḥnet Mihnet fidanı.

niḳāb (a.) Peçe,yüz örtüsü.

nişest (f.) Oturan.

noḳta-i mücrim Suçun işlendiği nokta.

nūr-ı ḥaḳ Hakkın aydınlığı,manevi yönden aydınlanma.

nūr-ı ‘ayn Parlak,aydınlık göz.

nūr-ı mihr Güneşin parlaklığı,nuru.

nūr-ı vaşl Kavuşmanın nuru.

nūr-ı ziyā Nurlu ışık.

nükte-i bārik Nazik düşünce.

nümāyān (f.) Görünücü,görünen.

P

pāra pāre Parça parça.

pāy-endāz büyük kimselerin geçeceği yerlere serilen halı ve benzeri gibi şeyler.

pāy-bend Ayakbağı.

pāy-i best Ayağı bağlı,hareketsiz.

pāyimāl Ayak altında kalmış, çiğnenmiş.

pāzend (f.) Mecûsîlerin din kitabı olan Zendavesta'ya Zerdüşť tarafından Pehlevî dilinde yazılan tefsir.

pertev-i nūr Işık saçan.

pertev-i nūr cemāl Cemali ışık saçan.

pervāne (f.) geceleri ışığın etrafında dönen küçük kelebek.

pey-ā-pey (f.) Birbiri ardınca, azar azar.

piçide (f.) Karışmış, bükülmüş, kıvrılmış.

pişvā-yı din Dinin önde gelen kişileri.

pür-sitār Yıldızla dolu.

R

ra'ıyyet (a.) Sürü, olatılan hayvan sürüsü.

ravza-i ridvan Cennet

rāz (f.) Sır, gizlenen şey.

rāz-ı nihān Gizlenen şey,sır.

reh-i 'aşk Aşk yolu.

renc-i zahidān Sıkıntı çeken zahid,sofu.

rencūr (f.) sıkıntılı, incinmiş; rahatsız, hasta, dertli.

renk-i zerd Altın renkli.

reşk-i behişt Kısıkanılan cennet.

revnāk (a.) Parlaklık, güzellik, tazelik, süs.

rişte-i şabr Sabır ipliği.

rişte-i zülf Zülf ipliği.

riyāzet (a.) Nefsi kırma, dünyâ lezzetlerinden ve rahatından sakınma.

rīze rīze (f.) Kırıntı, döküntü, saçıntı, ufak parça.

ruhsār-ı şerif Temiz yanak.

rū-sefid Ak yüz,temiz çehre.

rū-siyāh Kara yüz.

rūşen-i Şam Şam şehrinin aydınlığı.

rūz u şeb Gece gündüz.

rūz-ı 'āşūra Aşure günü (Muharrem'in onuncu günü).

rūz-ı ezel Ezel günü.

S/Ş

şabā (a.) Gün doğusundan esen hafif ve lâtif rüzgâr.

sad-hayf Zulümü örten.

şahbā-yı elest Elest şarabı.

şāhib-i ʿilm İlm sahibi.

şahib-i livā Bayrak sahibi.

şāhib-i mihrāb Mihrab sahibi.

şahib-i şeriʿat Doğru yol sahibi, şeriata bağlı.

şakıt (a.) Hüküm ve itibardan düşmüş, hükümsüz.

şāmit (a.) Sesi çıkmayan, susan.

şandal-ı nişin Sandala oturmuş.

şarrāf-ı sūhan güzel konuşan, güzel sözlere değer veren kimse.

şayd-ı haram Haram avlanma.

sāye (f.) Gölge.

şayraf-ı naqd-i mihen Eziyet çeken sarraf.

sayyād (a.) Avcı.

sekine (a.) Karar; rahat, sakinlik, dinlenme, gönül rahatlığı.

selvā (a.) Bal.

semender (f.) Ateşte yaşar bir masal hayvanı.

ser- kūy Mahalle, sokak başı.

ser- menzil-i ʿaşk Aşk gayesi, amacı.

ser- zemin-i Kerbelā Kerbela meydanı.

ser-ā-ser Baş başa.

ser-bülend En yüksek.

ser-mest (f.) Sarhoş.

ser-nüvişt (f.) Başa yazılan, alın yazısı.

server-i merdān Yüce insanlar,ulu yiğitler.

serv-i hıramān Nazlı sallanan selvi.

ser-zeniş Başa kakma, takaza.

sevād-ı merdüm Gözbebeği.

seyl-i ğam Gam seli.

seyl-i sirişk Göz yaşı seli.

sezāvar (f.) Münâsip, uygun, yaraşır.

sın- (a.t.) Kırılmak,bitmek; yenilmek.

şıraṭ-ı müstaķim Doğru yol.

sine-i suzān Yakıcı sine,göğüs.

sin-i keşide Sin harfinin çekilen çizgisi.

sipih (f.)Talih.

sir-āb Suyu kanmış.

şubḥ u mesā Sabah ve akşam.

şubḥ-ı rüşen Sabah aydınlığı.

şubḥ-ı vaşl Kavuşma sabahı.

sugra (a.) Daha,pek çok.

sūre-i innā fetehnā İnnā fetehna suresi.

şūret (f.) Biçim, görünüş, kılık.

sūhan (f.)Söz,lakırdı.

Ş

şābaş (f.) Takdir etme, beğenme, "aferin!" deme.

şāh-baz (f.) Bir cins iri ve beyaz doğan.

şāh-ı lāfetī Padişah için yazılmış kaside.

şāh-ı şehidān Şehitlerin şahı.

şakķū'l-ķamer Hz. Muhammed'in, parmak işaretleriyle Ay'ı ikiye bölmesi şeklinde gösterdiği mucize.

Şam-ı zulmet Karanlık Şam şehri.

şāne(f.) Tarak.

şarab-ı vaşl Kavuşma, birleşme şarabı.

şāyeste (f.) Yakışır, yaraşır; uygun.

şeb-i āşūra Aşure gecesi.

şebih (f.) Benzeyen, benzeyici.

şehr-i Tebriz Tebriz şehri.

şehriyār-ı memleket-i evliya Evliya memleketlerinin padişahı.

şeh-vār-ı eşk Şaha, hükümdar yakışacak surette göz yaşı.

şehzāde-i ümm-i ahir Şehzadelerin ebedi annesi.

şek (a.) Şüphe, zan, tereddüt.

şekibā (f.) Sabırlı.

şem^ˆ-i meclis-i ʿāl Yüce meclis mumu.

şem^ˆ-i şebistān Yatak odası mumu.

şem^ˆ-i vişāl Kavuşma mumu.

şemim-i turre-i aşgar Küçük saç lülesinin hoş kokusu.

şerār-ı şem^ˆ Mum kıvılcımı.

şevķ-i vişāl Kavuşmanın mutluluğu.

şikār (f.) Av.

şikeste (f.) Yenilmiş.

şimr-i la in Kerbelâ hâdisesinde Hz. Hüseyin'in başını kesen mel'ûn.

şimr-i zü'l-cüş Kerbelâ hâdisesinde Hz. Hüseyin'in başını kesen mel'ûn.

şimşir (f.) Kılıç.

şüh-ı şeng Edepsiz haydut.

şu'le (a.) Alev, ateş alevi.

şür-ı mahşer-i aşikâr Mahşer gününün gürültüsü.

şühedâ (a.) Şehitler.

şüst(f.) Yıkama.

T/T

tâb (f.) Güç, kuvvet, takat.

tabib-i bî-mürüvvet İnsaniyetsiz doktor.

tabîb-i derd-i dil Hasta gönlün doktoru.

tâc-ı fedeynâ Gözden çıkarılmış olan tac.

tâcidâr (a.) Padişah.

ta'cim (a.) Noktalama, noktalatma.

tağyir (a.) Başkalaştırma; değiştirme.

tâhir-i kader Güzel kader.

taḥmîr (a.) Yuğurma, yuğurulma.

taḥşil-i kemâlet insanın, bilgi ve ahlâk güzelliği bakımından olgunluğunun bütünleşmesi.

taḥt-ı revân Ruh,can.

tâḳat(a.) Güç,kuvvet.

tâḳ-i kilise Kilise kubbesi.

ḫal'at (a.) Yüz,suret,çehre.

tap- (a.t.) Bulmak.

tār-ı zülf Dağınık zülf.

ṭāyir (a.) Kabahati yüze vurarak utandırma.

te‘âl (a.) Yükselme, ululanma.

tecdid-i vuzu Abdest tazeleme.

tecellā (a.) Allah'ın lûtfuna nail olma.

tenevvür (a.) Nurlanma, parlama, ışıldama, aydınlık olma.

teng (f.) Dar, sıkıntılı.

tennüre (a.) Mevlevî dervişlerinin semâ âyîni sırasında giydikleri geniş eteklik.

terahḥum (a.) Merhamet etme, acıma.

te‘şir (a.) Alâmet, nişan bırakma

ṭıynet (a.) Yaradılış, mizaç, maya.

tiğ-i cefā Cefa kılıcı.

tilāvet (a.) Kur‘ân-ı, güzel sesle ve usûlüne göre okuma, okunma.

tir-i belā Bela oku.

tir-i ğam Gam oku.

tir-i müjgān Sevgilinin kirpik oku.

ṭoy-ı raḥt Dünyaya ait olan eşya.

ṭuğyān (a.) Taşkınlık, Allah'ın emirlerine karşı gelme.

tur -ı ‘aşq Aşk dağı.

ṭurfe-i baġbān Bahçıvanın kaçınması gereken davranış.

ṭuṭi-yi zebān Dil kuşu.

tük (a.t.) Tüy.

tünd-bād Kasırğa, sert rüzgâr.

türāb (a.) Toprak.

türbet-i Ḥüseyn Hz.Hüseyn türbesi.

tüvān (f.) Güç,takat.

U

ucāl- (a.t.) Yükselme.

‘**uḳba** (a.) Öbür dünya,ahret.

‘**uḳde** (a.) Dügüm.

uṣṣāḳ-ı divāne Divane aşıklar.

Ü

üftāde (f.) Üftâdelik, düşkünlük, zavallılık.

ülfet (a.) Görüşme, konuşma.

ümid-gāh (f.) Ümit yeri, bir şey umulan yer, makam.

‘**üryān**(a.) Çıplak.

V

v’ey (f.) "ve ey!" yerinde "ey" karşılığı olarak şiirde kullanılır.

va’de (a.) Bir iş için önden belirtilen zaman,ecel.

vaḳfe-i ḳurbān Kurban kesimi için hacıların Arafat'ta durmaları.

vāḳıf-ı esrār Gizli şeyleri, sırları bilen.

vaṣı-i ḥatm-i resūl Peygamber mührü vasiyeti.

vaṣl-ı cānān Sevgiliye kavuşma.

vaṣl-ı yār Sevgiliye kavuşma.

vāzıḥ (a.) Açık, meydanda, belli, kapalı olmayan [söz, cümle].

ve’l-ḳuḥa (a.) Kaba kuşluk vakti.

vech (a.) Yüz, surat, çehre.

veli-i Ḥalīḳ Allah’ın velisi.

veliyullah (a.) Allah.

virāne (f.) Yıkılmış veya pek harâbolmuş yer, yapı.

vird-i zebān Diline dolama.

vişāl (a.) Sevgiliye kavuşma.

Y

Ya'kub (a.) Hz. Yusuf'un babası, Hz. İshak'ın oğlu olan Ya'kub Peygamber, [oğlu Yusuf'un başına gelenler dolayısıyla meşhur olup, edebiyatta gam ve kaygı sembolüdür].

ya'süb-din Din reisi.

yāver (f.) Yardımcı.

yed-i beyza (en beyaz el) Hz. Musa'nın Fir'avuna karşı; mucize olarak ışıklı görünen parlak eli.

Yehūdī (a.) Yehuda'ya mensûb olan, Yahudi.

Z/Ẓ/Z/Ẓ

zad-hāne Erzak, yiyinti yeri.

zağ (f.) Karga.

zāhid (a.) Çok, aşırı sofu; kaba sofu.

zāt-i pāk Temiz yüzlü.

zebān (f.) Dil.

zebḥ-i 'azim Boğazlayarak kesme niyetinde olan.

zebiḥullah Hz. İsmâil ile Hz. Muhammed'in babası Hz. Abdullah'ın lâkabı.

zebūn (f.) Zayıf, güçsüz, âciz.

zelīl (a.) Sürçüp düşen; yandan.

zevāl (a.) Yerinden ayrılıp gitme.

zevc-i Zehrā Zehra'nın kocası.

zevraḳ (a.) Kayık, sandal.

zibā (f.) Süslü.

zıkr (a.) Anma, anılma.

zillet (a.) Hakirlik, horluk, alçaklık, aşağılık.

ziyāde-i zaḥmet Zahmeti bol.

zulm-i 'acūze Düşkünlerin zulmü.

zü'l-cenāḥ (a.) Çok taraflı; her yana, her tarafa gelebilir.

zülf-i 'anber Anber kokulu zülf.

zülf-i ekber Yüce zülf.

zülf-i girih Düğümlenmiş saç.

zülf-i perişān Perişan olmuş zülf.

zülf-i siyeh Siyah zülf.

SONUÇ

Çalışmış olduğumuz yüksek lisans tezinde XIX. yüzyıl Güney Azerbaycan şairlerinden Hoca Rıza Sarraf'ın "Divan-ı Sarraf" isimli divanının çeviri yazı ile aktarımı yapılmış bununla birlikte Güney Azerbaycan coğrafyası, dönemin siyasi ve sosyal durumu, Divan-ı Sarraf'ın ses bilgisi, şekil bilgisi ve söz varlığı farklılıkları metinden örneklemeler yapılmış ve çeviri yazı aktarımının ardından sözlük çalışmasına yer verilmiştir.

Hoca Rıza Sarraf Tebriz'de doğmuştur. Kaynaklarda hayatı ve edebi şahsiyeti ile ilgili pek fazla bilgiye rastlanılmamaktadır. Güney Azerbaycan şairleri tarafından yazdığı gazellerle örnek alınmıştır. Yazdığı növhe ve sinezenleriyle de XIX. yüzyıl Azerbaycan edebiyatında önemli bir yere sahiptir.

Sarraf'ın bilinen tek eseri olan "Divan-ı Sarraf", 2005 yılında Bakü'de basılmıştır. Divan-ı Sarraf muhtevası bakımından başından sonuna kadar Kerbelâ ruhunu yansıtmaktadır. Şair bu konuyu bizlere tarihsel bir akış içerisinde sunmaktadır. Dolayısıyla dayandırdığı tarihi olaylarıyla şairin iyi bir medrese eğitimi aldığını göstermektedir. Sarraf, Azerbaycan edebiyatında özellikle növheleriyle yer almaktadır. Növheler, mersiye şiirleridir ve XIX. yüzyıl sonrasında sadece Kerbelâ ile ilgili növheler söylenmektedir. Bu növhelerin başında Hoca Rıza Sarraf'ın növheleri gelmektedir.

Bir diğer husus divanın diliyle ilgilidir. Dil son derece ağırdır. Gazellerinde Farsça sözcüklere ve ikili üçlü tamlamalara oldukça sık yer verilmiştir. Güney Azerbaycan şairlerinin dillerini korumayı amaçlamaları ve kendi diliyle eser verme çabalarını göz ardı etmeyerek sık sık Türkçe söyleyişe önem göstermiştir.

"Hoca Rıza Sarraf, Divan-ı Sarraf, Çeviri Yazılı Metin-Sözlük" isimli yüksek lisans tezinde şairin hayatı, Güney Azerbaycan Türkçesi, İran Türklüğü, XIX. Azerbaycan edebiyatı genel hatlarıyla değerlendirilmiş olup "Divan-Sarraf"ın edebiyat alanına katkı sağlaması amaçlanmıştır.

KAYNAKÇA

- AKPINAR, Yavuz, Azeri Edebiyatı Araştırmaları, Dergah yay., İstanbul, 1994.
- DEVELLİOĞLU, Ferit, Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lugat, Aydın Kitapevi, İstanbul, 2009.
- DOERFER, Gerhard, İran'da Türkler, Türk Dili Dergisi, TDK yay., Sayı 431, Kasım 1987.
- DOĞAÇ, Cemil, Güney Azerbaycan Türklerinde Kimlik Sorunu, Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, Sayı 12.
- EKER, Süer, Farsçanın Kıskacında Güney Azerbaycan Türkçesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, Sayı 9, Güz 2008.
- KAFKASYALI, Ali, İran Türk Edebiyatı Antolojisi 1, Atatürk Üniversitesi Basımevi, Erzurum, 2002.
- KANAR, Mehmet, Farsça-Türkçe Sözlük, Say yay., İstanbul, 2010.
- KORKMAZ, Zeynep, "Türkiye Türkçesinin Temeli Oğuz Türkçesinin Gelişimi", TDK yay., Ankara, 2013.
- KÖSOĞLU, Nevzat, Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatı Antolojisi, C.1, Ankara, 1993.
- RZAYEV, Anar, Azerbaycan Türkçesinin Söz Varlığı, Akçağ yay., Ankara, 2005.
- TÜRK, Vahit, Türkçede Şimdiki Zaman Kavramı, Çekimleri ve Ekleri, Türk Dünyası Araştırmaları, s.10, Haziran 1999.
- YILDIZ, Alim, Çeşitli Yönleriyle Kerbela, Asitan yay., C.2, Sivas, 2010.